

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
FİNANS BİLİM DALI

TÜRK BANKACILIK SİSTEMİNDE BASEL III ETKİLERİ
(Yüksek Lisans Tezi)

Cansu ŞUTMAN

İSTANBUL, 2016

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
FİNANS BİLİM DALI

TÜRK BANKACILIK SİSTEMİNDE BASEL III ETKİLERİ
(Yüksek Lisans Tezi)

Cansu ŞUTMAN

Öğrenci No:

130745370

Danışman:

Yrd. Doç. Dr.Alptekin GÜNEY

İSTANBUL, 2016

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “**Türk Bankacılık Sisteminde Basel III Etkileri**” başlıklı bu çalışmamın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve onurumla doğrularım.
01/09/2016

Cansu ŞUTMAN

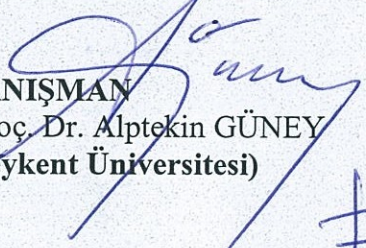

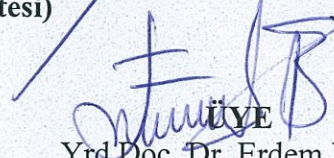
T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

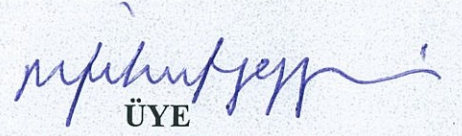
15/10/2016

Enstitümüz *İşletme Yönetimi* Anabilim Dalı *İşletme Yönetimi* Programı Yüksek lisans öğrencilerinden 130745370 numaralı **Cansu ŞUTMAN**'ın "*Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim – Öğretim Yönetmeliği*"nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği "**Türk Bankacılık Sisteminde Basel III Etkileri**" konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun 20.09.2016 tarih ve 2016/36 sayılı toplantısında seçilen ve Taksim Yerleşkesinde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, ilgili yönetmeliğin (c) bendi gereğince (60) dakika süre ile aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında ~~oyçokluğu/oybirliği~~ ile **Kabul/Red-veya Düzeltme** kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 4 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

DANIŞMAN
Yrd. Doç. Dr. Alptekin GÜNEY
(Beykent Üniversitesi)

ÜYE
Yrd. Doç. Dr. Erdem BAĞCI
(İstanbul Gelişim Üniversitesi)

ÜYE
Prof. Dr. Mehmet Fikret GEZGİN
(Beykent Üniversitesi)

Adı Soyadı : Cansu ŞUTMAN
Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Alptekin GÜNEY
Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans, 2016
Alanı :
Anahtar Kelimeler : Basel III, Bankacılık, Türk Bankacılık sistemi

ÖZ

TÜRK BANKACILIK SİSTEMİNDE BASEL III ETKİLERİ

Bankacılık sektörü, ülkenin ekonomisini belirleyici sektörlerden biridir. Uluslararası piyasalarda bankacılık sektöründeki sorun ve risklere ortak bir çözüm bulunması amacıyla Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS) bünyesinde Basel Komitesi kurulmuştur. Basel Komitesi'nin çalışmaları sonucunda yıllar içinde Basel Uzlaşıları ortaya çıkmıştır.

Dünyada meydana gelen krizler neticesinde çözüm üretmek amacıyla Basel Uzlaşıları piyasaya cevap vermek ve iyileştirmek amacıyla uygulamaya koyulmuştur. Basel III, Basel II gibi sermaye gereksinimi hesaplanma yöntemlerinde farklılıklar yaratan daha güncel bir sistemdir.

Bu araştırmanın ana teması, Basel III'ün Türkiye'de bankacılık sistemine olan etkileridir. Araştırmada, Basel III hakkında dünya ve Türkiye'de yayımlanmış akademik ve bankacılıkla ilgili kuruluşların yayımladıkları makaleler incelenmiş ve güncel bir derleme yapılmıştır. Çalışmanın birinci bölümünde Türk bankacılık sisteminden genel olarak bahsedilmiştir. İkinci bölümde Basel sistemleri hakkında genel bilgilere yer verilmiştir. Üçüncü bölümde ise Türk bankacılık sisteminde Basel III uygulamaları incelenmiştir.

Basel III kriterleri bankaların sermaye yapılarını güçlendirecek olması açısından olumlu bir girişimdir. Basel III kapsamında sermayenin güçlendirilmesi, kaldıraç oranları, karşı taraf kredi riski tanımlamaları ve likidite düzenlemeleri oluşturulmuş ve bunların hayata geçmesi bir takvime bağlanmış ve geçiş süreci halen devam etmektedir. Basel III riskli yatırımları engelleyerek ekonomik sisteminin uzun vadeli istikrarlı ve dengeli büyümesine önemli çok katkılarda bulunmaktadır.

Name and surname : Cansu ŞUTMAN
Supervisor : Asist. Prof. Dr. Alptekin GÜNEY
Degree and Date : Master/ 2016
Major :
Key Words : Basel III, Banking, Turkish Banking System

ABSTRACT

BASEL III EFFECTS IN THE TURKISH BANKING SYSTEM

The banking industry is one of the determinative industries of the economy. In order to have a common solution for the problems and risks in the banking industry in international markets Basel committee has been established within the Bank for International Settlements (BIS). As a result of the Basel Committee's Works over the years, Basel Accords has emerged.

As a result of crisis occurring in the World, in order to create solution Basel Accords was put in place to respond to and improve the market. Basel III is a more current system that creates variations capital requirements calculation methods.

The main theme of this research is the effects of Basel III in the Turkish banking system. In the study, articles about Basel III that published by academic and banking-related institutions has been examined and a recent compilation has been made. In the first chapter of the study, Turkish banking system has been discussed in general. In the second chapter general information about Basel has been given. In the third chapter, Basel III implementations in the Turkish banking system have been studied.

A Basel III criterion is a positive initiative in terms of strengthening the capital structure of banks. In line with Basel III; strengthening of capital, leverage ratio, counterparty credit risk identifications and liquidity regulations have been established and realizations of these regulations are scheduled. Transition process is still ongoing. Basel III has made important contributions to the long term stable and balanced growth of economic system by preventing risky investments.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖZ.....	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ	viii
TABLolar LİSTESİ	ix
KISALTMALAR	x
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM 1. TÜRK BANKACILIK SİSTEMİ

1.1. Türk Bankacılık Sistemi.....	3
1.2. Türk Bankacılık Sisteminde Ekonomik İstikrarsızlık	10
1.2.1. Türk Bankacılık Sisteminde Kamu Kesimi Açıkları.....	13
1.2.2. Türk Bankacılık Sisteminde Haksız Rekabet Koşulları	15
1.2.3. Türk Bankacılık Sisteminde Özkaynakların Yetersizliği	15

İKİNCİ BÖLÜM 2.BASEL SİSTEMLERİ

2.1 Basel I.....	17
2.1.1. Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS)	17
2.1.2. Basel Komitesi.....	19
2.2. Basel II	22
2.3. Basel II'nin Bileşenleri	23
2.3.1. Minimum Sermaye Gerekliliği.....	23
2.3.1.1. Kredi Riski	25
2.3.1.1.1. Standart Yaklaşım.....	26
2.3.1.1.2. İçsel Derecelendirme Yaklaşımı	27
2.3.1.2. Piyasa Riski.....	28
2.3.1.2.1. Standart Yöntem.....	28
2.3.1.2.2. Riske Maruz Değer Yaklaşımı	29
2.3.1.3. Operasyonel Risk	30
2.3.2. Denetim Otoritesinin İncelenmesi	32
2.3.3. Piyasa Disiplini.....	32
2.3.4. Basel II'ye İlişkin Eleştiriler	33
2.4. Basel III.....	34
2.4.1. Basel III'ün Ortaya Çıkışı	35
2.4.2. Basel III'ün Temel Prensipleri	35
2.4.2.1. Daha Nitelikli Sermaye.....	35
2.4.2.2. Niceliği Artırılmış Sermaye.....	36
2.4.2.3. Sermaye Tamponu	36
2.4.2.4. Risk Bazlı Olmayan Kaldıraç Oranları	37

2.4.2.5. Likidite Düzenlemeleri	37
2.4.2.5.1. Basel III Kapsamında Likidite Riski Yönetimi.....	37
2.4.2.5.2. Basel III Kapsamında Likidite Riski Raporlaması.....	42
2.4.2.5.3. Basel III Kapsamında Likidite Riski Ölçümü ile LCR ve NSFR Standartları	43
2.4.3. Basel III'ün Genel Hedefleri	46
2.4.4. Basel III'ün Getirdiği Yenilikler	46
2.4.4.1. Sermaye	46
2.4.4.2. Kaldıraç Oranı.....	47
2.4.4.4. Likidite Oranları	48
2.4.5. Basel III Kapsamında Türkiye Bankacılık Sistemi Mevcut Mevzuatının Değerlendirilmesi	50

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. TÜRK BANKACILIK SİSTEMİNDE BASEL III UYGULAMALARI

3.1. Basel III'e Yönelik Eleştiriler ve Endişeler	53
3.2. Basel III'ün Dünya Bankacılık Sektörüne Yansımaları	54
3.3. Türkiye Açısından Basel III Geçiş Düzenlemeleri	58
3.4. Basel III'ün Türkiye Bankacılık Sistemi Üzerine Etkileri	63
3.5. Basel III'ün Türk Bankacılık Sektörüne Yansımaları ve Bankacıların Konu Hakkındaki Görüşleri	64
SONUÇ	72
KAYNAKÇA	75
ÖZGEÇMİŞ	84

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No.

Şekil 1. Sermaye Değişimleri	4
Şekil 2. Toplam Aktifler	5
Şekil 3. Karlılık Oranları	6
Şekil 4. Net Faiz Geliri / Toplam Aktifler	7
Şekil 5. Faiz Dışı Gelir / Faiz Dışı Gider.....	8
Şekil 6. Banka Kredilerinin Dağılımı	9

TABLÖLAR LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo 1. Basel II Risk Ölçüm Yöntemleri	24
Tablo 2. Geçiş Dönemleri	49
Tablo 3. Basel III Sermaye Yeterlilik Oranı Uzlaşısı	57
Tablo 4. Türkiye Bankaları Sermaye Yapıları	60

KISALTMALAR

A.Ş.	: Anonim Şirketi
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
BDDK	: Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurumu
BIS	: Uluslararası Ödemeler Bankası
CFP	: Contingency Funding Plan
GE	: General Electric
LCR	: Liquidity Coverage Ratio
M.Ö	: Milattan Önce
NSFR	: Net Stable Funding Ratio
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
SYR	: Sermaye Yeterlilik Rasyosu
TMSF	: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
TOBB	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TTK	: Türk Ticaret Kanunu

GİRİŞ

Dünya piyasalarında bazı yıllarda meydana gelen krizler sonrası dünyanın ekonomik dayanıklılığını arttırmak için bir takım kurallar ve düzenlemeler yapılmış ve uygulamaya koyulmuştur. Bu bağlamda Basel uzlaşları zaman içerisinde eksik görülen noktalarda tamamlanarak geliştirilmiş, piyasaların ihtiyaçlarına cevap vermeye çalışılmıştır. Basel uzlaşları zaman içerisinde sürekli gelişmiş ve gelişmeye devam edecektir.

Basel III, Basel II gibi sermaye gereksinimi hesaplanma yöntemlerinde farklılıklar yaratan daha güncel bir sistemdir. Basel II'nin finansal krizlerde gözlemlenen eksikliklerini gidermiş bir ek düzenleme seti olarak bilinmektedir. Ayrıca mevcut özkaynak ve sermaye yeterliliği hesaplamasında önem arz eden sermayenin niteliğinin ve niceliğinin artırılmasına ilişkin standartları oluşturmayı hedeflemektedir.

Bu çalışmada Basel III'ün Türkiye'de bankacılık sistemine olan etkileri incelenmiştir. Bu konuda uzman kişilerin görüşlerine yer verilmiş, Basel III hakkındaki olumlu veya olumsuz görüşleri aktarılmıştır. Basel III'ün neden getirildiği, Dünya ve Türkiye bankacılık sektörüne neler kattığı güncel kaynaklardan yararlanılarak aktarılmaya çalışılmıştır.

Araştırmada, Basel III hakkında Dünya ve Türkiye'de yayımlanmış akademik ve bankacılıkla ilgili kuruluşların yayımladıkları makaleler incelenmiş ve güncel bir derleme yapılmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde Türk bankacılık sisteminden genel olarak bahsedilmiştir. Türk bankacılık sistemi ve ekonomik istikrarsızlık başlıkları incelenmiştir.

İkinci bölümde Basel sistemleri hakkında genel bilgilere yer verilmiştir. Basel I hakkında yüzeysel literatürel bilgi verilmiştir. Sonrasında Basel II'nin ortaya çıkışı ve bileşenlerinden bahsedilmiştir. Bu bölümde son olarak Basel III ele alınmıştır. Basel III'ün ortaya çıkışı, temel prensipleri, genel hedefleri, getirdiği yenilikler ve

Basel III kapsamında Türkiye bankacılık sisteminde mevcut olan mevzuatın düzenlenmesi hakkındaki konular incelenmiştir.

Üçüncü ve son bölümde ise Türk bankacılık sisteminde Basel III uygulamalarına yer verilmiştir. Basel III'e yönelik eleştiriler, Basel III'ün dünya bankacılık sektöründeki yansımaları ve Türkiye açısından Basel III'e geçiş düzenlemeleri incelenmiştir. Ardından Basel III'ün Türk bankacılığına etkileri ve bankacıların konu hakkındaki görüşlerine yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. TÜRK BANKACILIK SİSTEMİ

1.1. Türk Bankacılık Sistemi

“24 Ocak 1980” kararları, ülkemizde pazara dönüşme sürecini hızlandırmış, faiz oranlarında, döviz kurlarında ve fiyatlarda genel seviyede artışa sebep olmuştur. 1990’ların başlarından bu yana süre gelen kamu açıklarındaki artış faiz oranlarını ve enflasyonu daha da arttırmıştır. Bu süreçte bütçe gelirlerinin büyük bir bölümü faiz ödemelerine aktarılmış, devletin yatırımlar için ayırabileceği bütçe kalmamıştır. Bu bağlamda ülke ekonomisini olumsuz etkilemiştir. Aynı dönemde bir yandan da Avrupa Birliği uyum süreci çalışmaları gerçekleştirilmiş, kötüye giden finansı engellemek ve iyileştirmek maksadıyla “enflasyonu düşürme programı, 2000-2002” ismiyle bir istikrar programı uygulanmaya başlanmıştır. Uygulanan bu program ilk senesinin sonuna gelmeden sarsıntıya uğramış, ülkemizde yaşanan kriz ile beraber 2001 senesinde iptal edilmiştir. Bu gelişmede sepet kurun ($1\$+0.77\text{EURO}$) hedeflenen TEFE oranında artmasını bekleyen kur çıpası ve bankacılık alanının içine düştüğü problemler önemli rol oynamıştır.¹

Sektörde finansal kırılganlığının artmasında neden olan en önemli unsurlar faiz ve kur riskleridir². 2001 senesinde gerçekleşen ulusal finansal kriz ile beraber Türk bankacılık sistemi önemli ölçüde sarsılmış, birçok banka kapatılmış, birçok banka da bir çatı altında toplanmak durumunda kalmıştır. Bu gelişmeler Türk bankacılık alanında derin izler bırakırken, köklü değişimlerin oluşumunu sağlamıştır.³ Bahsi geçen değişimlerden en önemlisi BDDK’dır. BDDK ile beraber banka denetimleri tek merkezli hale getirilmiş, bu özerk yapıyla beraber yeni döneme geçilmiştir. 1999-2007 senelerini kapsayan 8 senelik süreçte bankaların denetimi ve risk yönetim etkinliklerine yönelik birçok düzenleme yapılmıştır. Bankaların aktif bir risk yönetimi ve iç denetim sistemi oluşturması, risk yönetimi ve iç denetimden

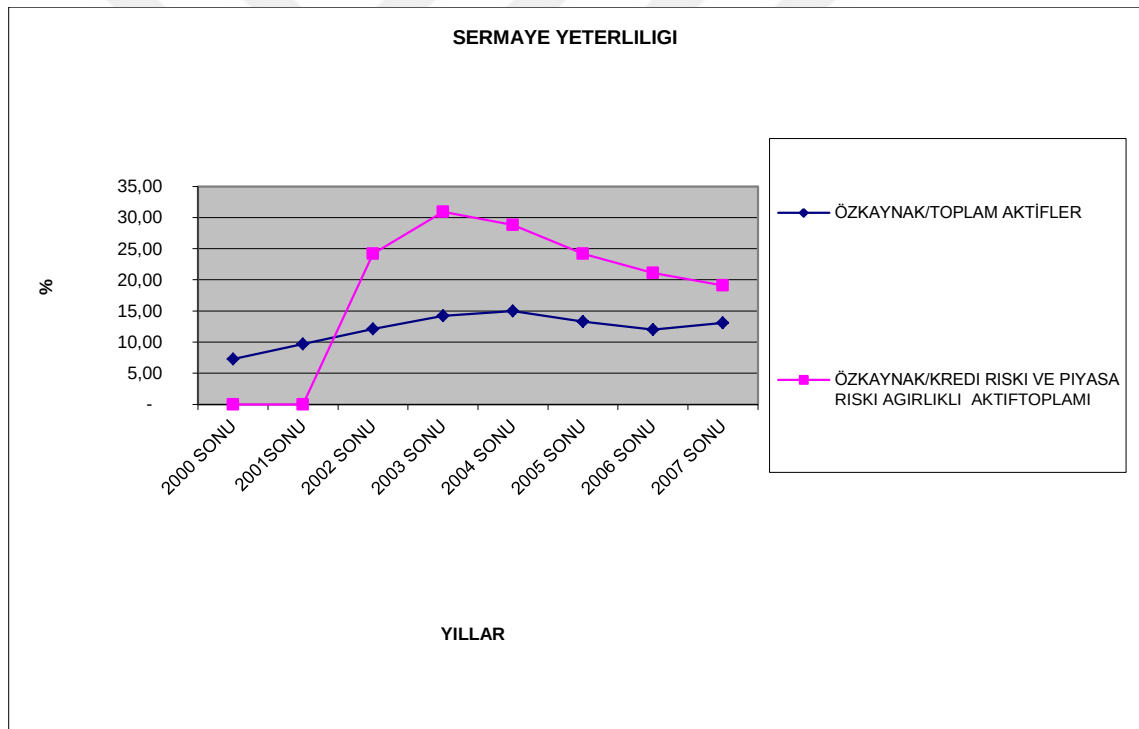
¹ https://www.tmmob.org.tr/sites/www.tmmob.org.tr/files/c7bbba95c10259_ek.pdf, (erişim tarihi: 20.10.2016).

² Ö. F. Çolak. *Türk Bankacılık Sektörünün Şubat 2001 Krizi Sonrası Durumu ve Yeniden Yapılandırma Programı*. Türkiye Ekonomik Kurumu, 2012, s.1.

³ https://www.tmmob.org.tr/sites/www.tmmob.org.tr/files/c7bbba95c10259_ek.pdf, (erişim tarihi: 20.10.2016).

sorumlu denetim komitesi kurma zorunlulukları bu dönemde yapılan düzenlemelerin başlangıcını oluşturmaktadır.⁴

Krizle beraber meydana gelen banka kapanmaları ve bir çatıda toplanmaları sonucunda 2000 senesinde 70 olan banka sayısı 2008 senesinde 46'ya inmiştir. Bu 46 bankanın 3'ü kamu ana parasından oluşturulmuşken, 11'i özel, 18'i yabancı kaynaklıydı. 13 banka ise kalkınma ve yatırım bankası iken 1 banka birleşik fon bankasıydı. Payı az olan yabancı sermayeler de hesaba katıldığında bu esnada yabancı sermayeli banka sayısı 28'i ulaşmış oldu. Banka sayısındaki bu azalışla beraber toplam aktifler artışı olmuştur. 2000 senesinde 104 milyar TL olan aktifler, 2008 senesinin başlangıcından bu yana 561 milyar TL'ye ulaşmıştır. Bu artışın başlıca nedeni yabancı yatırımlardaki artış olarak bilinmektedir.⁵

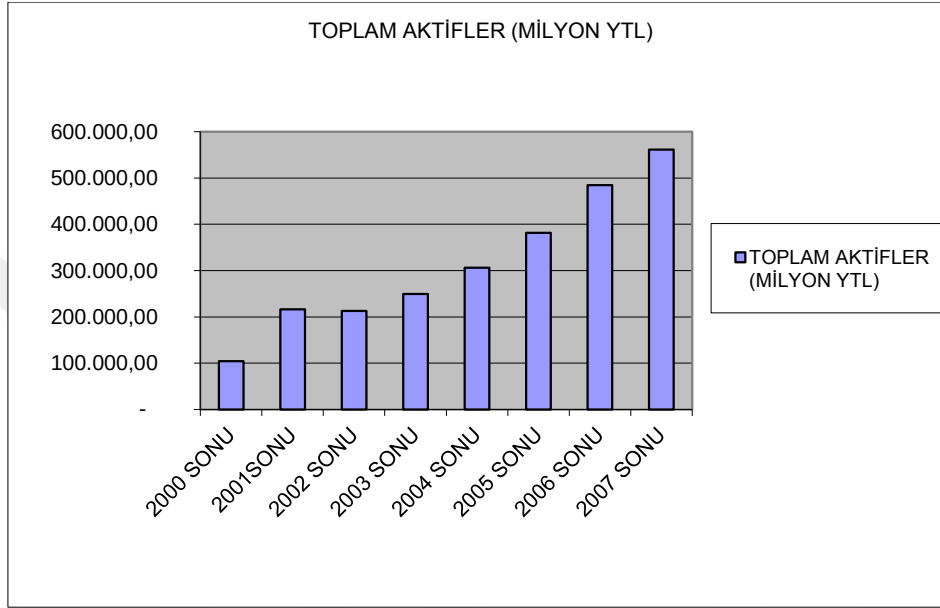
Şekil 1. Sermaye Değişimleri

Kaynak: BDDK, *Finansal Piyasalar Raporu*, 28, 2012, https://www.bddk.org.tr/websitesi/turkce/Raporlar/Finansal_Piyasalar_Raporlari/11902fpr_aralik2012_29032013bb.pdf (erişim tarihi: 28.03.2016).

⁴ https://www.tmmob.org.tr/sites/www.tmmob.org.tr/files/c7bbba95c10259_ek.pdf, (erişim tarihi: 20.10.2016).

⁵ www.bulentsenver.com/Kultur/doc/Bankacilik_Sistemi_2000_2008_Turkiye.doc, (erişim tarihi: 20.10.2016).

Şekil 1 ele alındığında 2000-2001 senelerinde öz kaynak /kredi ve piyasa riski ağırlıklı aktif toplamlarında durgunluk görülmektedir. 2001-2003 senelerinde büyük ölçüde bir artışa rastlanırken, 2003 senesinden 2007 senesine kadar devamlı bir azalış görülmektedir. Öz kaynak/toplam aktifler ele alındığındaysa dalgalanma söz konusu olup, 2000-2007 seneleri arasında büyük ölçüde bir artış gerçekleşmemiştir.⁶

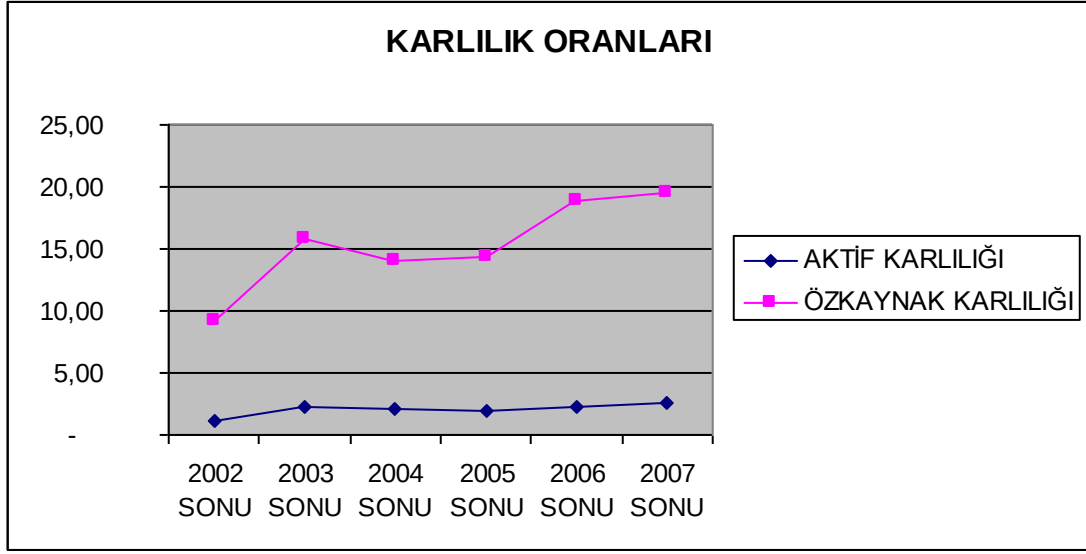
Şekil 2. Toplam Aktifler

Kaynak: BDDK, *Finansal Piyasalar Raporu*, 28, 2012, https://www.bddk.org.tr/websitesi/turkce/Raporlar/Finansal_Piyasalar_Raporlari/11902fpr_aralik2012_29032013bb.pdf (erişim tarihi: 28.03.2016).

Toplam aktifler dağılımı ele alındığında, 2000 senesi bitiminde 100 milyar TL olan aktiflerin 2007 senesi bitiminde yaklaşık 600 milyar TL'ye ulaştığı gözlemlenmektedir. Bu da yaklaşık 6 katlık önemli bir artış yaşandığı anlamına gelmektedir.⁷

⁶ Çolak, a.g.e., s.3.

⁷ www.bulentsenver.com/Kultur/doc/Bankacilik_Sistemi_2000_2008_Turkiye.doc, (erişim tarihi: 20.10.2016).

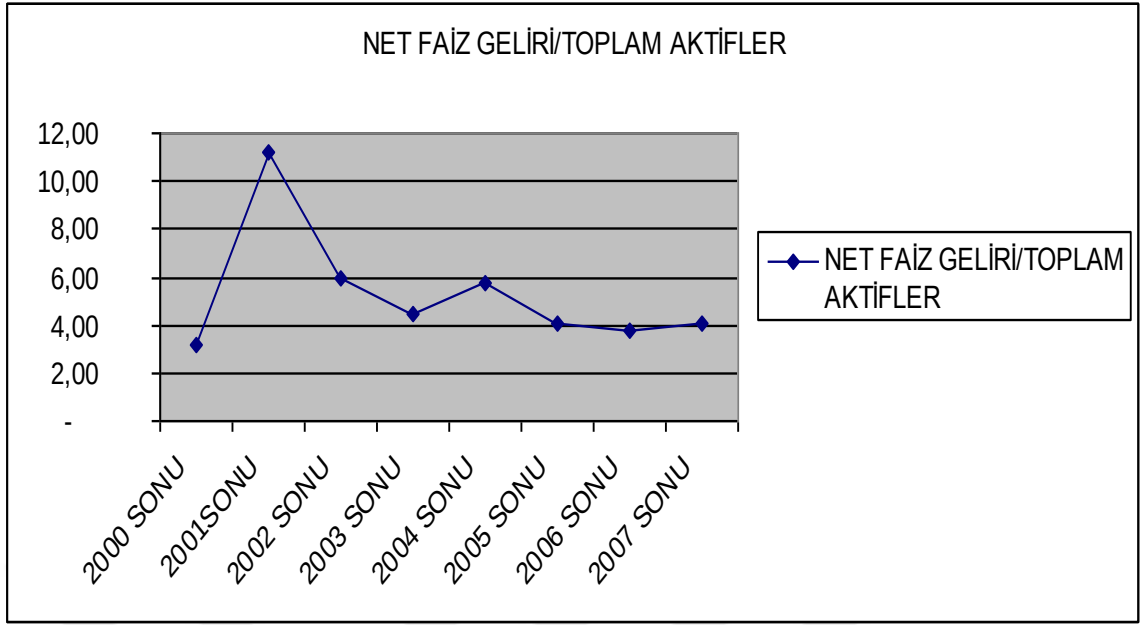

Şekil 3. Karlılık Oranları

Kaynak: BDDK, *Finansal Piyasalar Raporu*, 28, 2012, https://www.bddk.org.tr/websitesi/turkce/Raporlar/Finansal_Piyasalar_Raporlari/11902fpr_aralik2012_29032013bb.pdf (erişim tarihi: 28.03.2016).

Diğer bir açıdan, enflasyonda gözlemlenen düşüşe paralel olarak azalan faiz oranları bankaların net faiz marjında önemli bir düşüşe sebep olmuştur. 2001 sonunda %12 seviyesinde olan net faiz marjı, 2007 senesi bitiminde %4 seviyesine yani dünya standartlarına gerilemiştir. Bu düşüşü onarmayı amaçlayan bankalar, faiz dışı gelirlerini arttırma ve faiz dışı giderlerini azaltmak adına çalışmalarda bulunmuşlardır. Bu kapsamda faiz dışı gelir/faiz dışı gider oranı büyük oranda artarak 2007 senesi bitiminde %80 seviyesine ulaşmıştır.⁸

⁸ www.bulentsenver.com/Kultur/doc/Bankacilik_Sistemi_2000_2008_Turkiye.doc, (erişim tarihi: 20.10.2016).

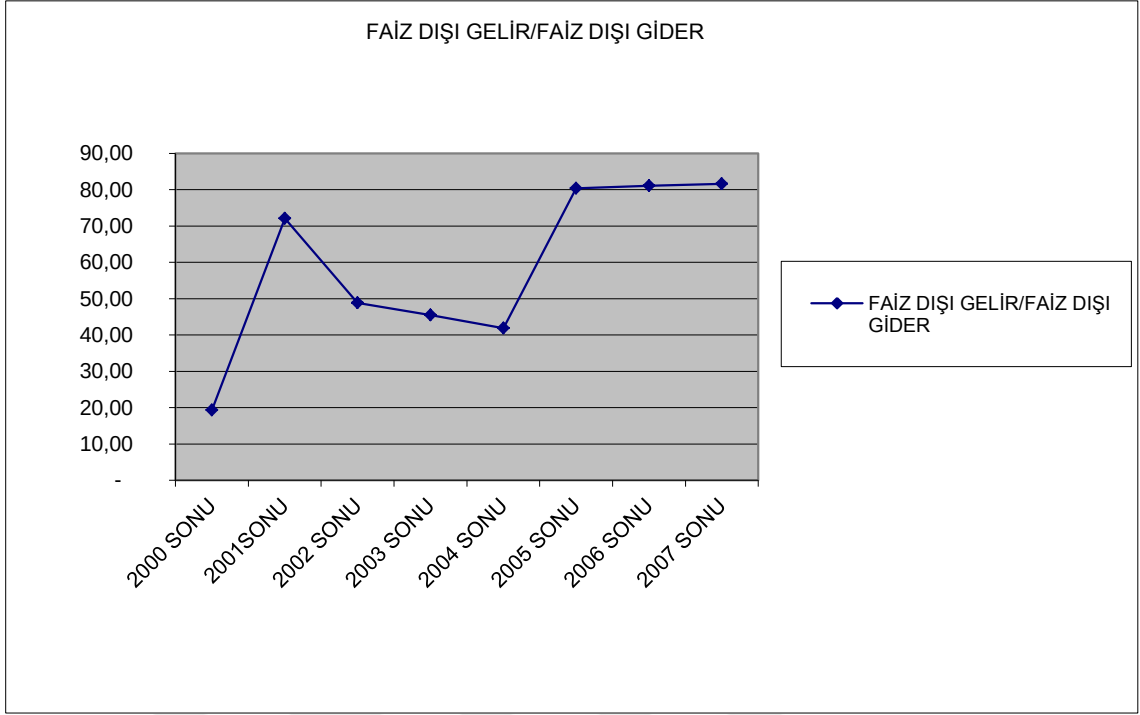
Şekil 4. Net Faiz Geliri / Toplam Aktifler

Kaynak: BDDK, *Finansal Piyasalar Raporu*, 28, 2012, https://www.bddk.org.tr/websitesi/turkce/Raporlar/Finansal_Piyasalar_Raporlari/11902fpr_aralik2012_29032013bb.pdf (erişim tarihi: 28.03.2016).

Bankaların aracılık maliyetlerinin ölçülmesinde net faiz marjı temel kriter olarak kullanılmakta ve faiz marjı yoluyla sistemin etkinliği üzerine genel bir değerlendirme yapılabilir. Net faiz marjındaki azalmanın etkilerini faiz harici gelirlerini arttırarak onaran bankalar, 2007 senesi bitimiyle aktif karlılıklarını %2.5 seviyesine ve öz sermaye karlılıklarını da %20 seviyesine çıkarmışlardır. Fakat, meydana gelen küresel kriz ve Türk ekonomisinde, 2001 senesinden beri uygulanan finansal politikaları sonucunda oluşan kırılganlıklar bankacılık alanını da ekonomik risklere daha duyarlı hale getirmiştir.¹⁰

⁹ Y.T. Kaya. *Türk Bankacılık Sisteminde Net Faiz Marjının Modellenmesi*. BDDK, MSPD Çalışma Raporları, 2001, s.1.

¹⁰ www.bulentsenver.com/Kultur/doc/Bankacilik_Sistemi_2000_2008_Turkiye.doc, (erişim tarihi: 20.10.2016).

Şekil 5. Faiz Dışı Gelir / Faiz Dışı Gider

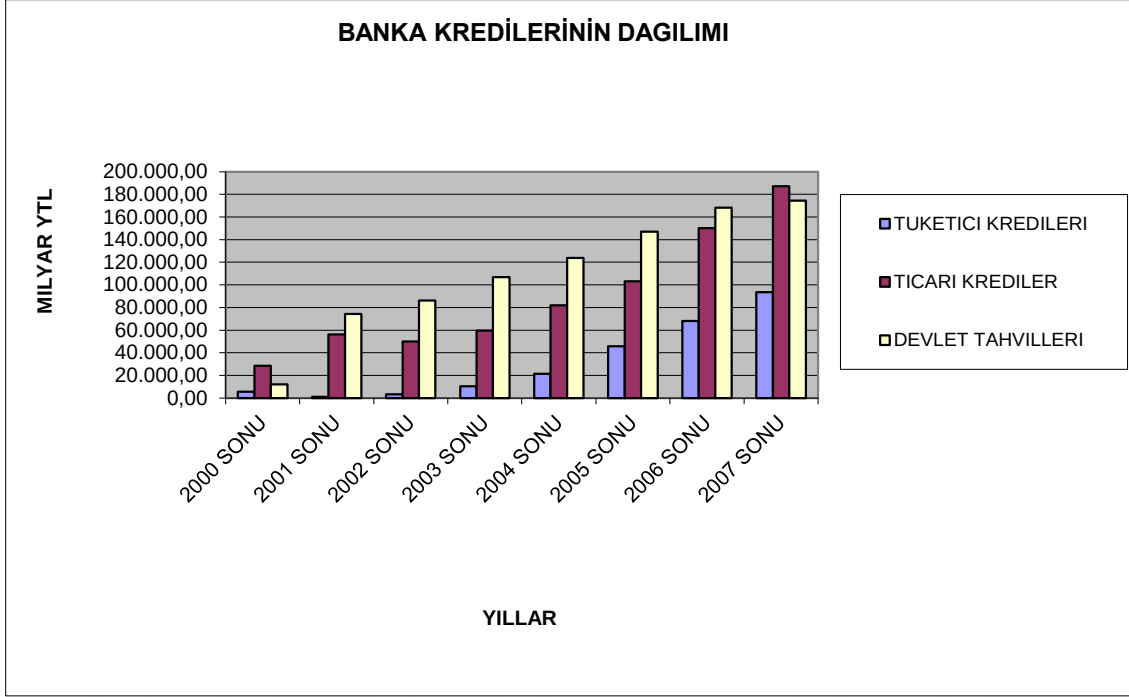
Kaynak: BDDK, *Finansal Piyasalar Raporu*, 28, 2012, https://www.bddk.org.tr/websitesi/turkce/Raporlar/Finansal_Piyasalar_Raporlari/11902fpr_aralik2012_29032013bb.pdf (erişim tarihi: 28.03.2016).

Enflasyonla beraber faiz oranlarında görülen azalmalar, bankaların kredi kullandırma politikalarına büyük ölçüde bir ivme sağlamıştır. Özellikle, finansal büyümeyle beraber reel alanın geliően ekonomik ihtiya ı, bankaların ticari kredilerinde hızlı bir artış meydana getirerek, 2007 senesi bitimiyle, bankaların kredi portföyünü bankaların devlet çevirme portföyünü aşan bir büyüklük kazanmıştır.¹¹

Benzer olarak, düően enflasyon ve faiz oranları ile küresel finansal ilerlemeyle beraber Türk ekonomisinde meydana gelen ilerleme, bankaların kiőisel kredi kullandırma politikalarını da 2000-2007 senesinde 16.5 kat b y m ő t r. Kiőisel kredilerdeki bu ilerleme, temelde kullandırılan konut kredilerinden meydana gelmektedir. Geçtiğimiz 6 senede, enflasyondaki azalmayla beraber devamlı azalan faiz oranları, mevduat, hazine bonusu gibi yatırım ürünlerinin çekiciliğini kaybettirerek, gayrimenkulün bir yatırım aracı őklinde ön plana gelmesine sebebiyet

¹¹ www.bulentsenver.com/Kultur/doc/Bankacilik_Sistemi_2000_2008_Turkiye.doc, (erişim tarihi: 20.10.2016).

vermiştir.¹² 2002 yılı sonrasında bankacılık sektörünün gelir yapısı değişikliğe uğramış, faiz marjları daralırken, faiz dışı gelirleri artış göstermiş, gelir çeşitliliği olumlu yönde değişmiştir. Gruplar itibariyle ise, yabancı bankalar yüksek faiz marjları ve faiz dışı gelir yaratma kapasiteleriyle dikkat çekmektedir¹³.

Şekil 6. Banka Kredilerinin Dağılımı

Kaynak: BDDK, *Finansal Piyasalar Raporu*, 28, 2012, https://www.bddk.org.tr/websitesi/turkce/Raporlar/Finansal_Piyasalar_Raporlari/11902fpr_aralik2012_29032013bb.pdf (erişim tarihi: 28.03.2016).

Türk bankacılık sektöründe oluşan bu değişimler sebebiyle bankalar, özel sektör yatırımları ile yakın bir ilişki içerisinde bulunmuşlardır. Devletin etkisi ve rolü bu bağlamda azalma göstermiştir.¹⁴

¹² www.bulentsenver.com/Kultur/doc/Bankacilik_Sistemi_2000_2008_Turkiye.doc, (erişim tarihi: 20.10.2016).

¹³ H. Atasoy, *Türk Bankacılık Sektöründe Gelir-Gider Analizi ve Karlılık Performansının Belirleyicileri*. Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Bankacılık ve Finansal Kuruluşlar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2007, s.22.

¹⁴ www.bulentsenver.com/Kultur/doc/Bankacilik_Sistemi_2000_2008_Turkiye.doc, (erişim tarihi: 20.10.2016).

1.2. Türk Bankacılık Sisteminde Ekonomik İstikrarsızlık

Son yirmi yılda enflasyon veya enflasyonla mücadelenin bankacılık alanına yönelik net etkileri ele alındığında meydana gelen en önemli sonuçlar, yasal ve kurumsal değişikliklerin yanında çok sayıda bankaya kamunun sahip olmasıdır. Fakat bunun yöntemleri zamandan zamana değişiklik göstermektedir. Bahsi geçen yöntemler, 1982- 1993 senelerinde kamu bankalarına devir, 1994-2002 senelerinde de TMSF kapsamına alınma yönündedir. Ele alınan süreç, 2000 senesinden bu yana değişiklik göstermektedir. Değişikliğin sebebi, belirtilen yılda önemli ölçüde enflasyonla mücadelenin gerçekleştirilmesi ve bunun IMF destekli bir programla devam ettirilmesidir.¹⁵

Bahsi geçen yön değiştirme değişik manalara gelmektedir. Her şeyden önce kamu bankalarına devir, mevzu bahis değildir. Çünkü bu dönemde, kamu bankalarının özelleştirilmeleri sürecine gidilmiştir. Örnek vermek gerekirse, bu dönemde alanın büyük bankalarından kamu sermayeli Emlakbank'ın 2001 senesinin ortalarına doğru etkinliklerini sonlandırdığı ve Ziraat Bankası içerisinde sindirildiğini söyleyebilir.¹⁶

Diğer bir açıdan, 1994 senesinde TC Merkez Bankası kapsamında TMSF'nin açılması önemli bir ara dönemdir. Söz konusu olan fon, 2000 senesinin başlarında uygulanmaya başlanan istikrar programı ve buna bağlı olarak IMF'ye verilen Niyet Mektubu bağlamında bankacılık sektörünün gözetim ve denetimini sağlamak üzere oluşturulan BDDK'ya bağlanmıştır. Ayrıca, Hazine Müsteşarlığı'na bağlı bankacılık tektik elemanları olan Bankalar Yeminli Murakıpları BDDK'ya aktarılmıştır. Gerçekleştirilen düzenlemeler, bankacılık alanında tek düzenleyici ve yönetici kurumun oluşturulmasına yöneliktir. Özerk bir kurum olarak BDDK'nın doğuşuyla beraber bu anlamda, TCMB ve Hazine Müsteşarlığı'nın bankacılık alanına ilişkin sorumlulukları sonlandırılmıştır.¹⁷

¹⁵ Atasoy, a.g.e., s.25.

¹⁶ http://www.hakanguclu.com/calismalar/Bankacilik_Sektoru_Yeniden_Yapilandirma_Programi.pdf, (erişim tarihi: 20.10.2016).

¹⁷ http://www.hakanguclu.com/calismalar/Bankacilik_Sektoru_Yeniden_Yapilandirma_Programi.pdf, (erişim tarihi: 20.10.2016).

Seksenli dönemlerden doksanlı senelerin ortalarına kadar geçen dönemdeki banka devirleri bahsi geçen sebeplerden dolayı kamu bankalarına devir şeklinde gerçekleşmiş, sonrasında yaşanan aktarımlar genellikle TMSF altında toplanmıştır. TMSF'ye yapılan aktarımlar, 1994-1999 senelerinde TCMB altındaki Fon'a bağlı gelişmiş, 2000-2002 senelerinde de BDDK kapsamındaki Fon'a devirler yönünde gerçekleşmiştir.¹⁸

Türk bankacılık tarihinin 1980-2002 senelerindeki ilerlemeleri ele alındığında aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır¹⁹:

– 1980-1992 senesinde altı özel sermayeli ticari banka, kamu bankalarına nakledilmiştir.

– 1998 senesinde özel sermayeli iki banka TCMB'ye bağlı TMSF'ye nakledilmiştir.

– 1999 senesinde özel sermayeli altı banka TMSF'ye nakledilip bunlardan beşi 11 Aralık 1999 senesinde IMF'ye sunulan Niyet Mektubu bağlamında Fon bünyesine alınmıştır. Böylelikle, Türk bankacılığında yepyeni bir sayfa açılmıştır. Aktarımlar, aynı çatı altında toplamalar, satışlar ve birleşmeler ilerleyen dönemlerde öne plana gelen gelişmeler olacaktır. Çünkü, Türkiye ekonomisinde 28 istikrarsızlıkla mücadele ve bu süreç esnasında meydana gelen krizler ile yeni önlem paketleri bankacılığımızı büyük ölçüde alakadar etmektedir.

– 2000 senesi enflasyonla mücadele programınca üç özel sektör bankası TMSF'ye nakledilmiştir. Bunlardan biri Kasım ayı bitiminde ortaya çıkan krizin sebeplerinden birini oluştururken, aynı zamanda krizi atlatamamış ve yaşadığı sıkıntı sonucunda TMSF bünyesine alınmıştır.

– Türk bankacılık alanının füzyon işlemlerinin en yoğun yaşandığı dönem 2001 senesidir. Ele alınan dönemdeki ilerlemeler, TMSF'ye aktarımlar, Fon kapsamındaki bankaların birleştirilmesi ve kapsamdaki bankaların yerli ve yabancı bankalara satılması ile özel sektör bankalarının birbirleriyle yaptıkları birleşmeler

¹⁸ http://www.hakanguclu.com/calismalar/Bankacilik_Sektoru_Yeniden_Yapilandirma_Programi.pdf, (erişim tarihi: 20.10.2016).

¹⁹ Delikanlı, İ.U., *Bankacılık İşlemleri ve Banka Türleri, Bankacılık ve Sigortacılığa Giriş İçinde*, (Ed: Metin Toprak ve Metin Coşkun), AÖF Yayınları, Eskişehir, 2012, s.1.

biçiminde meydana gelmiştir. Bunlar TMSF tarafından sırasıyla aşağıdaki şekilde gerçekleştirilmiştir²⁰:

- i. Sermayesinde yıpranma, ödeme güçlüğü ve benzeri nedenlerle BDDK 8 bankanın TMSF'ye nakletmiştir.
- ii. Fon bünyesindeki veya Fon'a nakledilmeden önce olmak üzere toplam 12 bankanın bankacılık etkinliklerini sürdürme izni BDDK tarafından durdurulmuştur.
- iii. TMSF bünyesindeki 7 banka iki ayrı işlemle bir araya getirilerek 2001 senesi başlarında beş banka Sümerbank bünyesinde, sene sonunda da iki banka Bayındırbank altında toplanmıştır.
- iv. Fon bünyesindeki 3 banka ulusal ve yabancı bankalara satılmıştır. Ulusal bankalara satış, Bank Ekspres'in Tekfenbank'a ve Sümerbank'ın Oyakbank'a satılması ile gerçekleştirilmiştir. Yabancı bankalara satış ise, Demirbank'ın İngiliz sermayeli HSBC Bank'a satışı ile yapılmıştır.
- v. Kamu bankalarında bir füzyon işlemi yapılmış, Türkiye Emlak Bankası'nın faaliyetleri sonlandırılarak, bu bankanın başka bir kamu bankası olan T.C. Ziraat Bankası'na devri gerçekleştirilmiştir.
- vi. Türk bankacılığında gerçek anlamda bir arada toplama örnekleri arasında gösterilebilecek iki işlem mevcuttur. Her iki işlem aynı grup kapsamında yer almıştır. Füzyon işlemleri, Birleşik Körfez Bankası'nın Osmanlı Bankası'na katılımı ile yapılan bir araya getirmeden sonra, ikinci adımda Osmanlı Bankası'nın Garanti Bankası'na katılımı ile sonlandırılmıştır. Garanti Bankası yeni bilançosu ile 2001 senesinin en büyük özel sektör bankası olmuştur.

2002 yılı Ocak-Ekim döneminde bankacılık alanında meydana gelen gelişmeler şunlardır²¹;

- i. TMSF bünyesindeki Sitebank'ın yabancı sermayeli Novabank'a satılması ile,
- ii. TMSF kapsamındaki Milli Aydın Bankası Tarihbank'ın, Danıştay'ın yürütmeyi iptal etmesiyle BDDK tarafından ortaklık haklarının geri verilmesidir. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu (BDDK), 18.02.2002 senesinde aldığı kararla TMSF bünyesindeki Tarihbank A.Ş.'nin ortaklık haklarını, Danıştay'ın 23.11.2001 tarihli yürütmeyi iptal etme kararına karşın geri vermiştir.

²⁰ Delikanlı, a.g.e., s.2-3.

²¹ Delikanlı, a.g.e., s.5.

iii. BDDK, 09.07.2001 senesinde bankacılık yapma iznini iptal ettiği Okan Yatırım Bank A.ř. 'nin bu iznini Danıştay 10. Dairesi 'nin 13.12.2001 senesinde aldığı karara karşın 28.02.2002 senesinde geri vermiştir. Bankanın likidasyon durumunda anonim firma haline getirilmesi kararı sşrdşrşlmektedir.

iv. BDDK, Okan Yatırım Bankası 'na ait kararı onaylamamış ve Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulunca 15.03.2002 senesinde kabul edilmiştir. Bu bağlamda söz konusu bankanın bankacılık işlemleri yapma izni iptal edilerek, bankanın likidasyon durumunda anonim firma haline geldiğine ilişkin yşştmenin sşrdşrşlmesini 24.04.2002 senesinde kararlaştırmıştır. Nihayetinde Okan Yatırım Bankası 'nın bankacılık yapma izni iptal edilmiştir.

v. BDDK 'nın Tarişbank için Danıştay 'a yaptığı itiraza bağlı olarak, Danıştay davayı esastan gşrşşerek, 30.04.2002 senesi 2002/1321 karar sayısı ile yşştmenin iptali geçersiz olmuştur. Bu sebeple BDDK, 9.07.2001 senesi ve 381 sayılı kararının, yani Tarişbank 'ın TMSF 'ye nakledilmesi kararının, 23.05.2002 senesinde aldığı kararla birlikte yşştşlmesini onaylamıştır. Nihayetinde, Tarişbank yeniden TMSF bşnyesine dahil edilmiştir.

vi. 19.06.2002 senesinde Pamukbank A.ř. 'nin yşnetim ve denetimi TMSF 'ye nakledilmiştir. Nakil nedeni, 31.12.2001 senesinden beri bahsi geçen bankanın sermaye açığının 2 milyar US Dolar olduğu ve bankanın bu miktarın şstesinden gelemeyeceğidir. Bu karar kapsamında bankanın ortaklarından sermaye payı yşzde 10 'u geçen ortaklarının aynı grup kapsamında (Çukurova Grubu) Yapı ve Kredi Bankası 'ndaki ortaklık paylarına bağlı yşnetim hakkında dşşmesi Bankalar Kanunu 'nun amir hşkşmlerine bağlı olarak karar verilmiştir.

vii. TMSF kapsamındaki bankalardan Toprakbank A.ř., gayrinakdi yşkşmlşlşkler dahil diğer aktif ve pasifleri ile birlikte 30.09.2002 senesinden bu yana kayıtlı defter değerleri ile BayındırbankA.ř. kapsamına alınarak bir arada toplanmıştır. Aynı dşnem itibari ile Toprakbank 'ın mevduat kabul etme ve bankacılık yapma izinleri iptal edilerek tşzel kişiliği sonlandırılmıştır.

1.2.1. Tşrk Bankacılık Sisteminde Kamu Kesimi Açıkları

Yapılan tşm iktisadi etkinliklerin barındırdığı ortak hedef insan gereksinimlerinin giderilmesidir. İnsan gereksinimlerinin giderilmesiyle de ihtiyaa

uygun mal ve hizmet yapılmaktadır. Yapılan bu mal ve hizmetler gereksinimleri giderip, tüketiciyi memnun ettiğinde iktisadi bir değere ulaşabilmektedir²².

Dönemin serbest pazar ekonomisi şartları içerisinde insan gereksinimlerini gidermek amacıyla üretilen mal ve hizmetler özel sektör tarafından yapılmaktadır. Özel sektör haricinde serbest pazar ekonomisi şartlarının dışında kalınan durumlarda kamu kapsamında da mal ve hizmet üretimi yapılabilmesine karşın pazarlara özel sektörün hakim olduğu söylenebilir. Özel sektör halkın esas gereksinimleriyle beraber eğlence gereksinimini karşılamaya yönelik üretim yaparken, kamu kesimi toplumsal düzeni sağlamak adına güvenlik, sağlık, adalet gibi gereksinimlerde üretim gerçekleştirmektedir²³.

Gelişmiş ülkelerde devletin bütün sarfiyatları bütçe kapsamında bulunmakta bütçe açığı aynı zamanda kamu kesimi açığını da içermektedir²⁴. Gelişmekte olan ülkelerde de düzen bu biçimde sağlanmaktadır. Bütçe açığı bir başka açıdan kamu kesimi açığı kamuya ait sarfiyatların kamuya ait gelirlerden fazla olması durumudur. Kamu gelirlerinin en önemli aracı vergilerdir. Kamu açığı görüldüğünde açığı kapatmak adına gerçekleştirilen ilk yöntem vergilerin arttırılmasıdır. Fakat vergi kamu tarafından hoş görülen bir durum olmamakla beraber, artan vergiler tepki toplamakta, bu da siyasi yönetimi hasara uğratmaktadır. Bu sebepten dolayı kamu açıklarının minimize edilmesi adına farklı bir yol izlenmesi gerekir. Bu yöntemde gelirler fazlaştırılamıyorsa giderler azaltılır²⁵.

Vergi aracılığıyla sağlanan kamu gelirin hedefi bu gelirin topluma mal ve hizmet olarak geri dönmesi olmasına karşın kamu açığının görüldüğü ekonomilerde bu gelir kamu açığını gidermek amacıyla kullanılmakta bu da finansal ve sosyal dengeyi bozmaktadır. Bozulan denge sosyal açıdan toplumsal memnuniyetsizliği ve siyasi yönetime olan tepkiyi arttırırken finansal bağlamda enflasyon ve faiz oranlarını büyük ölçüde etkilemektedir.

²²A.,Erginay, *Kamu Maliyesi*,Ankara:Savaş Yayınları, 1994, s.8.

²³G., Akalın, *Kıt Ekonomisi, KİT'ler, Reformları, Alternatifleri ve Özelleştirmeleri*,Esbank, Ankara1990, s.7.

²⁴A.,Ulusoy, *Maliye Politikası*,Trabzon:Üç Yol Kitabevi Yayınları, 2006, s.273.

²⁵M., İnce, *Devlet Borçları ve Türkiye*,Ankara:Gazi Kitabevi, 2001, s.30.

1.2.2. Türk Bankacılık Sisteminde Haksız Rekabet Koşulları

Rekabet kavramı, iktisadi bünyede pazar ekonomilerinde iktisadi amaçlara ulaşmadaki finansal birimler arasındaki süreç olarak açıklanmaktadır²⁶.

Haksız rekabet kavramı ise Eski Türk Ticaret Kanunu kapsamında şu şekilde tanımlanmaktadır; “Haksız rekabet, aldatıcı hareket veya hüsnüniyet kaidelerine aykırı sair suretlerle iktisadi rekabetin her türlü suistimalidir.” Yenilenen Türk Ticaret Kanunu kapsamında da haksız rekabet kavramı iktisadi rekabet bünyesinde hile yöntemlerinin giderilmesi olarak açıklanmaktadır²⁷.

Dönemimiz artan rekabet şartları kapsamında ekonomilerin çoğu liberal sistemce oluşup liberal sistem bünyesinde serbest rekabet şartları gerçekleşmektedir. Ancak serbest rekabet şartlarının uygulanma aşamasında problem yaşanmaması hedefi ile anayasa bünyesinde koruma altına alınmıştır. Serbest rekabet kapsamında devlet, pazara karışma durumunu belli ölçüde tutmaktadır. Devletin düzenleyici olmadığı durumlarda tekelleşme ve kartelleşmenin arttığı görülmüştür. Bu nedenden dolayı rekabet şartlarının korunarak haksız rekabetin önlenmesi pazar dengesi açısından büyük ölçüde önemlidir²⁸.

Bankacılık sektörü bünyesinde fiyatlar genel seviyesini etkileyen başlıca husu rekabettir. İlerleyen küreselleşme ve teknolojik gelişmelerle beraber ulusal ve uluslararası pazarlardaki kopukluk azalmış, ilişki artmıştır. Bu artışla beraber sektörler arası rekabet ilerleme kat etmiştir. Pazarda etkinlik sürdürmek, bu rekabeti iyi yönetmek ile yakından ilgilidir. Bununla beraber rekabet kurumlar üzerinde önemli bir baskı yaratmış ve fon maliyetlerini yükseltici bir etki yaratmıştır²⁹.

1.2.3. Türk Bankacılık Sisteminde Özkaynakların Yetersizliği

Türk bankacılığında temel problemlerden sonuncusu da öz kaynaklardır. Öz kaynak eksikliği sektör aktiflerinin yetersizliğinden kaynaklanarak bankanın ölçeği

²⁶H., Aydın, *Türk Ticaret Kanunu'nda Haksız Rekabet Suçları*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ceza ve Ceza Usul Hukuku Anabilim Dalı, Ankara, 2008, s.4.

²⁷ Aydın, a.g.e., s.13.

²⁸ Günay, C.İ., *Rekabet Hukukunun Amacı ve Konusu*, Sarper Süzek'e Armağan, 2007, s.3201.

²⁹ Aydın, a.g.e., s.14.

azaltıcı bir hususudur. Buna baēlı olarak küçük ölçekli bankalarda sektördeki büyük yatırımcıları kendisine çekemeyerek uluslararası bankalara yönelmelerine sebebiyet vermektedir³⁰.

Bankacılık sektörü bünyesinde öz kaynak eksikliğine baēlı bir başka problemde sabitlere ve ya düşük değerlere yapılan yüksek yatırımlardır. Bu davranışda öz kaynak eksikliğine sebebiyet vermektedir ki mevcut aktifleri değerli yatırım yapma konusunda isteklendirmektedir³¹.

³⁰M. İ. Parasız, *Para Banka ve Finansal Piyasalar*, Bursa:Ezgi Kitabevi Yayınları, 2002, s.128.

³¹T., Özkan, Ulusal ve Uluslararası Bankacılıkta Rekabet, *İktisat Dergisi*, Sayı: 387, 1999, s.43.

İKİNCİ BÖLÜM

2.BASEL SİSTEMLERİ

2.1 Basel I

Ekonomik anlamda pazarlarda kullanımda olan Bretton Woods sisteminin çökmesi sonucu pazarlarda dalgalanma meydana gelmiştir. Bu dalgalanma ekonomik anlamda pazarların yanında faiz oranlarını da büyük ölçüde etkilemiştir. Bu dalgalanma ve bu etkiler ile beraber meydana gelen ekonomik endişeleri engellemek ve uzun dönemde pazar etkilerinden korunmak hedefiyle yeni finansal ürünler tasarlanmıştır. Bu gelişim sürecinde hemen her banka değişik bir finansal ürün ortaya çıkarmış ve banka dengelemleri arasındaki farklılık artmıştır. Ek olarak sektörel isteklerini karşılamaya çalışan bankalar, bir yandan da sektörel riskleri engellemeye çalışırken süreç oldukça karmaşıklaşmıştır. Bahsi geçen karmaşıklık günden güne artış göstererek kontrol edilemez olmuş bu da sektörün ekonomik sistemine büyük ölçüde zararlar vermiştir. Dönemin bu denli karışmasında ve ekonomik sistemde ciddi problemler meydana gelmesinde petrol ve küresel krizlerinin de büyük etkisi olmuştur³².

Tüm bu sonuçlara bakıldığında İsviçre'nin Basel ilinde, Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS)'na bağlı uluslararası bankacılık sektöründe ortak düzenlemeler yapmak, uluslararası bankacılık sisteminde güvenliği sağlamak, bankaların genel olarak takip edilmelerine olanak verecek yöntemler oluşturmak, ulusal takip otoritelerine yön vermek v.b. hedeflerle "Basel Bankacılık Gözetim ve Denetim Otoritesi (Basel Committee on Banking Supervision) meydana getirilmiştir. Yapılan bu yeni komiteye üye olan ülkeler komite bünyesinde merkez bankalarına ek olarak ulusal bankacılık takibinden sorumlu kuruluşlarca temsil edilmektedir³³.

2.1.1. Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS)

Uluslararası ödemeler bankası 1930 senesinde İsviçre'nin Basel ilinde oluşturulmuştur. Uluslararası ekonomik kapsamlı kurumlar arasında dünyanın en

³²M.,Atiker, *Basel I ve Basel II, Konya Ticaret Odası Etüd-Araştırma Servisi*, Konya, 2005, s.39.

³³ Atiker, a.g.e., s.40.

eski yapılanması olan bu kurum dönemimizde de etkinliklerini gerçekleştirmektedir³⁴.

Uluslararası ödemeler bankasının meydana gelmesi 1929 Ekonomik Krizi, Büyük Buhran'ın hemen arkasından oluşsa da I. Dünya Savaşı'nı kaybeden ülkelerde Almanya'nın savaş sonrasında yapılan antlaşma doğrultusunda yükümlü olduğu tazminatı ödemede yaşadığı problem kaynaklı kurulmuştur³⁵.

Uluslararası ödemeler bankası bir danışma kurumu olarak hizmet verip ülkelerin merkez bankaları yanında işbirliği yapmalarını sağlamayı temel hedef olarak belirlemiştir. Bu temel hedefin yanında pazar açısından da çaba gösteren BIS, başta uluslararası düzenlemeler olarak merkez bankalarının devamlı müşterileri için de etkinliklerini gerçekleştirmektedir³⁶.

Uluslararası ödemeler bankası, pazar incelemelerini önemseyerek pazar risklerini ele almıştır. Bu incelemeler ve risk takibini devamlı olarak gerçekleştirmek üzere şahsi bünyesinde özel birimler kurarak sürekliliğini sağlamayı hedeflemektedir³⁷.

Uluslararası ödemeler bankasının, 17 üyesi mevcuttur. Bu üyelerin 6'sı Avrupa'nın 5 güçlü ülkesinin merkez bankası başkanları ve Amerika Birleşik Devletleri'nin merkez bankası başkanıdır. Bahsi geçen 5 ülke aşağıda verilmiştir³⁸;

- Almanya
- Belçika
- Fransa
- İngiltere
- İtalya

³⁴E.V., Aydın, *Basel II Standartları ve KOBİ'lere Etkileri*, MÜSİAD Yayınları, İstanbul, 2007, s.18.

³⁵ Ebubekir Ayan, *Türkiye'de Bankacılık Risklerinin Yönetiminde Basel-II Uzlasısı ve Faiz ile Kur Risklerine İlişkin Bir Uygulama*, Doktora Tezi, Kocaeli Üniversitesi SBE, Kocaeli, 2007, s. 29.

³⁶ Aydın, *Basel II Standartları ve KOBİ'lere Etkileri*, s.19.

³⁷ Tekstilbank, *Basel II ve Reel Sektöre Etkileri*, Basel II Bilgi Kitapçığı, İstanbul, 2008, s.4.

³⁸ Şenol Babuşçu, *Basel II Düzenlemeleri Çerçevesinde Bankalarda Risk Yönetimi*, Akademi Yayınları, Ankara, 2005, s. 259

Bu 6 üyeye ek olarak bahsi geçen 6 ülkenin kendi bünyesinde belirlediği 6 ek üyede kuruludur. Geri kalan 5 üye ise dünya ekonomisinde önemli rol oynayan ülkelerin merkez bankası başkanlarıdır. Bu 5 ülke de şunlardır³⁹;

- İsveç
- İsviçre
- Hollanda
- Japonya
- Kanada

Temel üyelerin haricinde komiteye aralarında ülkemizde bulunduğu 55 ülke üyedir.

2.1.2. Basel Komitesi

Uluslararası ödemeler bankası 1974 senesinde kendi bünyesinde Basel Bankacılık Denetim ve Gözetim Komitesi'ni kurarak Basel sistemlerinin temelini oluşturmuştur. Mevzubahis komite G-10 ülkelerinin merkez bankası başkanlarınca kurulmuştur. G-10 ülkeleri⁴⁰;

- Amerika Birleşik Devletleri
- Belçika
- Fransa
- İngiltere
- İspanya
- İsveç
- İsviçre
- Hollanda
- Japonya
- Lüksemburg

³⁹ Babuşçu, a.g.e., s.259.

⁴⁰ Serkan Gürleyendağ, *Basel II Kriterlerinin Türk Bankacılık ve Reel Sektör Firmaları Üzerindeki Olası Etkileri*, Maltepe Üniversitesi SBE, İstanbul, 2006, s. 9.

Uluslararası ödemeler bankası, bu komitenin iç işlerine, denetim sistemlerine ve çalışma prensiplerine karışmayıp, ortak bir vizyon oluşturarak bu komite sayesinde bu vizyonun dünyaya yayılmasını ve pazar kararlılığının verimli bir biçimde korunmasını hedeflemektedir. Bu vizyonun yanında komitenin uluslararası takip sistemlerindeki eksiklikleri engelleme misyonu vardır. Bu misyon doğrultusunda iki temel prensip edilmiştir⁴¹.

1. Hiçbir bankacılık kuruluşu takip esnasında göz ardı edilmeyecektir,
2. Gerçekleştirilen takipler yeterli seviyede olacaktır.

Komitenin kuruluş esası 1974 senesinde petrol fiyatlarındaki aşırı yükselmeye bağlı petrol krizinin döviz pazarlarında ve bankacılık alanında yarattığı büyük sorunlara dayanmaktadır⁴².

Basel komitesinin resmi olarak kanun yaratma yetkisi yoktur, vizyonunu genişletebilmek adına bankacılık alanına bağlı tasarı ve tekliflerde bulunmaktadır. Basel komitesi, pazarlardaki kararlılığın devamını sağlamak ve bankacılık takiplerinin eşit olması hedefiyle faaliyetlerini gerçekleştirmektedir⁴³.

Basel komitesinin bankacılık alanına sunduğu taslak ve teklifler öneri şeklindedir. Yasal bir yükümlülüğü olmamasına karşın taslak ve tekliflerden bağımsız hareket eden ulusal sistemleri de komiteden çıkarmakta ve risk primlerine olumsuz yönde etki etmektedir. Basel komitesi, bankacılık alanının etkin bir takibe sahip olması adına ön şartlar hazırlamıştır. Bu şartlar⁴⁴;

- Faaliyet izni ve yapı,
- Bankaların yönetimine bağlı düzenlemeler ve sorumluluklar,
- Bilgi verme sorumlulukları,
- Gözetim ve denetim otoritelerinin yasal yetkileri,
- Sınır ötesi bankacılık

⁴¹ Atiker, a.g.e., s.41.

⁴² Babuşçu, a.g.e., s.261.

⁴³ Babuşçu, a.g.e., s.261ç

⁴⁴ Basel Komitesi, *Bankalarda İç Denetim ve Bankacılık Gözetim Otoritesinin İç ve Dış Denetçiler ile İlişkisi*, (2000), <http://www.tbb.org.tr/turkce/basle/internal%20audit.doc>, (erişim tarihi: 03.05.2016), s.10.

Basel komitesi, yaptığı bu ön şartlarla beraber üye ülkelerin bankacılık takip sistemlerini incelemelerini ve yetersiz kısımlarını belirlemelerini basite indirgemeyi hedeflemektedir⁴⁵.

Uluslararası ödemeler bankası 1974 senesinde kendi bünyesinde yaptığı Basel Komitesinin yanı sıra 1988 senesinde Basel I anlaşmasını ortaya çıkarmıştır. Bu anlaşmayla beraber dünyadaki bütün bankacılık sistemleri tek bir standartta toplanmış ve pazar kararlılığının gerçekleştirilmesi üzerine önemli bir adımdır. Basel I anlaşmasının üzerinde fazlasıyla durduğu konu banka iflasları olup, bir bankanın iflası durumunda banka ortaklarının zararını minimuma düşürmek üzerinde durmuştur⁴⁶.

Basel I anlaşması ülkemizde de kabul gördüğü tarih olan 1988 senesinde imzalanarak uygulanmaya başlamıştır. Bu uygulama ise 3 senelik bir dönemde aşamalı olarak yapılmıştır. Bu süreç ile beraber ülkemizdeki sermaye yeterlilik oranları⁴⁷;

- 1989 yılında %5 olarak,
- 1990 yılında %6 olarak,
- 1991 yılında %7 olarak,
- 1992 yılında %8 olarak uygulanmıştır.

Ülkemizde yüksek faiz rasyoları ve döviz kurlarındaki artış ve azalışlar sonucu meydana gelen 2000 krizi sonrasında 10 Ocak 2001 senesinde yürürlüğe giren Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine bağlı Yönetmelik ile pazar riskleri de ilk olarak sermaye yeterliliği ölçümlerine eklenmiştir. BDDK, 2001 senesinden sonra yönetmeliğin uygulanmasını zaruri olmuştur⁴⁸.

Basel I anlaşmasına ilişkin yorumlar doğrultusunda süreç bünyesinde farklı uygulamalara gidilmiştir. Bu değişikliklerin birincisi 1996 senesinde yapılp, Basel

⁴⁵ Basel Komitesi, a.g.e., s.11.

⁴⁶ Esin Demirel, *Basel II Kriterleri Çerçevesinde Bankalarda Risk Yönetimi*, İstanbul, 2008, s. 39.

⁴⁷ Demirel, a.g.e., s.40.

⁴⁸ Atiker, a.g.e., s.56.

komitesi döviz, menkul kıymet ve çeşitli ekonomik araçlar ile yapılan bankacılık işlemlerinde meydana gelen pazar riski üzerinde durularak bu risklerin en aza indirilmesine yönelik sermaye yeterliliği ile ilgili uygulamalar yapılmıştır. 1999 senesinde de benzer uygulamalar yapılırken Haziran ayında Basel II'nin taslak metni yayımlanmıştır⁴⁹.

Basel II uzlaşısı, Basel I'in risk ölçümünü ileriye taşıyarak daha hassas bir hale getirmeyi amaçlamıştır. Basel II uzlaşısı doğrultusunda Basel I uzlaşısına göre 19 yeni uzlaşi teklifi sunulmuştur⁵⁰.

2.2. Basel II'nin Ortaya Çıkış Süreci

Basel II anlaşması, Basel I'e göre daha ayrıntılı olup risk ölçüm duyarlılığını arttırmayı, rekabet adaletini basite indirgemeyi, pazar kararlılığını sağlamlaştırmayı hedef belirlemiştir. 1999 senesinde taslak metni yayımlanan anlaşma 2004 senesinde duyurulmuştur. Bu 5 senelik dönemde komite yönetiminde görüşmeler yapılmış ve anlaşma etkinliğinin geliştirilmesine ilişkin uygulamalar yapılmıştır. 2004 senesindeki yayımdan sonra Basel II anlaşması, 2005 senesinde güncellenmiş, 2006'da ise daha da ayrıntılı olarak yayımlanmıştır⁵¹.

Basel II anlaşması, Basel I anlaşmasına zıt olarak ortak bir anlayış oluşturmaktansa kapsamını genişleterek her ülkenin şahsi gereksinimlerine uygun anlayışların yapılmasına ilişkin bir tavır sergilemiştir.

Basel I anlaşmasında olduğu gibi Basel II anlaşmasının yasal bir söz hakkı olmamasına rağmen eski tutumunu sürdürerek komitenin öneri ve taslaklarına uyum sağlamayan ülkelerin komiteden çıkarılması ve ya söz haklarının azaltılması biçiminde tehditleri ile ülkeler üzerindeki söz sahipliğini sağlamıştır.

Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi tarafından 14 Haziran 2006 senesinde kabul gören ve 30 Haziran 2006 senesinde AB Resmi Gazetesi'nde yayınlanan yönetmelikler, yeni Basel Uzlaşısı'nın üye ülkelerde uygulanış biçimini

⁴⁹ Atiker, a.g.e., s.57.

⁵⁰ Babuşçu, a.g.e., s. 263.

⁵¹ A., Yüksel, *Yeni Basel Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı (Basel II)*, BDDK Araştırma Dairesi, Ankara, 2004, s.21.

oluşturan aynı doğrultuda düzenlemeler olup Özkaynak Gereksinimi Direktifleri (CRD) olarak adlandırılmaktadır⁵².

2.3. Basel II'nin Bileşenleri

Basel II'nin Basel I'den en önemli farkı, birbirini destekleyen üç yapısal bloğun kullanılmasıyla daha gerçekçi risk ölçüm modellerini özendirmesidir. Bankaların esas sorumluluğu, önemli riskleri gerçeğe yakın olarak ölçmek ve bunları onaracak anamal seviyesini korumaktır. Basel II Uzlaşısı minimum ana mal sorumluluklarının, bankalarda yeterli anamal ve risk yönetimine sahip olunması bakımından tek başına yetersiz kalacağını öngörmektedir. Bu sebeple ekonomik denetim ve pazar disiplini minimum ana mal sorumluluklarının bütünleyicisi olarak görmektedir⁵³.

2.3.1. Minimum Sermaye Gerekliliği

Bir projenin kredilendirilebilmesi hususunda Basel I anlaşması üç kavramı önemsemektedir. Bu kavramlar⁵⁴;

1. Özkaynak
2. Kredi riski
3. Piyasa riski

Olup, bu doğrultuda hazırlanan hesaplamalar sonucunda kullanıcının kredi isteği red veya onay cevabı ile sonuçlandırılmaktadır. Ülkemizde de aynı oranın uygulandığı biçiminde yapılan hesaplamalar, banka öz kaynaklarının kredi riski ile pazar riski toplamına bölümünün banka anamalinin %8'inden az olmaması durumunda kredi onayını gerçekleştirmektedir.

$$\text{Sermaye} = \frac{\text{Özkaynak}}{\text{Kredi Riski} + \text{Piyasa Riski}} \geq \%8 \text{ ise Kredi Başvurusu Kabul}$$

$$\text{Sermaye} = \frac{\text{Özkaynak}}{\text{Kredi Riski} + \text{Piyasa Riski}} \leq \%8 \text{ ise Kredi Başvurusu Red}$$

⁵²Yüksel, a.g.e., s.22.

⁵³N., Yıldız, *Basel II Kriterlerinin Türk Bankacılık Sektörü Üzerine Etkileri: T.C. Ziraat Bankası A.Ş. Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Tokat, 2010, s.20.

⁵⁴Yüksel, a.g.e., s.23

Basel II kriterleri ise Basel I’de bulunan üç kavramın yanı sıra bir kavram daha içermektedir. Bu kavram operasyonel risktir. Bu kavramın da kriter olarak görülmesiyle beraber daha seçici bir süreç yapılp, risk azaltması yükselmektedir. Buna ek olarak banka anamallarının da yüksek ve güçlü olmaları doğrultusunda bir eğilim gerçekleştirilmiştir. Bu da banka yatırımlarının veya bankaları bir çatı altında toplamının önünü açarak pazarda daha güçlü bankaların oluşmasına sebebiyet vermiştir. Bu durumun yansımaları ülkemizde de istenen düzeydedir⁵⁵.

Tablo 1. Basel II Risk Ölçüm Yöntemleri

Gelişmişlik Düzeyi	Piyasa Riski (1996 Değişikliği)	Kredi Riski	Operasyonel Risk
Basit		Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım	Temel Gösterge Yaklaşımı
Orta	Standart Yaklaşım	Standart Yaklaşım	Alternatif Standart Yaklaşım Standart Yaklaşım
Gelişmiş	Riske Maruz Değer Yaklaşımı	Temel İçsel Derecelendirme Yaklaşımı Gelişmiş İçsel Derecelendirme Yaklaşımı	İleri Ölçüm Yaklaşımları

Kaynak: Yıldız, a.g.e., s.22.

Tabloda da gösterildiği üzere temel yaklaşımlar, basit, orta ve gelişmiş olarak üç başlık altında toplanmıştır. Basitten gelişmişe gidildikçe inceleme sonuçlarının kapsamlılığı artarken, detay ile beraber yatırım ihtiyacı da artmaktadır.

Kredi riskinin orta veya gelişmiş metotlar ile hesaplanabilmesi için banka risk tahmin sistemlerinin borçluyula ilgili anlamlı bir inceleme gerçekleştirmesi ve sayısal

⁵⁵Ö.,Özerkek, *Basel II Kriterlerinin Türk Bankacılığı’nda Risk Yönetimi ve Denetim Süreçleri Üzerinde Etkisi ve Örnek Bir Uygulama*, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi İzmir, 2006, s.36.

bir ölçüm yapabilecek seviyede risk ölçüm yapısının olması gerekmektedir. Bir başka bakış açısıyla⁵⁶;

- Bankaların risk metotlarından orta ya da gelişmiş olanlarının kullanılabilmesi için Basel II anlaşmasında belirtilen seviyede rating sistemine ve formülasyon tarihinden en az üç sene öncesine ait zamanda kullanılıyor olmalıdır.

- Temerrüt İhtimali formülasyonlarının gerçekleştirilebilmesi için en az beş senelik bir veri setine sahip olunmalıdır.

- Temerrüt halinde kayıp ve temerrüt halinde risk niceliklerinin hesaplanabilmesi için ise en az üç senelik bir bilgi setine sahip olmalıdır. Bu maddedeki niceliklerin ölçümü sadece gelişmiş metotlar ile yapılabilir.

Söz konusu koşulların yanında orta ya da gelişmiş metotların formülasyonlarının yapılması hedefi ile kullanılabilmesi için çok daha fazla sayıda koşul incelenmektedir.

Basel II anlaşmasındaki operasyonel risk ölçüm metotlarından kullanılan üçü şunlardır⁵⁷.

1. Temel Gösterge Yöntemi
2. Standart Ölçüm Yöntemi
3. Alternatif Standart Yöntem

Operasyonel risk ölçüm metotlarının hepsinin ortak noktası banka gelir seviyesine bağlı olmalarıdır. Her üç yöntem ile de operasyonel risk ölçümü yapıp hangi metotla minimum risk düzeyinin elde edildiğine ve niçin o yönde bir sonuç alındığına dair incelemeler de yapılmaktadır⁵⁸.

2.3.1.1. Kredi Riski

Kredi, bankaların en değerli gelir kaynağı olmakla birlikte en büyük risk kaynağıdır. Bankaların en temel uygulamalarından biri olan kredi verme işlemi,

⁵⁶F., Kırar, *Türkiye’de Bankacılık Sektöründe Basel II Uygulamaları ve Eğitimi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Ankara, 2008, s.62.

⁵⁷ Gürleyendağ, a.g.e., s. 36.

⁵⁸ Gürleyendağ, a.g.e., s. 36.

bankalar için en büyük riski de beraberinde getirmektedir. Kredi riskini tanımlayacak olursak, borçlunun bankaya karşı yükümlülüklerini zamanında yerine getirmemesi sonucunda banka için oluşacak maddi kayba karşılığında alınan risktir⁵⁹. Başka bir tanımla kredi riski kavramı bankadan kredi alan müşteri, imzalamış olduğu sözleşme yönünde davranmayarak, borcunu vaktinde ödememesi ihtimaline karşın bankanın almış olduğu risktir. Bu tarz bir mevzu olduğunda sözleşme doğrultusunda banka yasal bir süreç sonucunda tüketiciye sağlamış olduğu fonu geri temin etmektedir. Basel II anlaşmasının kredi risklerini hesaplama amacıyla geliştirmiş olduğu 2 yaklaşım bulunmaktadır⁶⁰: Standart yaklaşım ve içsel derecelendirme yaklaşımı.

2.3.1.1.1. Standart Yaklaşım

Basel II anlaşması içinde kredi risk ölçümüne dair standart yaklaşım Basel I anlaşması'yla içerik bakımından birebirdir. Tek fark Basel II anlaşması içindeki standart yaklaşımın risk hassasiyeti Basel I anlaşmasına göre daha yüksektir. Öznel risk ağırlıkları, şu anki borçlunun dahil olduğu kategoriye (devletler, bankalar ya da firmalar) dayanmaktayken, yeni düzenleme ile küresel Standart&Poors, Moody's ve Fitch gibi derecelendirme şirketlerinin verdiği kredi derecelerine göre belirlenmektedir. Bankalara verilecek kredilerin risk ağırlıklarının tespit edilmesi için 2 seçenek bulunmaktadır. Bunlardan birincisi derecelendirme şirketlerinin verdiği kredi derecesine göre risk ağırlığının tespit edilmesi, diğeri ise devletteki bütün bankaların o devlet risk ağırlığının 1 düşük derecesinde risk ağırlığına tabi olmalarıdır⁶¹.

Basel II anlaşmasında standart yaklaşımda hazine, banka ve şirketlerin BB+ ile arasındaki derecelendirme notlarına %100, B- ve düşük notlara ise %150 risk ağırlığı verilmektedir. Halbuki söz konusu varlıklar için derecelendirilmemiş alacaklara yüzde yüz risk ağırlığı uygulanmaktadır⁶².

⁵⁹ Yıldız, a.g.e., s.20.

⁶⁰ Aydın, *Basel II Standartları ve KOBİ'lere Etkileri*, s.22.

⁶¹ Yıldız, a.g.e., s.22.

⁶² M. Yayla ve Y.T., Kaya, *Basel II, Ekonomik Yansımaları ve Geçiş Süreci*, ARD Çalışma Raporları: 2005/3, 2007, s.7.

Standart yaklaşımda risk ağırlıkları değişik kategorilere göre belirlenmiştir⁶³:

- Standart yaklaşım içinde her devlet adına ayrı risk ağırlıkları bulunmaktadır.

- Bankaların risk ağırlıklarında bankalar için 2 seçenek söz konusudur. 1. seçenekte devlet bazında bütün bankalar ulusal risk ağırlığından 1 kategori daha alt değerlendirilmeye alınacaktır. 2. seçenekte ise bankalar ulusal seviyeden etkilenmeyip bireysel derecelendirmelerine göre not alacaklardır.

- Standart yaklaşım içinde risk ağırlıkları bulunmaktadır.
- Standart yaklaşım içinde gayrimenkul teminatlı kredilerin risk ağırlıkları bulunmaktadır.

2.3.1.1.2. İçsel Derecelendirme Yaklaşımı

Basel II anlaşması içinde kredi risk ölçüm metodlarından 2.si olan içsel derecelendirme yaklaşımının standart yaklaşımdan farkı, bankaların müşterilerine sağlamış oldukları derecelendirmenin dışında sermaye yükümlülüklerinin ele alınmasıdır. Demek istenen dışarıdan bir derecelendirme dışında banka, kendisi bir derecelendirme yapmaktadır. Bu neticede bankalar kendi modellerini geliştirmektedir fakat standart yaklaşıma nazaran daha kompleks modeller ve süreçler oluşmaktadır. Bu olumsuz etkinin dışında daha hassas bir risk ölçümünü tabii kılarak riski minimuma indigeme fırsatı vermektedir. İçsel derecelendirme yaklaşımı standart yaklaşıma oranla daha geniş bir veri setine gereksinim duymaktadır ve standart yaklaşıma nazaran uygulanması daha güçtür. İçsel derecelendirme yaklaşımı kendi içinde ikiye bölünmektedir⁶⁴:

1. Temel İçsel Derecelendirme Yaklaşımı
2. İleri Düzey İçsel Derecelendirme Yaklaşımı

İçsel derecelendirme yaklaşımında kullanılan göstergeler şunlardır⁶⁵:

- Temerrüt Olasılığı (Probabilty of Default -PD)

⁶³ TBB, a.g.e., s.5.

⁶⁴ Şendoğdu, a.g.e., s.26.

⁶⁵ Şendoğdu, a.g.e., s.26.

- Temerrüt Halinde Kayıp (LossGivenDefault -LGD)
- Temerrüt Halindeki Risk Tutarı (Exposure at Default –EAD)
- Vade (Maturity -M)

İçsel derecelendirme yaklaşımlarında banka tarafınca ön görülen değişkenlerin anamal ihtiyacının belirlenmesinde kullanılması hali hazırdaki düzenlemelerden ciddi oranda uzaklaşılması anlamına gelir. Söz konusu sebeple denetim otoritesi bakımından detaylı bir araştırma gerçekleştirilmesi gerekir. Çünkü değişkenlerin doğru ön görülüp görülememesi anamal yeterliliğinin gerçekliğini etkiler. Değişkenlerin bir bankada gerçeğe yakın olması, diğerine kıyasla daha az öngörülmesi durumunda bankalar arası anamal yeterliliğinin tespit edilmesinde farklılıklar meydana gelebilecek bu sebeple sektörde rekabet bozucu etkiler görülebilecektir⁶⁶.

2.3.1.2. Piyasa Riski

Basel II anlaşması içinde var olan piyasa riski kavramı finansal piyasalardaki dalgalanmaların döviz kuru, faiz yüzdesi ve hisse senetleri üstünde oluşturacağı etkinin banka sermayesine üstünde negatif etki riski olarak açıklanmaktadır. Kredi risk ölçümünde olduğu üzere piyasa riski ölçümüne dair 2 yaklaşım mevcuttur⁶⁷: Standart yöntem ve riske maruz değer yaklaşımı.

2.3.1.2.1. Standart Yöntem

Piyasa riski ölçümüne dair yaklaşımlardan birincisi standart yöntem, bütün risk kategorileri için ayrı sermaye ihtiyacı hesaplamaları yapmaktadır. Bu seçenekler⁶⁸;

- Kur riski
- Likidite riski
- Faiz oranı riski
- Hisse senedi riski

⁶⁶ Şendoğdu, a.g.e., s.27.

⁶⁷ K.N., Çelik, *Basel II'nin Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelere Etkileri, Gaziantep'te Bir Uygulama*, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep, 2007, s.44.

⁶⁸ Çelik, a.g.e., s.45.

Bahsedilen seçenekler için ayrı sermaye ihtiyacı hesaplamalarından sonra her kategori için mühim olan sermaye ihtiyaçları toplanarak bütün bir sermaye ihtiyacı hesaplanmaktadır⁶⁹.

Standart yönetim içinde hesaplanan sermaye ihtiyaçları gerçek ihtiyaçtan çok çıkmaktadır. Bu mevzunun oluşmasında da portföy olarak tutulan varlık ya da yatırımların arasında doğru bir korelasyonun gerçekleştirilememesidir⁷⁰.

Piyasa riskini ölçme amacıyla yaklaşımlardan standart yaklaşımda söz edilen her seçenek için 2 farklı risk hesaplaması gerçekleştirilmektedir⁷¹: Genel piyasa riski ve opsiyon riski.

2.3.1.2.2. Riske Maruz Değer Yaklaşımı

Piyasa riskini tartma amaçlı yaklaşımlardan 2. olan riske maruz değer yaklaşımı bir güven içinde belli bir vakit dilimi için hesaplanan en yüksek kaybı belirler. Örnek verecek olursak bir bankanın yüzde doksan beş güven düzeyinde bir milyar euro için üç aylık vakit dilimi içinde belirlemiş olduğu riske maruz değer tutarı on bin euro ise bankanın kaybedebileceği maksimum değer on bin eurodur⁷².

Riske maruz değer yaklaşımında hesaplamaların yapılabilmesi için birkaç değişkenlerin ele alınması gerekir. Bunlar⁷³:

- Elde tutma vakti
- Örnekleme periyodu
- Güven aralığının belirlenmesi
- Baz alınan para birimi
- Volatilitenin vakit ayarlaması
- Sermaye zorunluluğunun hesaplanması
- Risk faktörleri arasında korelasyonun belirlenmesi

⁶⁹ Yücel, a.g.e., s. 33.

⁷⁰ Ş. Babuşçu, *Basel II Düzenlemeleri Çerçevesinde Bankalarda Risk Yönetimi*, Akademi Consulting& Training Yayınları, İstanbul, 2005, s.27.

⁷¹ Yücel, a.g.e., s. 33.

⁷² A. Özün, ve H., Candan, *Bankalarda Risk Yönetimi ve Basel II*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2006, s.62.

⁷³ Babuşçu, a.g.e., s.82.

Riske maruz değer yaklaşımının hesaplanmasında 3 değişik yöntem kullanılmaktadır⁷⁴:

– Parametrik Yöntem: Bu yöntem ile birlikte alım-satım portföyünün değerinde değişime sebep olan parametler tespit edilir. Parametlerde oluşan dalgalanmalar baz alınarak belli bir güven aralığında gerçekleşen analizler sonucu portföyde değer kaybı belirlenir. Bu yöntem içinde bulunan kıymetlere ait getiriler normal dağılım varsayımı altında ele alınır. Bu varsayımı devamında da bütün portföy getirilerine ait dağılımın normal dağıldığı varsayılmaktadır

– Tarihsel Simülasyon Yöntemi: Bu yöntem içinde portföyü oluşturan kıymetin önceki dönemlerdeki fiyatları göz önünde bulundurularak değişimleri belirlenir ve bu yönde sonraki dönem fiyatlarına ilişkin fikirler gerçekleştirilerek portföyün muhtemel değeri hesaplanır. Bu yöntem içinde göz önünde bulundurulmuş önceki dönem aralığı azami 1 sene olarak belirlenip, günlük veriler ile çalışılmaktadır. Bu değer dağılımında yüzde bire tekabül eden gözlem riske maruz değer olarak belirlenmektedir

– Monte-Carlo Simülasyonu Yöntemi: Yaklaşımın sonuncu yöntemindeyse rastgele tercih edilen rakamlar risk faktörlerinin tarihsel verileri kullanmasıyla birbirleriyle korelasyonlu yeni piyasa fiyatları belirlenir. Bu yeni piyasa fiyatlarıyla taşınan pozisyonların değişik değerleri hesaplanıp portföyün değer dağılımı oluşturulur. Standart uygulamalarda simülasyon sayısı beş yüz – on bin arasında değişiklik gösterir.

2.3.1.3.Operasyonel Risk

Basel I anlaşmasında bulunmayan operasyonel risk kavramı Basel II anlaşması ile hesaplama biçimi içinde yer almıştır. Banka içindeki sistem ile ilgilenen operasyonel risk, kurum içindeki aksaklık sonucunda süreçlerde ya da sistemlerde oluşan aksaklık veya dış etken sonucunda var olan zarar riski olarak

⁷⁴M. Kaya, *Bankalar Açısından Basel Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı ve Kobiler Üzerine Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Isparta, 2007, s.69-70

tanımlanmaktadır. Basel II anlaşması ile bankalardan bu muhtemel riskleri de sermaye bulundurmaları istenmektedir⁷⁵.

Bazı bankalar sadece işlem aksaklıklarını operasyonel risk içinde tanımladıktan sonra bu yönde hareket ederken, bazı bankalar piyasa ve kredi risklerinin dışında bütün riskleri operasyonel risk olarak tanımlayıp bu yönde hareket ederler. Piyasa ve kredi risklerinin dışında bütün riskleri operasyonel risk olarak tanımlayan bankalar, bu bayağı geniş tanım içinde bunları da dahil etmektedirler⁷⁶:

- İnsan hataları
- Teknolojik arızalar
- Yetersiz denetim
- Değişen piyasa koşulları
- Rakip firmaların etkisi

BDDK'nın 19 Ağustos 2002'de Bankaların İç Denetim ve Risk Yönetimi Sistemleri Hakkında Yönetmeliğin Uygulanmasına İlişkin 1 Sayılı Tebliğ Taslağında operasyonel riskin oluşabileceği durumlar sıralanmıştır⁷⁷:

- Bilgi işlem sistemleri ve elektronik bankacılık platformuna izinsiz giriş
- Çalışanın suç çerçevelerindeki eylemleri yapması
- Sahte elektronik para yaratılması
- Banka dışında hizmet sağlanması sırasında oluşan aksaklıklar
- Kullanılan sistemlerin eski ve bakımsız olması
- Yönetim ve personelin bankada yeniliklere açık olmaması
- Müşteri güvenlik uygulamalarındaki eksiklikler
- Banka tarafınca uygulanan işlemlere müşteri tarafından itiraz edilmesi

⁷⁵BCBS *Core Principles for Effective Banking Supervision*, 2012, s.2, <http://www.bis.org/bcbs230.pdf> (erişim tarihi: 29.03.2016).

⁷⁶H.B.,Karakurt, *Basel II Değişim ve Hazırlıklar, KOBİ'lere Muhtemel Etkileri*, Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Ankara, 2007, s.15.

⁷⁷BDDK, *Finansal Piyasalar Raporu*, 28, 2012, https://www.bddk.org.tr/websitesi/turkce/Raporlar/Finansal_Piyasalar_Raporlari/11902fpr_aralik2012_29032013bb.pdf (erişim tarihi: 28.03.2016).

2.3.2. Denetim Otoritesinin İncelenmesi

Denetim otoritesinin göze alınması, farklı bir isimlendirme ile sermaye yeterliliğinin denetimi, bankaların risk yönetim denetlenmelerini kontrol altında tutma, inceleme altına alma hedefiyle gerçekleştirilen süreçtir. Bu inceleme içinde sadece bankaların denetim sistemleri değil, incelemeyi gerçekleştiren denetleyici kurumlar da incelenmektedir. II. Yapısal Blok isimli bu sistemde dört temel ilke mevcuttur⁷⁸:

- Bankalar risk profillerine ve stratejilerine uyan sermaye yeterliliklerini değerlendirebilecekleri bir zamana sahip olmalıdırlar.
- Denetleyici otoritenin, bankaların içsel sermaye yeterlilik değerlendirmeleri ve stratejilerinin yanı sıra ihtiyati sermaye yüzdelerine olan uygunluklarının ele alınması sureti ile bir değerlendirme yapılmalıdır.
- Resmi otoritenin, minimum sermaye yeterliliği yüzdesinin tutturulmasının dışında lüzumlu olduğunu düşündüğü mevzularda bankalarda minimum yüzdenin de üzerinde sermaye tutulmasını talep edebilecektir.
- Banka sermayesinin tespit edilen minimum yükümlülüğün altına inmemesi amacıyla bankanın kredi risk karakteristiğine uygun önlemlerin resmi otorite tarafınca önceden alınması gereklidir.

2.3.3. Piyasa Disiplini

Basel II anlaşması içinde bankaların kamuya duyuracağı bilgilendirmelerde güvenilirliğin fazla olmasına aşırı önem verilmiştir. Bu nedenle kamuoyuna duyurulacak bilgilerin açıklama öncesi bir iç denetime tabi tutulması, bu denetimden sonra da dış denetimin gerçekleşmesi gerekli kılınmıştır. Aynı zamanda belli bir önem seviyesinin üzerindeki bilgilerin ise kamuoyuna duyurulması gerekliliği getirilmiştir. Gerekli hale getirilen önemli bilgilerin ayrımının yapılabilmesi için önemli bilgi kavramı tanımlanmıştır. Basel II anlaşması içinde önemli bilgi “unutulması veya doğru olmayan bir şekilde belirtilmesi halinde ekonomik

⁷⁸ BDDK, *İkinci Yapısal Blok (Pillar 2)*, 2004, <https://www.bddk.org.tr/webSitesi/turkce/Basel/1321Pillar2.pdf>, (erişim tarihi: 28.03.2016).

kararlarını oluşturmak amacıyla bu bilgiye güvenen bir kullanıcının düşüncelerini veya kararlarını değiştirecek veya ciddi biçimde etkileyecek olan bir bilgi” olarak ifade edilmiştir⁷⁹.

Basel Komitesi, piyasa disiplini güçlendirmek amacıyla şu yüküm ve kriterleri getirmiştir⁸⁰:

– Kamuyu Bilgilendirme Yükümlülüğü: Bankalar, kamuya bildirecekleri bilgileri tespit etme amacıyla belirleme yaklaşımı ve bilgilendirme politikasına sahip olmalıdır.

– Rehber İlkeler: Bankaların kamuya açıkladıklarının yönetim kurulu açıklamaları ve kararları ile uyumlu olması lüzumludur.

– Uygun Bilgilendirmenin Sağlanması: Piyasa disiplinin özünde güven seviyesi yüksek kuvvetli bir bankacılık sisteminin yaratılması var olmaktadır. Bu hedef için kontrol otoritelerinin güzel bir çalışma ortamında bulunması ve güzel çalışmalar yürütmesi gerekir. Aksi takdirde bankalar aşırı risk alarak piyasa dalgalanmalarına hatta ulusal ve küresel düzeyde ekonomik kaosa sebep olabilmektedir.

– Önemlilik: Kamuoyuna duyurulan bilgilerin mühim olmaları gerekir. Mühim bilgilerin kamuoyundan saklanmaması ve duyurulan bilgilerin özünün korunması gerekmektedir.

– Bildirim Sıklığı: Kamuoyuna duyurulacak bilgiler piyasa disiplini sağlama amacıyla belli bir periyoda dökülmelidir. Bu periyot Basel Komitesi’nce 6 aylık dönemler olarak belirlenmiştir.

2.3.4. Basel II’ye İlişkin Eleştiriler

Basel II Anlaşması, Basel I anlaşmasının üstüne çıkarak fazlaca gelişmiş bir halde ortaya çıkmıştır. Ekonomiye ve bankalara ciddi faydalar getiren Basel II

⁷⁹C.,Okat, *Basel II’nin Türk Finans Sektörü Sermaye Yeterlilik Rasyosuna Etkileri*, Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi Ankara, 2008, s.44.

⁸⁰Karakurt, a.g.e., s.16.

anlaşması, birçok eleştiriye de maruz kalmıştır. Basel II'nin uygulama ve neticelerine ilişkin eleştiriler⁸¹:

- Anlaşmanın teknik düzeyinin ve maddi giderlerinin fazla oluşu,
- Uygulama esnasında kalifiye personel bulmanın zor oluşu,
- Yükselmekte olan devletlere bütçe ayırımının sınırlandırılması ve yükselmekte olan devletlerin borçlanma maliyetlerinin yükselmesi,
- Maddi kriz ihtimalinin yükselmesi; bankaların kaos zamanlarında uygulayacağı kredi politikalarının kaosu artmasına sebep olmasıdır.

Basel II'nin uygulama yollarıyla alakalı eleştiriler⁸²:

- Aynı derece notuna sahip firma, banka ve devletlerden olan alacakların aynı olmayan risk değerine tabi tutulması,
- Sözlerin karşı taraf bazında değil, işlem bazında göze alınması.

Basel II'nin kontrol yetkilerine otorite kullanımı açısından verilen esneklik ve kamuyu geliştirmeye alakalı eleştiriler⁸³:

- Değişik kontrol otoritelerinin Basel II'de bulunan esasları değişik esneklik düzeyinde uygulamaları sonucu rekabet dengesinin yok olması.
- Kontrol ve kamuyu geliştirme ile alakalı olarak öngörülen sorumlulukların fazla oluşu sebebiyle özellikle küçük ve orta büyüklükteki bankaların maliyetlerinin yükselmesi ve açıklanacak teknik ve stratejik bilgilerin rekabet ögesi olarak negatif özellikte diğer bankalar tarafınca kullanılması.

2.4. Basel III

Basel III tanım olarak incelendiğinde; finansal düzenlemelerin kısıtlı ve yetersiz olarak hatırlandığı ve tüm dünyanın 2008 senesinde yüzleştiği ve karşı karşıya kaldığı finansal krizlerden biri olarak tanımlanabilir. 2008 yılının mali krizi, üçüncü gözle bakıldığında bile herkesin görebildiği nitelikte şeffaf gözükürken, aynı zamanda finansal düzenlemelerin yetersizliği sorunlarını da globalde gündeme

⁸¹A., Altıntaş, *Bankacılıkta Risk Yönetimi ve Sermaye Yeterliliği*, Turhan Kitabevi, 2006, s.67.

⁸²A., Küçükçolak, *KOBİ'lerin Finansman Sorununun Sermaye Piyasası Yolu ile Çözümü*, İMKB, İstanbul, 1997, s.58.

⁸³M.A., Boyacıoğlu, Basel II Uzlaşısına İlişkin Eleştiriler ve İyileştirme Önerileri, *Bankacılar Dergisi*, 2002, s.83.

taşımıştır. Geçmiş Basel uzantıları ve verilerinde olduğu gibi, buradaki temel amaç; krizin ortaya çıkardığı aksak yanları onarmak maksadıyla Basel III olarak tanımlanan düzenleme değişikliklerinin gündeme alınması sürecidir⁸⁴.

2.4.1. Basel III'ün Ortaya Çıkışı

Krizler, finansal olarak çok fazla maliyetli ve sıkıntılı bir duruma girmeye başlamıştır. Sektörün ileriki yıllarda ortaya gelebilecek başka olumsuzlukların sağlam durumdan getirilmesini belirtmek için; likidite, sermaye kalitesinin yükseltilmesi, mali kazancın hesaba katılması ve sermaye sorumluluklarının yükseltilmesi gibi ciddi reformların zorunluluğu dile getirilmiştir. Bu sebepten ötürü Basel üyeleri aracılığı ile düzenlenen yenilik zamanı Pittsburgh'da Ekim ayının 2009'da gerçekleşen G-20'de mercek altına alınacak bir haline gelmiştir. Basel komitesi tarafından 12 Eylül 2010'da söz konusu olan reformlar kamuoyu ve halka basın açıklaması yapılarak aktarılmıştır. Söz konusu olan reformlar krizin daha fazla büyümesini önlemek amacıyla bankalara özgü gerekçelerin kapsamının büyütülmesi ile sınırlı kalmayıp, sistematik olarak doğabilecek risklerin düzeltilmesine yönelik ek yükümlülükleri de kapsamıştır⁸⁵.

2.4.2. Basel III'ün Temel Prensipleri

2.4.2.1. Daha Nitelikli Sermaye

Ekonomideki yeri çok geniş olan bankalar, doğabilecek olumsuz durumlara karşı dik bir duruş sergilemek mecburiyetindedirler. Bankaların birçok nedenle maruz kaldıkları risklere karşı ayakta kalabilmeleri için ellerindeki güç sermayeleridir. Ne kadar fazla sermayeye sahipse, maruz kalınabilecek riskler konusunda da o derece ellerinde esneklik ve güç olacaktır⁸⁶.

Basel III, banka sermayesinin kalite derecesini büyük ölçüde artırmaktadır; lakin gözlemciler daha fazla sermaye oranına odaklandıkları gereği, bu önemli özelliği gözden kaçırma gibi bir duruma düşmektedirler. “Kayıp Karşılama

⁸⁴BDDK, *Sorularla Basel III*, 2010, http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Basel/8742_sorularla_basel_iii_29_11_2010_.pdf, (erişim tarihi: 03.03.2016).

⁸⁵ BDDK, 2010, a.g.e., s.4.

⁸⁶ BDDK, 2010, a.g.e., s.2

Sermaye” (Loss Absorbency Capital)* bankaların güçlü ve nitelikli olması anlamını taşıırken, daha iyi sermaye bu yolla sağlanabilir⁸⁷.

Yapılan biçimlendirme ile ve ya (common equity) çekirdek sermaye adı altında yatırılmış bütçeler gibi iyi ve güçlü noktaların kalması sağlanırken, ana sermaye hesaplamasında imtiyazlı hisseler karşılık olarak gelen sermaye gibi diğer türlü sermaye kalemleri indirim kalemi olarak alınmıştır⁸⁸.

2.4.2.2.Niceliği Artırılmış Sermaye

Daha nitelikli ve iyi olan sermaye her zaman yeterli olduğu anlamı taşımaz. Ortaya bir kriz cereyan ettiği vakit, bankacılık alanında daha büyük meblalarda sermayeye gerek duyulacaktır. Çekirdek sermaye miktarı, ana sermaye miktarı ve genel miktarı yükseltilmiştir⁸⁹.

İlgili alanda çekirdek sermaye miktarı % 7,5’ye, ana sermaye miktarı % 8,5’adreceli olarak yükseltilecektir. Fakat ana sermaye miktarının % 8,5 boyutunda belirlenmesi asgari bir derece olmaktan çok, kar paylaşımı gibi konularda bankaların daha rahat davranış sergileyebilmeleri amaçlı tespit edilmiştir. Bankaların risk durumlarına göre asgari derecelerinin üstünde yeterli sermayeye de sahip olmaları önemlidir. Basel III kriteri, denetim otoritesi için ikinci yapısal blok ve sıkı bir sermaye tabanına gerek duyulduğu için önemli derece de bir öge olmaya devam edecektir⁹⁰.

2.4.2.3.Sermaye Tamponu

Sermaye tamponu oluşum uygulaması, bankaların taahhütlerini zamanında yerine getirmeleri durumunda olumsuz herhangi bir şey yaşanmasına ve bunu takiben ortaya çıkabilecek sistematik risklere engel olunmak gerekçesiyle oluşturulmuştur. Sermaye tamponu ile birlikte ekonomide ortaya çıkabilecek iniş

*Kayıp Karşılama Sermayesi (LossAbsorbencyCapital) : Banka tarafından ihraç edilen ve vadesine en az 12ay kalan tahvillerin sahipleri de banka hissedarı gibi tanımlanmaktadır. Bankaların sermayeleri ile bu tür borçların toplamı kayıp karşılama sermayesi olarak tanımlanmaktadır.

⁸⁷Caruana, Jaime, Basel III: Towards a safer financialsystem, *3rd Santander International Banking Conference*, 2010, <http://www.bis.org/speeches/sp100921.pdf>, (erişim tarihi: 25.08.2016).

⁸⁸ BDDK, 2010, a.g.e., s.2.

⁸⁹Caruana, a.g.e., s.2.

⁹⁰ BDDK, 2010, a.g.e., s.2.

çıkışlara karşı, bankaların bu durumlar karşısında daha sağlam durmaları amaçlanmıştır. Bu durumda bankaların, küresel ekonomide ortaya çıkabilecek dalgalanmalardan, yeterli derece de etkilenmemesi sağlanacaktır⁹¹. Sermaye düzeyi % 0-2,5 arasında ekonomik çevrimlerin durumuna göre ilaveye tabi tutulabilecektir⁹².

2.4.2.4.Risk Bazlı Olmayan Kaldıraç Oranları

Risk Bazlı olmayan kaldıraç oranları yüksek kaldıraç düzeylerinin de ateşlediği küresel krizler soncunda bu konuda da çeşitli tedbirler alma gereği duyulmuştur. Belirli dönüşüm hesaplamaları ile titizlikle oranın tesis edilmesi planlanmaktadır. Belirtilen bu oranı kademeli olarak % 3.2 grafiğine kadar çıkması talep edilmiştir. Diğer bir tanımla; Tier 1 olarak da ifade edilen ana sermayenin 33 katına kadar bir bilanço olanağı sunulmuş olacaktır⁹³.

2.4.2.5.Likidite Düzenlemeleri

Likiditelerin Karşılanması Oranları (Liquidity Coverage Ratio, LCR) 10.1 tan olarak (Net Stable Funding Ratio, NSFR) 11.1 adında 2 oranın da düzenlemelere konulması, asgari seviyeleri % 100 'e denk gelecek şekilde 2018 yılına kadar geçiş süreci içerdiği için yapılmıştır. Yukarıda isimleri geçen prensiplerin düzenlemeye geçişi 2013-2019 dönemi içerisinde düşünülmüştür⁹⁴.

2.4.2.5.1. Basel III Kapsamında Likidite Riski Yönetimi

Basel III ile hayata geçirilen likidite riski ölçümü, eşit, bilinen ve izlenmesine dair kurallar bütünü'nün amacı, finansal ve ekonomik stresten kaynaklı şokları, bankacılık sisteminin daha kendinden emin karşılayabilecek bir yapıya kavuşturulması şartların önceliği sistemlerin genel risk faktörlerini vurgulanmıştır. 2007'de başlayan krizde bankalar likiditelerini kontrollü bir biçimde yönetemedikleri için olumsuz durumlarla karşı karşıya kalmıştır. Bu durum finansal piyasaların ve bankacılık sisteminin uygun biçimde işlevini konumuna getirmesi için likiditenin

⁹¹Caruana, a.g.e., s.4.

⁹² BDDK, 2010, a.g.e., s.2.

⁹³ BDDK, 2010, a.g.e., s.3.

⁹⁴ BDDK, 2010, a.g.e., s.3.

önemini ve nasıl bir süratle buharlaşabildiğini bir kez daha hatırlatmıştır. Bu durumda (BCBS) ilk önce 2008'de "Gerçekçi Likiditelerin Risklerinin Yönetimleri ve de Denetimleri dahilinde öne çıkan kayıtlar" dokümanını yayımlamıştır. Hemen ardından BCBS likidite sınırlarını genişleterek fonlama likiditesi için uluslararası çalışmalarda bulunan bankalar için iki minimum standart belirlemiştir (LCR ve NSFR) ve bu standartları 2010 senesi Aralık ayında yayımladığı "Basel III: Likidite Riski Ölçümü, Standartları ve İzlenmesi İçin Uluslararası Çerçeve" ile tanıtımını gerçekleştirmiştir. Sonuç olarak BCBS'nin bu farklılıklarla bankalardan beklediği, öncelikle belirlenmiş olan likidite ilkelerine uyum, ölçü sağlanması ve ardından likidite için hazırlanan bu minimum standartlara uyulmasıdır. Bu durum tıpkı sermaye yeterliliği standardında belirtildiği gibi ulusal otoriteler, devasa yüksek minimum seviyeler hazırlama hususunda özgür bırakılmıştır⁹⁵.

Bu kapsamda bahsedilen ilkeler ve minimum standartlarından sonra, BCBS bankaların bu kısıt döngüde maruz kaldığı likidite baskısının izlenmesine ve bu bilginin alakalı ulusal ve uluslararası otoriteler ile bölüşülmesinin sağlanmasına yönelik araçlar, öngörülen standartlara uyum için geçiş düzenlemeleri ve geçiş dönemini takip ve istenmeyen etkilerin tespiti için uygulamaların BCBS'ye raporlanması için gelişmiş sistemler geliştirmiştir. Hem LCR hem de NSFR için 2011 yılında başlayan arka planda ilerleyen bir gözlem süreci dönemi belirlenmiştir. Bu sürece göre gerekli hallerde yapılacak düzeltmeler de dahil olmak üzere LCR 1 Ocak 2015'te, NSFR ise aynı imkanlarda 1 Ocak 2018'de uygulamaya geçecektir şeklinde⁹⁶.

Bu bağlamda genel olarak bir toplama yapacak olursak; tam bir paket söz konusu olduğu bariz görülmektedir. Bu gerekli görülen paket içinde öncelikle, söz konusu ilkeler, en asgari yani minimum gereklilikler, amaçların doğru kodlanması için izleme araçları, bu duruma bağlı olarak çeşitli analizler bulunmaktadır⁹⁷.

⁹⁵KPMG, Liquidity: A Bigger Challenge Than Capital, Mayıs 2012, <http://www.kpmg.com/Global/en/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/Documents/liquidity-challenges.pdf>, (erişim tarihi: 03.05.2016).

⁹⁶ Basel Committee on Banking Supervision, Consultative Document: Monitoring Indicators for Intraday Liquidity Management, 2012, <http://www.bis.org/publ/bcbs225.pdf>, (erişim tarihi: 03.05.2016).

⁹⁷ J. Bessis, *Risk Management in Banking*, New Jersey, John Wiley&Sons, Inc., 3. Baskı, 2010, s.7.

BCBS, III likidite riski yönetimi ve gözetimi için "Basel III: Likiditelerin Risklerinin Ölçümleri, Standartların ve İzlenilmesi İçin Uluslararası Çerçeve" dokümanı ile "Sağlam Likidite Riski Yönetimi ve Denetimi İçin Öngörülen İlkeler" dokümanının iç içe ve birlikte ele alınmasını ve aynı pota içinde eritilmesi gerektiğini ifade etmektedir⁹⁸.

Bu ilkelere has dokümanda⁹⁹, likidite riskinin yönetimi ve izlenmesi temel ilkesini, yönetimine ilişkin üç adet ilkeyi, likidite riskinin ölçümü ve yönetimine ilişkin sekiz adet ilkeyi, kamuya açıklama ilkesini ve denetim otoritelerinin rolüne ilişkin dört adet ilkeyi belirlemiştir. Bu duruma göre aktif likidite riski yönetimi, bankaların belirsiz olan, dış etkenlerden ve diğer tarafların davranışlarından etkilenen nakit akışı sorumluluklarını bir uyum içinde yerine getirebilmeleri becerileri için teminat sağlamaktadır. Sağlam temeller ve zemininde bir likidite riski yönetimi, bankanın bünyesi altındadır. Bu nedenle banka, yeterli likiditeyi sürdürmesi için teminat verecek bir likidite riski yönetim sınırları oluşturmalı ve etki etmesini sağlamalıdır. Banka, özgün, net bir biçimde, finansal sistemdeki rolü ve kendi stratejisi için uygun olan bir risk mekanizması belirlemelidir¹⁰⁰.

Üst yönetim olarak tabir edilen yönetim, likidite riskini kontrollü yönetmek ve bankanın gerekli likiditeyi sürdürebilmesini temin etmek için risk toleransına uygun olarak strateji, politikalar ve uygulamalar geliştirmelidir. Bankadaki likiditeye ilişkin talep akışı, bilgi, rutin olarak üst yönetim tarafından analiz edilmeli ve belli bir periyotta yönetim kuruluna rapor halinde sunulmalıdır. Yönetim kurulu, likidite yönetimine ilişkin çalışma stratejileri, iş politikaları ve uygulamaları en asgari biçimde yıllık periyotta analiz edilmeli ve onaylamalıdır. Üst yönetimin, likidite riskini olası tehditleri etkin biçimde yönettiğinden her koşulda emin olmalıdır. Banka, likidite maliyetlerini, artılarını ve risklerini, iç fiyatlama, başarı, performans ölçümü ve tüm önemli çalışma alanlarına (bilanço içi ve bilanço dışı) ilişkin taze ürün ve hizmet onayı aşamasında katmalıdır¹⁰¹. Likidite riskinin veriler üzerinden

⁹⁸ Basel Committee on Banking Supervision, 2012, a.g.e. s.2.

⁹⁹ Bessis, a.g.e., s.8.

¹⁰⁰ Basel Committee on Banking Supervision, 2012, a.g.e. s.2.

¹⁰¹ Bessis, a.g.e., s.8.

sunulması, bu ölçütlerle ilerleme kaydetmesi her açıdan etkin yönetilmelidir¹⁰².

İpotekli ya da ipoteksiz güvence varlıkları biçiminde ayrıştırılarak teminat pozisyonu aktif bir biçimde yönetilmelidir. Düzenli olarak, bir disiplin içinde bireysel olarak bazı sınavlara tabi tutulmaktadır. Bu ilgili stres testlerinin analizleri ve raporlama süreci bankanın strateji, politika, pozisyonları, uygulamaları ve olası durum planları geliştirilirken hayata geçirilmelidir. Banka resmi ve beklenmedik durum fonlama planı (contingencyfunding plan-CFP) oluşturmali ve hali hazırda tutmalıdır. Çeşitli ve olası stres senaryolarına karşı sigorta olarak ipoteksiz, yüksek kalite likit varlıklardan oluşan bir tampon oluşturulmalıdır. Banka tüm zamanlar için düzenli olarak likidite pozisyonu ve likidite riski yönetim sınırları hususunda piyasa katılımcılarının yeterli derecede bilgi ve birikim sahibi olmasını tetikleyecek şekilde kamuya açıklama raporları sunmalıdır¹⁰³.

Basel III için yukarıda belirtildiği üzere likidite riskinin yönetimi kapsamında, bankanın yüksek kalitede likit varlıklardan oluşacak bir likit havuzu oluşturmasını uygun bulmaktadır. Likit varlıklar stokundaki varlıkların bu havuzun bir ögesi olarak yönetilmesi gerekmektedir. İlgili varlıklar stres döneminde her daim nakit girişi ile çıkışı arasındaki açığı kapatmak için nakde dönüştürebilir biçimde arttırılabilir şeklinde faydalı olmalıdır ve bunlar, hedging işlemlerine konu ve ipotekli, rehin edilmiş, operasyonel maliyetler için ayrılmış, vb. varlıklar olmamalıdır. Bu varlıklar olası olaylar için seçilmiş fonlar olmalıdır ve bu hedefler doğrultusunda yönetilmelidir¹⁰⁴.

Likidite riski yönetimine dair farklılıkların değişik ülkelerin mevcut faaliyetlerine ve bankanın çalışma alanlarına ve hacmine göre etkilerinde değişik görülecektir ancak genel anlamda bakıldığında, özellikle kısa vadeli toptan fonlandırmaya dayanan ya da yeterli en yüksek performansta likit varlık tutmayan bankaların minimum oranları tutturabilmek için bu yüksek maliyetlerle karşı karşıya kalması, bunun bazı bankalarda karlılığın düşmesine sebep olması, bankaların ilgili düzenlemeleri aynı anda yapmaları neticesinde geçiş sürecinde piyasada kısmi bir

¹⁰²Basel Committee on Banking Supervision, 2012, a.g.e. s.3.

¹⁰³Basel Committee on Banking Supervision, 2012, a.g.e. s.4.

¹⁰⁴Basel Committee on BankingSupervision, 2012, a.g.e, s. 6.

sıkışıklık oluşma ihtimali, uluslararası çalışmaları olan bankaların merkezi likidite riski yönetimi konusunda bocalama ihtimali, yeni düzenlemenin sunduğu veri toplama, risk ölçme, nakit akımlarını modelleme, raporlama ve izleme fonksiyonları için sistem geliştirilmesinin ve yeni istihdamın ya da mevcut istihdamın eğitiminin ve beklenmedik durum planlarının hem sermaye hem de likiditenin gözetilerek sunulmasının maliyet arttırıcı bir etken olması dahilinde pek çok bankada iş modeli ya da organize olma süreçlerinde değişiklik beklenmektedir¹⁰⁵.

Bütün bu ilgili hususların yanında yeni likidite riski yönetimi çalışmalarının merkez bankalarının para politikalarını uyguladıkları süreçleri de etkilemesi beklenmektedir. Bunun asıl sebebi, LCR oranının uygulamaya geçmesi ile beraber, bankaların interbank piyasasından fon talebinin bu olaydan etkilenecek olmasıdır. LCR uygulama aşamasına geçtikten sonra (1 Ocak 2015), merkez bankaları yalnız açık piyasa işleminin getirilerinin faiz oranlarını hangi ölçüde etkilediğini değil, bahsi geçen işlem yapısının banka bilançosunu nasıl etkilediğini dikkate almak zorunda kalacaktır. Belirli zamanlarda merkez bankalarının operasyonel sınırlarını yeni ortama çok iyi uyacak içimde ayarlamayı öngörebileler. Bir anlamda bankacılık sistemindeki LCR'ye maddi etkisi olan süreçleri izlemeleri gerekecektir.¹⁰⁶

Basel III düzenlemelerinin tüm setini yayınlayan üye ülke sayısı 1 Ocak 2013'a kadar 11'dir. Avustralya, Kanada, Çin, Hong Kong SAR, Hindistan, Japonya, Meksika, Suudi Arabistan, Singapur, Güney Afrika ve İsviçre ülkeleridir. 6 üye ülke (Arjantin, Brezilya, Endonezya, Kore, Rusya ve ABD) ve AB ise taslak düzenlemeler yayımlarken, nihai versiyonların da en kısa zaman içinde çıkarılacağını beyan etmiştir. 2013'ün başlarında ise Türkiye taslak düzenlemeyi yayımlayacağını beyan etmiştir. Basel III, daha farklı standartlar ve düzenlemelere geçiş süreci için 2013'ten 2019'a kadar sırasıyla tarihler belirlemiştir. Diğer yandan ülke içinde değişimlerde gecikme yaşansa dahi uluslararası faaliyetlerde olan bankalar, gerektiği şekilde Basel III düzenine uyan değişiklikler yapmaktadır¹⁰⁷.

¹⁰⁵ KPMG, a.g.e., s. 3.

¹⁰⁶ M. Bech, and T. Keister, On the Liquidity Coverage Ratio and Monetary Policy Implementation, *BIS Quarterly Review*, Aralık 2012, ss. 49 - 50.

¹⁰⁷ Bank for International Settlements, Implementation of the Basel III Framework, 2012, 13-14 Aralık BIS Toplantısı Basın Açıklaması, <http://www.bis.org/press/p121214a.htm>, (erişim tarihi: 03.05.2016).

2.4.2.5.2. Basel III Kapsamında Likidite Riski Raporlaması

Likidite riskinin doğru analizlerle hesaplanması ve raporlanmasındaki temel gaye, üst yönetimin en doğru, en güncel ve rutin bir zamanda bankanın maruz kalabileceği likidite riski tahminine sahip olmasını sağlamaktır. Raporlamalar aynı zamanda bankanın risk toleransı ile en uyumlu fonlama karmasının belirtilmesine ve banka bilançosunun ayakta durmasına destek olmaktadır. Öte yandan yönetim, likidite riski raporlaması sayesinde piyasa riskine ve olası bir tehdiye karşı çok daha bilgili bir biçimde karşılık verebilmektedir. Bütün bu avantajları yanında zaten bankalar ülke denetim otoriteleri aracılığıyla yükümlü tutuldukları likidite raporlarını da hali hazırda tutmaktadır¹⁰⁸.

Basel III kapsamında likidite riski, üst yönetim aracılığıyla yönetim kuruluna raporlanmalıdır. Bu süreç, bankanın çalışma hacmi, bu çalışmaların karmaşıklığı ve organize yapısına göre üst yönetim içinde değişik biçimde dağıtılabilecek bir sorumluluktur. Üst yönetim, likidite riskinin yönetilebilmesi ve bankanın yeterli likiditeyi sürdürebilmesini güvence edilmesi amacıyla yapacağı raporlamalarda bankanın risk toleransına en uygun geliştirilen strateji, politikalar ve uygulamalara uyuma yer vermelidir ve düzenli aralıklarla, stres dönemlerinde daha yoğun olmak üzere yönetim kuruluna her daim bu çerçevede raporlama yapmalıdır¹⁰⁹.

Likidite riskine dair raporlar, yapıcı, düzenleyici ve denetleyici otoritelerin belirlemiş olduğu limitlere ve standartlara aynı zamanda kurum içi limitlere ve standartlara uygunluğu, kurum nezdinde likiditeye dair gelişmeleri içeren bilgiyi, müşteri güvence altındaki değişimi, borçlanma ve borç verme sürelerini, basit bir şekilde erişilebilir, satışı yapılabilir, ipoteksiz, yüksek kalite likit varlıklara ilişkin ve bankanın güvence durumunu belirten bilgiyi içermelidir¹¹⁰.

Basel III, LCR ve NSFR'nin hangi zamanlarda ve periyotlarda raporlanacağını ayrı bir şekilde belirlemiştir. Bu rapora göre LCR'nin periyodik

¹⁰⁸M. Choudhry, *The Principles of Banking*, Singapore: John Wiley & Sons Singapore Pte. Ltd., 2012, s. 653.

¹⁰⁹Basel Committee On Banking Supervision, Principles for Sound Liquidity Risk Management and Supervision, Eylül 2008. <http://www.bis.org/publ/bcbs144.pdf>, (erişim tarihi: 03.05.2016).

¹¹⁰Basel Committee on Banking Supervision, 2012, a.g.e, s. 7.

olarak aylık şekilde raporlanması gerekmektedir. Öte yandan banka bu zaman süresini haftalık ya da stres koşullarında belki günlüğe indirecek operasyonel kapasitenin geliştirilmesi yönünde bolca çaba sarf etmelidir. NSFR için uygun görülen koşul ise iki haftada bir raporlama yapılması durumudur. Aslında tüm özellikleri barındıran ve ideal olarak görülen hem LCR hem de NSFR için iki haftada bir raporlama ve analizlerin yapılmasıdır. LCR raporunun sadece bir para birimine göre hazırlanması, öte yandan diğer para birimlerine göre bankanın likidite yeterliliğinin, döviz kurunun likidite üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesine olanak tanıyacak biçimde raporlanması ve sunulması gerekmektedir¹¹¹.

Bankaların Basel III'e göre likidite riskine dair raporlama yapabilmeleri için öncelikle LCR ve NSFR'yi hesaplamaya, raporlamaya ve izlemeye, benzer biçimde likidite riskinin ölçümünde kullanılması öngörülen stres testlerini uygulamaya ve raporlamaya ve izlemeye ve yeni kamuya açıklama koşullarına uygun bir veri toplama, raporlama ve izleme sistemi oluşturmaları gerekecektir¹¹².

2.4.2.5.3. Basel III Kapsamında Likidite Riski Ölçümü ile LCR ve NSFR Standartları

Basel III, Basel III Kapsamında Likidite Riski Ölçümü ile LCR ve NSFR Standartları çeşitli ölçü birimleri, genel yapı, başarı grafikleri, bankaların genel tutumu, başlangıç noktaları, sahneye ilk çıkış tavrı ve durumu bunun yanında etkilenecek riske edilebilecek faaliyetlerin tümünün kapsamalı bir biçimde olmasını belirtmiştir¹¹³.

Stres testleri, portföyün makroekonomik ortamdaki ya da istisnai ancak olası faaliyetlerdeki büyük değişimlerin, portföyün eksik noktaları, kırılgenlikleri üzerindeki etkisinin bir dizi farklı teknik yardımı ile değerlendirilmesidir. Stres testi ile amaçlanan, riskin daha net bir biçimde görülebilmesini sağlamaktır. Bu, uygun olmayan koşullarda, piyasalarda portföyün olası durumların tahmin edilmesi ve istatistiki modellerin stres testi ile tamamlanması ile mümkün olmaktadır. Stres testi uygulaması, kesinlikle dikkate alınacak risk çeşidinin ya da risk çeşitlerinin

¹¹¹ Basel Committee on BankingSupervision, 2012, a.g.e, s. 7.

¹¹² Basel Committee on BankingSupervision, 2012, a.g.e, s. 7.

¹¹³ Basel Committee on BankingSupervision, 2012, a.g.e, s. 2.

belirlenmesi ve buna uygun modelin seçilmesi ile baş göstermektedir. Bu süreçten sonra teste dahil edilecek faktörler (faiz oranlarında ani ve önemli bir yükseliş, günlük likidite riski veya fonlama kaynaklarının çeşitliliği gibi) ve senaryolar etkin olacaktır. Stres testinin sadece bir faktörün etkisini ölçmesi halinde 'hassasiyet testi', bir grup risk faktörünün simultane hareketinin etkisinin ölçülmesi durumunda 'senaryo analizi' baş gösterecektir. Bankanın çalışma hacmi ve işlemlerinin karmaşıklığı gözetilerek 'uç değer yaklaşımı' ya da 'azami zarar yaklaşımı' gibi çok daha istatistiki ve karışık modeller de kullanılabilir. Öngörülecek senaryolar, tarihi verilere dayandırılabilir gibi varsayımsal verilere de dayandırılabilir. Ya da Monte Carlo Simulasyonu bu hedefler doğrultusunda kullanılabilir. Uygulama yalnızca belirlenen bir süre için gerçekleştirilir¹¹⁴.

Choudhry, Basel III ve FSB çalışmalarını bir çatı altında analiz ederek bir bankanın stres testi uygulaması için gereken unsurları olarak şunları belirlemiştir; Toptan fonlandırma riski, grup içi fonlama riski, günlük likidite riski, çapraz kur riski, bireysel kredi riski, likidite tamponunun boyutu ve buna bağlı kalitesi, teminatsız toptan kredi ve bireysel krediler, bilanço dışı likidite riski, faaliyetlerin devamlılığı ve fonlama kaynaklarının çeşitliliği şeklinde özetlemiştir¹¹⁵.

Basel III'nin likidite riskinden korunma için geliştirdiği uygulamaların ölçümü de bu düzeyde değerlendirilmeye alınmıştır. Basel III likidite riski için iki esas hedef ile birlikte iki standart belirlemiştir. Birinci esas hedef, belirgin bir stres senaryosuna karşı bir ay (30 gün) süresince bankanın varlığını sürdürmesine yettiği kadar en üst kaliteli likit varlık sahibi olmasını sağlayacak az dönemli dayanıklılığını teşvik etmektir. Bu nedenden ötürü Basel III, 'LCR' standardını uygulamaya getirmiştir. Hedeflerden ikincisi ise, faaliyetlerinin fonlanmasında daha kararlı yani stabil kaynaklar ile daha geniş bir süre de dayanıklılık sağlayacak takviye teşvikler yaratılmasıdır, yani bir diğer ifadeyle varlık ve yükümlülükleri arasındaki süreler uyum kazandırmaktır. Bu alanda varlıklara ve sorumluluklara sürdürülebilir süre yapısı kazandırılması için Basel III, 'NSFR' standardını

¹¹⁴Choudhry, a.g.e.,s. 571.

¹¹⁵ A Basel Committee on Banking Supervision, 2012, a.g.e, s. 2.

uygulamaya getirmiştir¹¹⁶.

Aşağıdaki BCBS'nin Basel III kapsamında NSFR, LCR ve 30 günlük süre zarfı için toplam net nakit çıkışlarının ne yöntemle hesaplandığına dair bilgilere yer verilmektedir¹¹⁷:

LCR	$\frac{\text{Yüksek kalitede likit varlıklar toplamı}}{\text{30 günlük süre içindeki toplam nakit çıkışı}} > \%100$
NSFR=	$\frac{\text{Bilinen Fonların miktarı}}{\text{Gereksinim duyulan oranlar.}} > \%100$

$$30 \text{ Günlük Dönem Toplam} / \text{Net Nakit Çıkışları} = \text{Çıkışlar} - \text{Min} \{ \text{girişler; çıkışların \%75'i} \}$$

LCR'nin iki temel parametresi vardır: Stres imkanlarında yüksek kalitedeki likit varlıklar toplamının değeri ve belirlenmiş senaryo parametrelerine göre hesap edilecek olan toplam net nakit çıkışları. Yüksek kalitedeki likit varlıklar ile açıklama yapılmak istenen temelde düşük kredi ve piyasa riski taşınması, kolay ve kesin değerlemesinin yapılabilmesi, riskli varlıklarla düşük korelasyona sahip olması, aktif ve hacimli piyasaları olması, ilgili diğer piyasa yapıcılarının varlığı, düşük piyasa konsantrasyonu ve kaliteye kaçışı biçiminde dile getirilebilir. LCR stoğunda iki kategori halinde varlıklar bulunabilir. 1. seviye varlıklar (L1) oran sınırlaması olmaksızın stoğadakil edilebilir. İkinci seviye varlıklar (L2) stoğun yalnızca yüzde 40'ını oluşturabilir. Bu yüzde 40 oranı hesaplanırken elde tutulan nakit tutarının katkısı ya da öbür L1 varlıklar ya da herhangi bir L1 varlığı ile üstlenilmeyen 30 günde vadesi gelecek öteki teminatlı fonlama işlemlerinden kaynaklı L2 varlıklar dikkate alınmalıdır. Yüksek kalite likit varlıklar stoğu içindeki L2 varlıkların maksimum ayarlanan tutarı, kesintilerin uygulanmasından sonra ayarlanan L1 varlıkları tutarının üçte ikisine eşit olabilir. NSFR ise aslında LCR'yi desteklemesi beklentisi ile oluşturulmuştur. Söz konusu oran, yapısal likidite uyumsuzluklarının

¹¹⁶ Basel Committee on Banking Supervision, 2008, a.g.e, s. 1.

¹¹⁷ Basel Committee on Banking Supervision, 2008, a.g.e, s. 1.

sınırlandırılması ve çekirdek fonlamanın belirli bir düzey üzerinde tutulması maksadıyla kullanılacaktır¹¹⁸.

2.4.3. Basel III'ün Genel Hedefleri

Basel III'ün genel hedeflerine bakacak olursak, bankaların faaliyetleri ve çalışmaları sırasında karşılaştıkları ya da karşılaşmaları olası risklere karşı tüm tehditlerin en asgariye indirgenmesi, raporlama ve analiz süreçlerinin doğru kodlarla bir sisteme oturtulması şeklinde hedeflerinin olduğunu belirtebiliriz. Bu bağlamda bankalarla ilgili olarak güncellenmiş ve standardın ötesinde bir oluşumdan ve de reformdan aslında bahsedilebilir¹¹⁹.

Basel III ile beraber ana hedefler doğrultusunda likiditeye dair oranlardan bahsedilmiştir. Bu doğrultuda ilerleme kaydeden herşeybu pota içinde eritilebilir. Basel III'ün genel ve geçer hedeflerini en geniş kapsamı ile bankacılık denetim komitesi tarafından geliştirilmiş bir reform tedbirliği olduğunu söyleyebiliriz.

2.4.4. Basel III'ün Getirdiği Yenilikler

2.4.4.1.Sermaye

Basel II kapsamında “nitelikli yasal sermaye” olarak tanımlanan ve “*Ana Sermaye + Katkı Sermaye + Kısa Vadeli Sermaye Benzeri Borçlar – Sermayeden indirilecek değerler*” olarak formüle edilen sermaye bileşenleri farklılık göstermekte ama toplam asgari sermaye yeterlilik oranı % 8 olarak korunmaktadır. Bu bağlamda indirim tutarlarında artışlar olurken üçüncü kuşak sermaye artık hesaplamada dikkate alınmamaktadır. Yapılan değişiklikler ise şunlardır¹²⁰;

– Var olan düzenlemede yer alan katkı, sermayenin ana sermayeyi aşması durumunda aşan kısmın katkı sermaye olarak dikkate alınamayacağı hükmü kaldırılmıştır.

¹¹⁸W.Blaschke, M. T. Jones, G. Majnoni, and S. M. Peria, Stres Testing of Financial Systems: An Overview of Issues, Methodologies, and FSAP Experience, *IMF Working Paper*, WP/01/88, Haziran 2001, ss. 4 - 5.

¹¹⁹ Blaschke vd., a.g.e., s.5.

¹²⁰ Haşmet Sarıgül, *Küçük ve Orta Büyüklükteki işletmelerde Muhasebe Ve Finansal Raporlama Uygulamalarının Basel I-II-III Kriterlerine Uygunluğunun Ölçülmesi (Bir Araştırma)*, Doktora Tezi, T.C. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2012, ss.43-45

- Üçüncü kuşak sermayeler (dar vadeli ikincil sermayelerden oluşanlar) “nitelikli yasal sermaye” hesaplama kapsamının dışında tutulmuştur.
- Yedek akçeler, ödenmiş sermaye, dağıtılmamış karlardan oluşan; (çekirdek sermaye / Risk Ağırlıklı Unsurlar $\geq 0,02$) formülüne dayandırılan çekirdek sermaye oranı asgari %4,5 olarak güncellenmiştir. Oran 2013 yılından 2015 yılına kadar aşamalı olarak yükseltilecektir.
- 2016 yılından 2019 yılına dek çekirdek sermaye koruma tamponu olarak %2,5 eklenecektir. Bu oranın gerçekleştirilememesi koşulunda kar dağıtımı üzerinde, farka bağlı olarak değişen oranlarda çeşitli kısıtlamalar uygulanacaktır.
- Bankaların finansal kuruluşlara yaptığı belirlenen eşğin üzerindeki yatırımları ve ertelenmiş vergileri gibi düzenleyici kalemler 2014 yılından itibaren 2018 yılına dek kademeli olarak çekirdek sermayeden indirilecektir.
- Ana sermaye dahilinde olan fakat çekirdek sermaye olarak dikkate alınmayan sermaye maddeleri ile katkı sermaye dahilinde değerlendirilmeyecek sermaye bileşenleri 2013 senesinden başlanarak her yıl %10 indirilmek şartıyla 10 yılın sonunda bütünüyle sermaye bileşeni olma niteliği düşürülecektir.
- Ülke ticari ve iktisadi otoritelerinin genel olarak tercihinine bırakılan ve ekonomik büyüme hızına, süresine bağlı olarak %2,5’e kadar çıkartılıp , %0’a kadar indirilebilecek şekilde döngüsel sermaye tamponu uygulaması getirilecektir.

2.4.4.2.Kaldıraç Oranı

Kriz vaktinde risk ağırlıklı sayısal ölçüm modelinin tek olarak yeterli olmadığı görülmesi sebebiyle, daha karışık olan sermaye oranlarını desteklemek için risk bazlı olmayan daha basit, kolay ve daha anlaşılır bir kaldıraç oranı uygulanmak için getirilmiştir. 2017 yılının Haziran ayı bitimine kadar bu oranın gözlemlenmesi ve de son şekli verildikten sonra 2018 yılının başlangıcından itibaren *Birinci Yapısal Dayanak* içine eklenmesi planlanmaktadır. Kaldıraç oranı birinci etapta aşağıdaki şekli ile test edilecektir¹²¹.

$$(\text{Ana Sermaye} / \text{Aktifler} + \text{Bilanço Dışı Kalemler}) \geq 0,03$$

¹²¹ Sarıgül , a.g.e., s.46.

2.4.4.4.Likidite Oranları

Şubat 2000 yılı tarihinde BIS tarafından yayımlanan ‘‘Bankalarda Likiditenin Yönetimi için Güçlü Uygulamalar’’ isimli faaliyetlerde bankaların kuvvetli bir likidite yönetimi için ihtiyaç olabilecek gerekli hususlar ele alındığı görülse de, bu prensiplerin ve önerilerin ulusal olarak yeterli olmadığı ve sağlanamadığı saptanmıştır. Yeterli sermaye tamponlarının sağlanamadığı, krizle beraber likidite yönetiminde eksikliği görülen en esas husustur¹²². Bundan dolayı komite, Basel III ile beraber ‘‘likidite karşılama oranı’’ ve ‘‘net düzenli fonlama oranı’’ başlıklarında iki farklı oran uygulaması geliştirmiştir.¹²³

Likidite Karşılama Oranı ile;

- Bir bankada 30 günlük süre boyunca gerçekleştirilen nakit giriş çıkışları arasındaki oranın,
- Bankanın sahip olduğu likit varlıkları sayesinde karşılanıp karşılanamayacağı oranda olmasını görmek istemektedir.

$$(\text{Likit varlıklar} / \text{Net nakit çıkışı}) \geq 1$$

(Net nakit çıkışı = 30 gün boyunca nakit girişleri – 30 gün boyunca nakit çıkışları)

Düzenli olarak yapılan fonlama oranı ile;

- Herhangi bir bankanın faal olmayan kalemlerin süre ve kaliteleri,
- Faal olan kalemlerin süre ve kaliteleri,

Karşılaştırma yapılarak (orta ve uzun vadede) uzun vadeli likidite yapısı hesaplanmaya çalışılmaktadır.

(Hâlihazırda bulunan istikrarlı fonlama tutarı / Gerek duyulan istikrarlı fonlama tutarı) ≥ 1

¹²²Cangürel, Ozan, Kriz, Basel III ve BDDK, *Dünya Gazetesi*,2010, s.27.

¹²³ Sarıgül , a.g.e., s.47.

Şeklinde formüle edilen oran ile güvenilir bir fonlama yapısı sağlaması, bankaların faal olmayan yapılarını büyütüp güçlendirmesi ve faal olarak daha uzun vadeli kaynaklarla fonlamaları teşvik etmeyi planlamaktadır¹²⁴.

Hazırda bulunan düzenli fonlama miktarı için; faal olmayan kalemler süreleri ve kaliteleri de dahil olarak, birinci ve ikinci kuşak sermayeye göre, gereksinim duyulan istikrarlı fonlama miktarı için ise faal olan kalemler vadeleri ve kalitelerine göre farklılaşmış oranlarda hesaplanmaktadır. Bu oran için verilen minimum standart, net düzenli fonlama oranı 2012 – 2018 seneleri arasında denenerek açıklanacaktır¹²⁵.

Tablo 2’de de görüldüğü üzere, Basel III’ün aşamalı olarak kullanılmaya başlanması aşağıdaki gibidir¹²⁶.

Tablo 2. Geçiş Dönemleri

	Mevcut Durum	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	1 Ocak 2019 itibarıyla
Kaldıraç Oranı		Otorite Gözetimi			Paralel Uygulama 1 Ocak 2013- 1 Ocak 2017 Kamuya Açıklama 1 Ocak 2015				Birinci Yapısal Blok Uygulaması	
Asgari Çekirdek Sermaye Oranı	2%			3,5%	4,0%	4,5%	4,5%	4,5%	4,5%	4,5%
Sermaye Koruma Tamponu	-						0,625%	1,25%	1,875%	2,5%
Asgari Çekirdek Sermaye Oranı + Sermaye Koruma Tamponu	-			3,5%	4,0%	4,5%	5,125%	5,75%	6,375%	7,00%
Çekirdek Sermayeden Düşülen Değerler	-				20%	40%	60%	80%	100%	100%
Asgari Birinci Kuşak Sermaye Oranı	4%			4,5%	5,5%	6,0%	6,0%	6,0%	6,0%	6,0%
Asgari Sermaye Yeterliliği Oranı	8%			8,0%	8,0%	8,0%	8,0%	8,0%	8,0%	8,0%
Asgari Sermaye Yeterliliği artı Koruma Tamponu	-			8,0%	8,0%	8,0%	8,625%	9,25%	9,875%	10,5%
Birinci ve İkinci Kuşak Sermaye Bileşenleri Olmaktan Çıkarılan Enstrümanlar	-			2013 yılından itibaren kademeli olarak 10 yıl						
Likidite Karşılama Oranı		Gözlem Süresinin Başlangıcı				Asgari Standartların Belirlenmesi				
Net İstikrarlı Fonlama Oranı			Gözlem Süresinin Başlangıcı						Asgari Standartların Belirlenmesi	

Kaynak: BDDK, *Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü*, 2014/2, s.12.https://www.bddk.org.tr/websitesi/turkce/Raporlar/TBSSGG/13131tbs_genel_gorunumu_2014.pdf (erişim tarihi: 28.03.2016).

¹²⁴ Cangürel, Ozan, Kriz, Basel III ve BDDK, *Dünya Gazetesi*, 2010, s.28.

¹²⁵ Cangürel, Ozan, Kriz, Basel III ve BDDK, *Dünya Gazetesi*, 2010, s.29.

¹²⁶ BDDK, *Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü*, 2014/2, s.12.https://www.bddk.org.tr/websitesi/turkce/Raporlar/TBSSGG/13131tbs_genel_gorunumu_2014.pdf (erişim tarihi: 28.03.2016).

2.4.5. Basel III Kapsamında Türkiye Bankacılık Sistemi Mevcut Mevzuatının Değerlendirilmesi

Türkiye bankacılığının Basel III dahilinde sunulan yeni güncellemeler hususunda kapsamlı olarak fazla zorluk yaşamayacağı öngörülmektedir. Basel III'ün likidite elverişliliği hususunda getirdiği bu düzenlemeler BDDK'nın 2006 yılında çıkardığı ve 2007, 2008, 2009, 2010 ve 2012 yılında güncellediği Likidite Yönetmeliği ile paralel biçimde uygulamaya geçirilmiş durumdadır. BDDK'nın mevcutta kullanmakta olduğu likidite sistemi daha ihtiyatlı olması dışında LCR'nin aynısıdır. Öyle ki, LCR istikrarlı mevduat için yüzde beşoranı için ise yüzde 10 şeklinde bir rakam sunulurken Türkiye'deki mevcut düzenleme ilgili oranlarında bu bağlamda salt bireylerden ya da firma ve diğerlerinden temin edilmesine karşılık yüzde 20 - yüzde 30 ve yüzde 30 - yüzde 50 aralığı kabul edilmiştir. Aynı zamanda bu oranların gerçekleştiği değerlerin hususunda, Basel 3 düzenlemeleri belli oranlar dahilinde yüzde 100 oranını kabul ederken Türkiye'de BDDK düzenlemelerinde bu oranlar için yüzde 5'lik bir kesinti sunulmaktadır. Genel olarak kontrol edildiğinde Türkiye Basel III faaliyetlerine aktif olarak katılmıştır ve Türkiye'nin LCR oranı hesaplanması hususundaki YP cinsi kamu menkul kıymetlerinin LCR hesabında likit etkin olarak dikkate alınması önerisi kabul edilmiştir¹²⁷.

Öte yandan Türkiye düzenlemelerinde mevduatları içine alan bu vade oranlarının az ölçüde fazlaca ilişkilendirilmesini önlemek gibi bir hedefi olan NSFR benzeri bir rasyo yer almamaktadır. Ancak BDDK, 2012 senesi itibarıyla NSFR'ye uygun bir rasyo üzerinde çalışmaktadır ve belirlenecek rasyonun Türkiye bankacılık sektöründe problem olmadan uygulamaya geçirilebileceği görüşünü ileri sürmektedir. Likiditeye dair çalışmalar dışında Basel III ile Türkiye'deki mevcut düzenlemeler arasında benzerlik arz eden düzenlemeler şu şekilde özetlenebilir; Son yıllarda yaşanan son küresel finansal krizden önce Türkiye'de sermaye tamponu olarak yüzde 50'lik bir marj olarak kabul edilmiştir. Basel III ile yeni bir bulgu olarak sunulan sermaye koruma tamponu yüzde 2,5 olarak belirlenmiştir. Bu durumda bankaların bu oranını temin edememesi durumunda banka çalışmalarına

¹²⁷ B. Saltoğlu, O. Cangürel, E. Balıbek, E. Bolgün, K. Tuna, Bankacılık Sektöründe Basel III Sonrası Risk Yönetimi, *P.S.M. Yuvarlak Masa*, Temmuz-Ağustos 2011, Sayı: 3, s. 12.

olağan biçimde devam edebilir fakat Basel III bu durumda bankanın kâr dağıtımına farklı oranlarda kısıtlama getirmesini sağlamıştır. Basel III ile karşılıklara tavır değişmiştir ve artık “iyi dönemde gevşetip, kötü dönemde sıkma” değil “iyi dönemde sıkıp, kötü dönemde gevşetme” yaklaşımı geçerlidir. Bu durumda yine BDDK'nın karşılıklara dair düzenleme değişiklikleri ile iç içe ve uyum içindedir. Öte yandan birbirine benzer düzenlemelerin de format anlamında uyumlaştırılmaya ihtiyacı bulunmaktadır. Aynı zamanda likidite riski yönetimi ilkeleri anlamında da Türkiye'deki bankaların eksiklikleri mevcuttur. Türkiye'de mevcut düzenlemeler içerisinde yer almayıp Basel III ile öngörülen bir düzenleme döviz cinsi senetlere dairdir. Bu konudaki risk ağırlığının 0'dan yüzde 100'e çıkması öngörülmektedir. Fakat Türkiye'deki mevcut uygulamada ağırlık yüzde 0 seviyesine eşittir. Öte yandan, reyting artışı ile Türkiye'nin notunun 3B'ye çıkması dahilinde ilgili mevzuata karşılık yüzde 50'ye düşecektir. Uyum sağlanması hususunda faaliyetlerin devam ettiği öteki bir konu ise bankacılık sisteminde karşı taraf riski durumunu bütün yönleri ile analiz etmek, modellemek ve raporlamaktır. SIFI'lerin potansiyel maliyetinin risk primlerinin her aşamada dikkate alınması hususunda ise TMSF tarafından çalışma yürütülmektedir¹²⁸.

Türkiye'de etkin büyüklüğüne göre bankacılık sistemini en büyük 6 bankası (aktif büyüklüğü bazında yüzde 64) BIS'in Basel III'e uyum ve yeni standartların olumsuz etkileri olması durumunda erken tespit için gerçekleştirdiği sayısal etki faaliyetine katılmıştır ve bu bankalarla beraber Basel III'e uyum için çalışma yürüttüğünü açıklayan bankalar beraber değerlendirildiğinde:¹²⁹

- Bankaların yüzde 66'sı Basel III kapsamında ilgili kök hücre yani ana sermaye oranının var olmaması durumunda bu biçimindeki sermaye oranlarını;
- Yine bankaları yüzde 67'si kaldıraç oranını,
- Yüzde 70'i ise LCR ve NSFR'yi hesaplamaktadır.

BDDK, bankaların bu hesaplamalardan aldıkları analizlerin, Türkiye'deki bankaların Basel III ile beraber getirilen yeni asgari oranlara büyük ölçüde uyumlu olduğu anlamına geldiğini ve genel anlamda da uyum sağlamakta zorluk

¹²⁸ Saltoğlu, v.d.,a.g.e., s. 13.

¹²⁹ BDDK, *Risk Yönetimi Dairesi*, Ankara: BDDK, 2012, s.22.

çekmeyecekleri düşüncesini açıkça ifade etmiştir¹³⁰. Öte yandan yukarıda özetlenen yeni düzenlemelerin bankalar üzerindeki olumlu olumsuz etkileri Türkiye için de geçerlidir, sadece yeni likidite ve sermaye oranlarını tutturma hususunda mevcut uygulamaların etkisi ile çok fazla maliyetle karşı karşıya kalmaları sonucu beklenmemektedir. Türkiye'deki bankalarda da özellikle uluslararası faaliyetleri olan bankaların merkezi likidite riski yönetimi hususunda zorluk yaşaması olasıdır. Benzer biçimde yeni likidite riski yönetimi gereğince ihtiyaç duyulan verilerin doğru yöntemlerle toplanması, riskin ölçülmesi (stres testleri ve senaryo analizleri gibi), nakit akımlarını modellemesi, likidite riskinin ve LCR ve NSFR'nin raporlamasının, likidite riskinin izleme becerilerinin yerine getirilebilmesinin Türkiye'deki pek çok bankada iş modeli ya da fonksiyonel yapılanmada farklılık gerektirmesi kaçınılmazdır¹³¹.

¹³⁰ A.e., s. 23.

¹³¹ Saltoğlu, v.d.,a.g.e., s. 14.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. TÜRK BANKACILIK SİSTEMİNDE BASEL III UYGULAMALARI

3.1. Basel III'e Yönelik Eleştiriler ve Endişeler

Basel III'e yönelik eleştiri ve endişeleri şu maddeler altında açıklamamız mümkündür;

– Takvimler Eylül 2010 yılını gösterdiğinde borsalarda olumlu anlamda gelişmeler kaydedilmiştir. 13 Eylül 2010'da Basel III ismi ile yeni düzenle ve reform çalışmalarının duyurulması borsada olumlu etkiye sebep olmuştur. Bu tarihlerde Wall Street bu düzenlemelere ilişkin rahat bir nefes aldığı söylenebilir. Beklenenden çok daha yüksek miktartlı olan sermaye yükümlülüğünü, büyük bankalar cömert vergi mükellefleri sayesinde, yerine getirecektir. Fakat reel ekonominin büyük bir bölümünü besleyen yerel ve daha küçük ölçekli bankalar mevcut sermaye miktarını tutturmakta zorlanırken, yeni düzenleme ile daha da sıkıntıya düşecektir. Yeni düzenlemeler 2008'deki bankaların çökmesi olayının yeniden yaşanmasına engel olması maksadıyla planlanmış olsa da, bu asıl hedefi yerine getirme hususunda başarı sağlayamamıştır. Basel I ve II'de sunulmuş olan sermaye yeterlilik rasyosunun sağlanmış olmasının yeterli ölçüde gelmediği LehmanBrothers örneğinde de gözükmektedir. Esas konu şirket iflasını açıklamadan 5 gün önce Eylül 2008'de minimum sermaye yeterlilik oranının Basel Standartları üzerinde ve % 11 olmasına rağmen, hisse fiyatları düştüğünde konu oranın öngördüğünden çok daha seri bir biçimde karşı taraf güveninde azalma olmuştur ¹³².

– 2008 krizinden sonra, kredi eksikliği nedeniyle ekonomi zor durumda kalmıştır. Tüm harcamalar kısılmış, maaşlar ödenemez duruma gelmiştir. 2010'da yapılan tarihteki en büyük parasal genişleme bile bu problemi tam anlamıyla çözmeye yetmemiştir. Merkez bankalarının bankaları olan BIS, bankalar üstündeki sermaye yükümlüğü baskısının, kredilerin azalmasına ve duruma bağlı olarak ekonominin iş görmemesine neden verdiğini kabul etmiştir, tüm bu durumlara Basel III ile ana sermaye oranı 2013 yılında % 4,5 iken 2019 yılına kadar % 6 seviyesine

¹³²Ellen, Brown, Basel III:TighteningTheNoose on Credit, *Web of Debt*, 2010, <http://www.webofdebt.com/articles/basel3.php>, (erişim tarihi: 05.03.2016).

gelecektir. Aynı zamanda bankaların % 2,5 sermaye tamponu oluşturma zorunlulukları da getirilmiştir¹³³.

– Basel III ile beraber oluşması muhtemel “Denetim Arbitraji” konusunda kaygı duyulmaktadır. Daha katı kurallar getiren uygulamada, Basel III ile birlikte, milletler ittifagından kaynaklı bir çalışma göstereceği beklenmektedir. Bundan önceki düzenlemelerde olduğu gibi bu düzenleme içinde tüm dünyanın ortak bir hedef doğrultusunda düzenlemeleri uygulaması bu kaygıyı giderek ortadan kaldıracaktır¹³⁴.

– Bir başka kaygı, yalın alışma kuramı durumudur., Basel III sisteminde alışma giderek esnek olarak yayılmıştır. Bu uygulama maliyeti azaltacaktır; fakat bu kadar yaygın ve yeni kurallara uyumu zorlaştırabilecektir¹³⁵.

– Basel III uygulamaları birbirinden bağımsız işleyen, fakat bankalar kuralları gereği belli kuramlarla yol kat eden önemli sistemleri oluşturmaktadır. Bankalar aracılığı ile sermayenin arttırılması, kar payının dağıtılmayarak gereksinimlerin gerisinde gerektiren bankacılık çalışmalarına değiştirilmesi, diğer oranlarda farklılık nitelendiren uygulamalarını ortaya koyabilir. Tam da bu noktada ortaya çıkabilecek ve alınacak kararların analizi bu süreçte oldukça açıktır¹³⁶.

– Basel III hususundaki öteki bir tenkit ise, Wall Street suistimalleri nedeniyle yerel ve küçük ölçekli bankaların yeni iyileştirmeler ile cezalandırılıyor olması durumudur. İlgili mevzuat küçük ölçekli bankalar krizi tetiklemekte etkili olmadığı gibi, desteklerden de faydalanamamaktadır. Yeni hazırlanan kurallara uyum sağlamak zorunda bırakılan bu ilgili bankalar da zor durumda kalacaktır¹³⁷.

3.2. Basel III’ün Dünya Bankacılık Sektörüne Yansımaları

Basel III’ün Türk Bankacılık Sistemi üzerindeki etkilerinden önce Avrupa ve Amerika’da ne biçim etkiler gösterdiği veya muhtemel etkileri hususunda bilgilendirme yapmak yerinde bir karar olacaktır. Dünya üzerindeki çeşitli ülke, kurum, kuruluş ve bireylerin bahsi geçen etkiler için ülkelere göre çeşitli

¹³³ Brown, a.g.e.

¹³⁴ BDDK, 2010, a.g.e., s.15.

¹³⁵ BDDK, 2010, a.g.e., s.16.

¹³⁶ BDDK, 2010, a.g.e., s.16.

¹³⁷ Brown, a.g.e.

açıklamaları bulunmaktadır. Bu açıklamalar ve görüşler iyi ve kötü yanları ile aşağıdaki gibi sıralanmıştır¹³⁸,

– 2019 yılı itibariyle Basel III'ün getirilerinin uygulandığı varsayımıyla ve bankaların muhtemel düzeltmelerinden önce, vergi öncesi öz kaynak verimliliğinde krizden önceki % 15 olan seviyeden, % 3,7 ile % 4,3 oranında düşmeler meydana gelecektir. Alt sınır olan % 3,7 NSFR'yi içermek, üst sınır olan % 4,3 ise içermektedir. Bununla beraber NSFR için istişarelerin hali hazırda devam etmekte olduğunu ve raporlandığında bu oranın daha az etkileyici olacağı öngörülmektedir.

– Bu etkiler zamanla hissedilecektir. Yapılan çeşitli geçiş dönemlerindeki hesaplamalar neticesinde, öz kaynak verimliliğindeki azalma 2013 yılı için % 0,3 olurken, 2016 yılında % 2,1 olacağı tahmin edilmektedir.

– Basel III borçlular ve ulusal ekonomiler için daha geniş miktarda olmakla birlikte, küresel bankacılık sektörü için önemli bir içerik içermektedir. Sermaye ve likidite standartları, finansal istikrara katkıda bulunması için geliştirilmiş olsa da, sermayenin borç almaktan daha pahalı olması nedeniyle, bir miktar maliyet oluşturmaya ilişkilidir.

– Basel III geçiş aşaması ve bu geçişi tamamlandığında uzun vadede, potansiyel ekonomik maliyetler bu bağlamda söz konusu olmaktadır. Öyle ki; bankalar daha fazla sermaye ve likidite gereksinimlerinin oluşturacağı maliyetlerden kurtulabilmek için, mevduat faizlerini azaltma, kredi faizlerini yükseltme ve tahsil edilen masrafları artırma yoluna kolayca gidebilecektir.

– Basel III ile birlikte gelen yeni düzenlemede, artan sermaye gereksinimi, özellikle ana sermaye gereksiniminde meydana gelen artış, sermaye tamponu ve likidite yaklaşımlarının, bankaların öz kaynak verimliliklerinde düşüşe neden olması muhtemel bir davranıştır. Bankaların bu farklılığa nasıl tepki verecekleri net olarak belli olmamakla beraber etkilerin, mevduat oranlarında azaltma, eleman sayı ve maaşlarında azaltma veya ürün fiyat marjlarını değiştirme biçiminde tezahür etmesi söz konusu olacaktır. Bir yönden yeni tedbirler, söz konusu olacak maliyetleri kaldırmayı sağlayacaktır. Ancak mevcut imkanlar nezdinde artan maliyetlerini

¹³⁸Cengiz, Efsane, *Basel I-II-III Sermaye Uzlaşısı*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013, ss.55-58., <http://www.bankdirector.com/index.php/issues/legal/how-will-basel-iii-impact-banks>, (erişim tarihi: 28.08.2016).

müşterilerinden karşılayamayan bankaların verimliliklerinde kayıp meydana gelecektir.

– Basel III küçük veya büyük ölçekli tüm Amerikan bankaları için özellikle ana sermaye miktarında olmak üzere, sermaye artırımı hususunda uygulanacaktır. Bu farklılık bankaları, risk ağırlıklı varlıklarını azaltmaları oranında, faydalarını artırarak yatırımcılarını cezp etmeleri maksadıyla, risklerini veya pozisyonlarını azaltmaya yönelik teşvik etmektedir. Etkiler şu an için tam olarak bilinmemekte; ancak görünen o ki, banka kredilerinde ortaya çıkacak risk ve azalma, finans sektörünün çok daha az denetimli kısımlarına yönelmeye neden olacaktır.

– Basel III uzun vade için olumlu rapor verecektir, husus düzenlemenin getirmiş olduğu artan sermaye yükümlülüğü ile bankalar, ellerinde bulunan kaynakları idareli kullanma yönünde, teşvik edilmiş olacaktır. Uzun vade istikrarı sağlaması durumunda da ekonomik düzelme için can simidi olacaktır.

– Basel III’ün gerçek etkileri aslında düşünüldüğü gibi olmayacaktır. Önerilen risk ağırlıklandırmalar, bankaların belirli varlık kalemlerinde saklama yapmalarına ve buna duruma bağlı olarak bankaların öz kaynak faydalarını korumak maksadıyla fiyatlarında yükselmeye neden olacaktır. Bu kavramların ışığında, konut kredilerinde daha yüksek fiyatlamaya tanık olunacaktır. Neticesinde talepte meydana gelecek azalmalarla, büyümede de giderek üstün körü yavaşlama söz konusu olacaktır.

– Müşterilerin gelecek için yatırım yapmaya ve ellerinde bulunan gelirleri idareli kullanmaya teşvik ediliyor olması gibi, Basel III’te bankaları bünyesindeki sermayenin kullanımı hususunda yaratıcı olmaya teşvik edecektir.

Basel Komitesine göre Basel III’ün zorunlu kıldığı sermaye oranlarındaki artış, bankalar için uzun vadede daha fazla maliyet oluşturmayacak, kısa vade de ise “az miktarda” oluşturacaktır. Bu kararına temel neden ise, belirli koşullar dahilinde, bir şirketi finanse etmenin maliyetinin¹⁷ şirketin borç ve sermayeye dayalı finansal yapısından bağımsız olduğunu iddia eden Moigliani-Miller teorisidir¹³⁹.

¹³⁹Gual, Jordi, Capital Requirements Under Basel III and Their Impact on The Banking Industry, *La Caixa Economic Papers*, 2011, 1-20, s.10.

Tablo 3. Basel III Sermaye Yeterlilik Oranı Uzlaşısı

Risk ağırlıklı aktiflerin yüzdesi	Sermaye Gereksinimleri						
	Çekirdek Sermaye (Common equity)			Tier 1 Sermaye		Toplam sermaye	
	Asgari	Sermaye tamponu	Gerekli	Asgari	Gerekli	Asgari	Gerekli
Basel II	%2			%4		%8	
	Yeni tanımlar altında şu an ortalama olarak uluslararası bir banka için %1 düzeyinde			Yeni tanımlar altında şu an ortalama olarak uluslararası bir banka için %2 düzeyinde			
Basel III	%4,5	%2,5	%7	%6	%8,5	%8	%10,5

Kaynak: Caruana, a.g.e., s.7

Yukarıdaki tabloda Basel III ile sermayenin yeterli olup olmadığı ölçütleri yapılan değerlendirmelerde göz önünde bulundurulmaya başlanmıştır. Söz konusu kavramla beraber bankaların daha yüksek bir sermaye yeterlilik oranlarının olması amaçlanmakta olup %2,5 olarak tanımlanmış olan sermaye tamponu; daha önce yapılmış olan Basel uygulamalarda elde edilmesi zaruri olan %8’lik minimum sermaye yeterlilik oranının yine aynı düzeyde kalmasını öngörmektedir.

Elde edilmesi zaruri olmayan ama amaç edinilen minimum sermaye yeterlilik oranının, bu tamponun hesaplamalara katılmasıyla, $(\%8 + \%2.5)$ %10.5’e ulaştığı belirtilmektedir. Demek oluyor ki; sermaye yeterlilik oranı minimum olarak %8 civarında olması istenilse de, 3. Santander Uluslararası Bankacılık Konferansı’nda Jaime Caruana tarafından belirtilen Basel III’ün tavsiyeleri, bu oranı %10.5’e çıkarmayı hedeflemektedir. Buna ek olarak; sermaye yeterlilik oranı %10,5’den az olan bankaların kar dağıtımını gerçekleştirmeleri yeni tasarılarla sınırlı hale gelmektedir. Sermaye tamponu olgusu bu sayede; bankaların kar dağıtımını gerçekleştirebilmek adına daha yüksek (en az %10.5) bir sermaye yeterlilik oranına ulaşmaları zaruri olmaktadır. Bir başka açıdan; bankaların ana sermayesi olan Tier 1 capital için gerekli olan minimum yeterli oran Basel II’de %4 iken Basel III ile %6’ya çıkmaktadır. Söz konusu oran günümüz koşullarında; Basel III ile gerçekleştirilen yeni sermaye açıklamalarına göre, ortalama uluslararası bir bankada %2 seviyesinde seyir göstermektedir. Söz konusu bilgiler, bankaların Basel III

çalışmalarına geçerken önemli oranda sermaye ilavesine ihtiyaç duyduklarını göstermektedir¹⁴⁰.

3.3. Türkiye Açısından Basel III Geçiş Düzenlemeleri

Basel II sürecinin devam ettiği dönemlerde, ABD’de 2000’li senelerde artış gösteren para hacmiyle beraber bazı ekonomik kurumları kredisi olma durumu düşük bireylere ipotek karşılığı gayrimenkul (mortgage) kredisi sağlamakta ve söz konusu durum mali durumda düşüşlere sebebiyet vermiştir. Aynı dönem içerisinde bilgiler krediler sabit bir işi ve geliri bulunmayan bireylere oldukça az faiz miktarlarıyla genel olarak da sabit olmayan faizli koşullarda kullanılmıştır. Ancak Amerika Birleşik Devletleri Merkez Bankası tarafından yapılan faiz artışı neticesinde konut alanında durgunluk meydana gelmiş olup konut ücretleri azalmıştır. Konutların satış ücretlerinin ve de kira gelirlerinin piyasadaki fiyatların oldukça aşağısında olmasıyla sabit işi ve geliri bulunmayan bireyler tarafından konut kredileri ödenememiş ve aniden hacizli konut miktarlarında yükselmeler meydana gelmiştir. 2007 senesindeyse problem git gide artmış ve evrensel bir nitelik kazanmıştır. Daha sonralarıysa birçok ulusal firmanın ve bankaların battığını açıklaması, satılması ya da dağılması krizin ciddiyetini ortaya koyarak düzende meydana gelen aksamaları, alınan önlemlerin yeterli gelmediğini ve ileri dönemlerde aynı problemlerin tekrar oluşmaması ve güçlü bir finansal yapı için daha likit, sermaye kalitesinin güçlü olması gerektiği gibi bankacılık sektörünü etkileyen bir takım önlemler alınması gerektiğini göstermiştir. Oluşan ve evrensel düzeylere ulaşan krizden sonra 2009 senesinin temmuz ayında Basel Bankacılık Komitesi tarafından problemlerin ortadan kaldırılması yönünde belgeler oluşturulmuştur. Sonrasındaysa Komite yeniden düzenleme gereksinimi duyarak G20 zirvesinde de konuşularak, 2010 senesi eylül ayında 3. Yeniden düzenleme paketi olan Basel III’ü halkın görüşüne sunmuştur¹⁴¹.

Basel III ile hedeflenen¹⁴²;

¹⁴⁰Caruana, a.g.e., s.6.

¹⁴¹ Fatma Sazak, (2015).*Basel II ve III Kriterlerinin Kobi’lerin Finansman Ve Sermaye Yapılarına Etkileri*. Yüksek Lisans Tezi,T.C. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, s.75.

¹⁴² Mahmut Yardımcıoğlu, Murat Bay, Türkiye’de Basel II’nin Uygulama Sorunları ve 2009 Yılı Bankacılık Sektörü Analizi, *İSMMMO Mali Çözüm Dergisi*, Eylül-Ekim 2010, s.31-24

- Risk yönetim ve denetiminde gelişme elde etme,
- Şeffaf Bankacılık sistemi,
- Sermaye rasyosu hesaplamalarında düzenlemeler yaparak Basel II'nin geliştirilmesi,
- Bankacılık alanında oluşan finansal ve ekonomik kısılmalar neticesinde meydana gelebilecek şoklara karşı direnç gücüne sahip olmaktır.

Evrensel ekonomide meydana gelen krizlere karşı, Basel reformları bankaların risk yönetimindeki etkinliğini en üst düzeye taşımayı ve krizlerin imkan dahilindeki yıkım etkisini minimum düzeye ulaştırmayı amaç edinmektedir. Ancak gerçekleştirilen reformlar Basel II'nin yeterli olmadığını göstererek Basel III düzenlemeleri yapılmıştır. Basel III sadece bankaların sahip olması gereken minimum sermaye miktarını arttırmakla kalmamış buna ek olarak yeni düzenlemeleri de beraberinde getirmiştir¹⁴³.

Türkiye'de etkinliklerde bulunan bankaların sermaye yapıları ele alındığında; öz kaynaklar bünyesinde bulunan sermaye benzeri kredi miktarlarının yetersiz olduğu, ödenmiş sermaye, kar yedekleri ve dağıtılmış karlar benzeri temel sermaye konularının daha yüksek olduğu görülmektedir.

¹⁴³Akaragitmez, Ebru Afşin, *Basel III Kriterlerinin Kobi'ler Üzerindeki Etkileri Osmaniye Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, T.C. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Osmaniye, 2014, s.25.

Tablo 4. Türkiye Bankaları Sermaye Yapıları

Sermaye Yeterliliği (milyon TL), Dönem:2016/7	Toplam
Ana Sermaye Toplamı	279.164,22
Katkı Sermaye Toplamı	49.251,99
Orana Esas Sermaye Toplamı (1+2)	328.416,21
Sermayeden İndirilen Değerler Toplamı	846,45
Yasal Özkaynak (3-4)	327.569,76
Çekirdek Sermaye	280.843,37
Risk Ağırlıklı Kalemler Toplamı (10+27+28)	2.074.488,57
Çekirdek Sermaye Yeterliliği Rasyosu ((6/7)*100) (YÜZDE)	13,54
Sermaye Yeterliliği Standart Rasyosu ((5/7)*100) (YÜZDE)	15,79
Kredi Riskine Esas Tutar (11+12+13+25+26)*	1.876.575,80
a) Menkul Kıymetleştirme Pozis. Kayn. Kredi Riskine Esas Tutar	0,00
b) Takas Riski ve Ödemesiz Teslim Riski İçin Kredi Riskine Esas Tutar	3,36
c) Karşı Taraf Kredi Riski Dahil Kredi Riskine Esas Tutar (Standart Yaklaşım)	1.869.385,67
Risk Ağırlığı %0 Olan Kalemler Toplamı	377.423,48
Risk Ağırlığı %10 Olan Kalemler Toplamı	712,18
Risk Ağırlığı %20 Olan Kalemler Toplamı	81.118,83
Risk Ağırlığı %35 Olan Kalemler Toplamı (G.menkul İpoteği ile Teminatlandırılanlar)	140.876,86
Risk Ağırlığı %50 Olan Kalemler Toplamı	633.434,83
Risk Ağırlığı %75 Olan Kalemler Toplamı	534.996,34
Risk Ağırlığı %100 Olan Kalemler Toplamı	1.077.687,24
Risk Ağırlığı %150 Olan Kalemler Toplamı	3.078,10
Risk Ağırlığı %200 Olan Kalemler Toplamı	4,80
Risk Ağırlığı %250 Olan Kalemler Toplamı	1.402,05
Risk Ağırlığı %1250 Olan Kalemler Toplamı	0,00
d) Karşı Taraf Kredi Riski Dahil Kredi Riskine Esas Tutar (İçsel Derecelendirme Yaklaşımı)	0,00
e) Ayarlama Tutarı	0,00
Piyasa Riskine Esas Tutar	40.912,39
Operasyonel Riske Esas Tutar	157.000,38

Kaynak: <http://ebulten.bddk.org.tr/ABMVC/#>, (erişim tarihi: 25.09.2016).

Basel III çalışmalarında öz kaynak hesaplamalarında elde edilecek olan 3. nesil sermaye kalemi hali hazırda ülkemiz Bankacılık Alanı'nda mevcut olmayarak bu durum söz konusu alan üzerinde herhangi bir etki yaratmayacaktır¹⁴⁴.

Buna ek olarak ülkemizin %8 olarak bilinen sermaye yeterlilik miktarına ek olarak 2006 senesinde minimum %12'lik amaç oran belirlenmesi kriz döneminde Türk bankalarının sermaye sorunu oluşmamasında etkili proaktif önlemlerden bir tanesidir. Sonuç olarak evrensel krizde ülkemiz, OECD ülkeleri içerisinde de bankacılık alanında halkın sermaye desteğine gereksinimi bulunmayan tek ülkedir¹⁴⁵.

Türkiye bankacılık alanının, borç/sermaye biçimini veren kaldıraç miktarlarının düşük seviyelerde gözlemlenmesi, sermayenin önemli derecede ana sermayeden meydana gelmesi, BDDK'nın %12 asgari Sermaye Yeterliliği Rasyosu çalışması, fonlamanın yoğun olarak mevduatla sağlanmasından kaynaklı yabancı bankalara oranla daha az etkileneceğini tahmin etmektedir. Nedeni şu ki, ülkemiz sermaye yeterliliği oranları daha yüksek olmasına karşın Avrupa bankalarının bu mevzuata uyum sağlama adına adi hisse senedini arttırması ya da aldıkları riskleri en aza indirmeleri gerekmektedir¹⁴⁶.

Yeni TTK'nın oluşturulmasında etkisi bulunan nedenlerin başında AB tam üyeliğine aday olma anlaşmaları, serbest pazar ve rekabet ekonomisinin yaygınlaşması, uluslararası pazarların bir parçası haline gelme isteği ve teknolojik gelişmeler gösterilmektedir. Bu hususta ön planda olan en önemli olgularsa; saydamlık ve halkı aydınlatma, bilgi edinebilme özgürlüğü, mevcut bilgiler doğrultusunda basit bir şekilde karar verebilme, güvenilir veri ulaşımı ve kurumsal yönetimin önemi olarak gösterilebilir. Uygulamaya konma süreci ertelenen yeni TTK bünyesinde ticari defterlerin TMS'ye uygun olarak tutulması gerekmektedir. Muhasebe düzenleri yapılacak, ticari defterler fiziksel kayıt ya da bilgi taşıyıcıları aracılığıyla tutulabilecek, ticaret firmaların kuruluşunda defterlerin açılış onayının Sicil Müdürlükleri tarafından yapılması mümkün olacaktır. Açılış onayının noterlerce yapılması halinde Ticaret Sicili Tasdiknamesi istenecektir. İşletme

¹⁴⁴Cangüler O., Güngör S., Sevinç V.U., Kayci İ., & Atalay S., *Sorularla Basel III*, BDDK, Ankara, 2010, s.12.

¹⁴⁵Cangürel vd., a.g.e., s.13.

¹⁴⁶Efsane, a.g.e., s.79.

defterleri Ticari Defterler kapsamından kaldırılıp TMS'ye bağıli ekonomik raporlamalarla alakalı yasalar da 01/01/2013 tarihinden bu yana uygulanmaktadır¹⁴⁷.

Etkinlik konuları göz önünde bulundurulmadan tüm Anonim Şirketlere Bağımsız Denetim de zaruri hale gelmiş olup ilgili denetim basamakları kuruluştaki denetim, yıl sonu hesap denetimi ve işlem denetimlerinden meydana gelmektedir. Bağımlı olmayan denetçiler mali tabloların yanında uygunluk denetimlerini de yapmak zorundadırlar. Söz konusu denetimlerin ana hatlarını ekonomik tablolar, konsolide tablolar, yıllık rapor ve envanterler oluşturmaktadır. Yeni TTK sermaye firmalarını küçük, orta ve büyük ölçekli olacak şekilde üçe ayırarak büyük ölçekli firmaların denetiminin Bağımsız Denetim Kuruluşlarınca, orta ve küçük ölçekli firma denetimlerininse YMM veya SMMM'ler tarafından yapılmasının mümkün olacağını öne sürmüştür¹⁴⁸.

Gerçekleştirilen tüm uygulamalar neticesinde, ecnebi girişimciler de Türk firmalarının ekonomik tablolarından eldeki durumlarını basit bir şekilde inceleyebilecektir. Bununla birlikte Basel III tarafından da açıklığın oluşturulabilmesi kredi kullanmak isteyen yatırımcıların daha ucuz ya da daha pahalı maliyetlerde kredi kullanmalarına imkan tanıyacaktır¹⁴⁹.

Basel III'ün uygulama alanı elde edebilmesi için ilk olarak mali tablolarda açıklığın oluşturulabilmesi, UMS/UFRS'nin veya TMS/TFRS'nin uygulamaya konması gerekmektedir. Söz konusu uygulamaların tümünün uygulamada olan vergi kanunlarına göre bildirilecek kar-zarar oranlarını etkilemesi imkan dahilinde değildir. Kamu Gözetim Kurumu'na yapılacak standartlar doğrultusunda çıkartılan mali tablolar iki aşamalı veya çıkan tabloların sonuçları üzerinden ticari ya da mali karın hesap edileceği şeklindedir. UFRS'nin uygulamaya konması neticesinde meydana gelecek ertelenmiş kar veya zararlar Kurumlar Vergisi temel belirleme değeri eklenmeyecektir. Söz konusu uygulamaların tümü saydam mali tablolar yapılmasının önünü açacağı için özellikle kredi kullanan firmaların, bireysel olmayan kurumsal güçlerine göre elde bulunan kredi miktarlarından, daha yüksek ya da düşük

¹⁴⁷ Akaragitmez, a.g.e., s.26.

¹⁴⁸ Efsane, a.g.e., s.80.

¹⁴⁹ Akaragitmez, a.g.e., s.26.

miktarlarda yarar sağlaması neticesini meydana getirecektir. Buna ek olarak güçlü mali tablo sahibi olma arzusu ve zorundallığı kayıt dışının engellenmesine de önemli faktör olacaktır. Beklenen ve arzu edilen resmi ve özel firmaların saydamlığının ve hesap verilebilir olmasının gerçekleştirilmesidir ki bu durum da söz konusu değişikliklerin tüm kurum ve kuruluşlarca kabul görmesiyle sağlanabilir¹⁵⁰.

TTK'nın yeni tasaralarına, Basel II'nin açıklık prensiplerine ve buna bağlı olarak Basel III'e uyum sağlayan etkinliklerini yapa ve ekonomisi iyi olan firmalarla yeteri kadar iyi olmayan firmalar birbirinden kesin sınırlarla ayrılmaktadır. Arzu edilen niteliklere uyum sağlayan KOBİ, iyi bir kredi sağlama durumu ve değerlendirme puanına sahip olacak ve harcayacağı kredinin maliyeti de buna paralel olarak azalma gösterecektir. Ancak göz ardı edilmemesi gerekir ki, yalnızca firmaların etkinliklerini iyi bir şekilde gerçekleştirmeleri olmayıp yalnızca firma etkinliklerini dikkate alan KOBİ'lerin finansal kayıtlarını tutma görevini oldukça güven duyulan YMM ve SMMM'lere aktarılmıştır. Bu hususta uzman kişiler tarafından yapılması gereken söz konusu görev bilinçli ve düzgün bir biçimde yapılmalıdır. KOBİ'lerin karşılaştığı en önemli sıkıntı da bu hususta meydana gelmekte olup özen gösterilmeden ve az vergi ödemeye yönelik kayda alınan kayıtların birçoğu KOBİ'nin kredi puanında azalmaya sebebiyet vermesinin yanında, önemli kayıplarla karşı karşıya kalmasına da neden olmaktadır. YMM ve SMMM'lerin gerçekleştirdikleri uygunsuz kayıtların şahıslarına bir uygulamaya neden olmamak ile birlikte tüm yarar sağlamayan neticeler firmalar üzerine atılmaktadır. Bu hususta da yeni tasarıların oluşturulması bir zorunluluk haline gelmektedir¹⁵¹.

3.4. Basel III'ün Türkiye Bankacılık Sistemi Üzerine Etkileri

Basel III standartları, öncülleri gibi fakat onlardan daha müdahaleci olarak, uluslararası finansal piyasaların istikrarlı işleyişine katkıda bulunmak amacını gütmektedir. Bundaki temel gaye, küresel ekonomik sistemin uzun vadeli büyüme süresinde yüksek ve istikrarlı bir seviyeye ulaşmasıdır. İstikrarlı bir biçimde işleyen,

¹⁵⁰İTO (İzmir Ticaret Odası), **Kobi Finansman Kaynakları**, İzmir Ticaret Odası Yayınları, Yayın No: 59, İzmir, 2014.

¹⁵¹Akaragitmez, a.g.e., s.27.

krizlere yol açmayan finansal piyasaların ve bankacılık sistemlerinin, gerçek sektöre ve ülke ekonomilerinin büyüme süratlerine olan katkısı bilinmektedir. Diğer yandan, Basel III'ün öngördüğü sermaye ve likidite ölçülerini amaçlamakla yükümlü olan bankalar için, kaçınılmaz olarak maliyetler artacaktır; sonuç olarak da sektörün karlılık oranlarında kayıp eğilimi başlayacaktır. Bunun sonucunda, artan aracılık maliyetleri bir süre sonra kredi oranlarında yükselişe sebep olacaktır ki bu durumda kredi ile yatırım ve tüketim yapan özel sektörün bu harcamalarını eksiltmesine sebep olacaktır. Bununla beraber, Basel III standartlarını tutturabilmek için, oranlarının artışa geçeceği yönünde bir yaklaşımla geçecektir. Her iki durumda da, büyümenin olumsuz olarak etkilenmesi beklenilebilmektedir. Bu kaygıları dile getirenlere göre, Basel III Uzlaşısı, özellikle de öngörülen kurallar hızlı ve sert bir biçimde yürürlüğe girdiği şartlarda, dünya ekonomisinin içinde bulunduğu doğal büyüme sürecini daha da ağırlaştırabilme tehlikesi taşımaktadır¹⁵².

Basel III ile getirilen yeni sermaye standartları ve sermaye tamponları ile bankalar Basel II'dekinden sadece miktar olarak daha fazla sermaye tutmakla yükümlü olmayacak, aynı zamanda daha nitelikli sermaye bulundurmak durumunda kalacaktır. Basel II'de yer alan risk temelli minimum sermaye gereksinimlerine ilaveten yeni finansal kaldıraç oranı risk bazlı olmayan bir ölçüt olarak dikkate alınacaktır¹⁵³.

Basel III, bankaların likidite riski ölçümü için düzenli olarak, hem bireysel bazda hem de birlikte olmak üzere, çeşitli kısa-vadeli, uzun-vadeli, kurum bazında ve farklı piyasalara göre stres testleri uygulanmasını öngörmektedir. Diğer yandan, piyasaya özgü, ortalama işlem maliyetlerini ifade eden dış kaynaklı likidite riskinin, likiditeye göre ayarlanmış RMD (Riske Maruz Değer) yaklaşımı ile hesaplanabileceği ifade edilmiştir.¹⁵⁴

¹⁵² T. Tellioglu, *Finansal Piyasalarda Düzenleme: Uluslararası Bankacılık Faaliyetlerinin Düzenlenmesi ve Türk Bankacılık Sistemi*, Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, 2011, s. 42.

¹⁵³ O. Cangürel, S. D. Karakoç, A. Mimaroglu, B. Y. Teker, İ. Kayci, (2012), *Sorularla Basel 2.5*, BDDK Risk Yönetimi Dairesi, Nisan 2012, Ankara: BDDK, ss. 2 - 3.

¹⁵⁴ Basel Committee On Banking Supervision. *Messages from the Academic Literature on Risk Measurement for the Trading Book*, BCBS Working Paper No: 19, 31 Ocak 2011, http://www.bis.org/publ/bcbs_wp19.pdf, (erişim: 20.09.2016), s.2.

Basel III çerçevesinde aktiflerin tasnifine ilişkin kullanılacak olan yöntem konusunda banka bünyesinde Genel Muhasebe ve Mali İşler Başkanlığı ile sürekli fikir alış verişinde bulunulmakta olup, Türkiye Bankalar Birliği (TBB) bünyesinde Basel III uyum kapsamında oluşturulan “Muhasebe, Raporlama, İş kolları” alt çalışma grubunun çalışma sonuçlarının referans olarak dikkate alınması benimsenmiş bulunmaktadır¹⁵⁵.

Basel III kapsamında yapılan en önemli değişikliklerden birisi bankaların sermaye yeterliliği hesaplamalarında kullandıkları sermaye tanımının değişmesidir. Yani Basel III kararları kapsamında bankaların riskli işlemlerine paralel sermayelerinin de arttırılması gerekmektedir. Bu da Basel II'ye göre daha fazla sermaye artırımını beraberinde getirecektir. Özellikle son finansal krizde Basel II uygulamalarının zayıf kaldığı likidite yeterliliği ve risk bazlı olmayan kaldırma oranları gibi risk noktalarında Basel III ile yeni düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemelerle birlikte; Bankacılık-finance sisteminin finansal ve ekonomik şoklara karşı direncinin arttırılması, risk yönetimi uygulamalarının geliştirilmesi, kurumsal yönetimin etkinleştirilmesi, bankaların açık ve şeffaf bir şekilde kamuoyunu bilgilendirme özelliklerinin arttırılması amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda yapılan düzenlemeler aşağıda yer almaktadır¹⁵⁶,

- Asgari sermayenin kantitatif ve kalitatif yönden arttırılması, asgari sermaye ihtiyacı standardının getirilmesi ve gerektiğinde sıkıntılı dönemlerde karşılık oranının arttırılması,
- Asgari likidite oranlarına ilişkin düzenlemeler yapılması,
- Alım-satım hesaplarıyla ilgili sermaye yeterliliği hesaplamalarında değişiklik yapılması,
- Karşı taraf kredi riskinin hesaplanmasına ilişkin değişiklik yapılması,
- Sınır ötesi bankacılık kurallarının geliştirilmesi,

¹⁵⁵ Gökhan Taşpınar, (2013), Basel III kriterleri ve Türk bankacılık sistemine etkileri, <http://www.dunya.com/gundem/basel-iii-kriterleri-ve-turk-bankacilik-sistemine-etkileri-haberi-199777>, (erişim: 20.09.2016), s.1.

¹⁵⁶ Taşpınar, a.g.e., s.1, Tellioğlu, a.g.e., s.45-46. Merve İ. Tatlısu (2016). *Basel III Uzlaşısı kapsamında bankalarda likidite riski yönetimi ve Türk bankacılık sistemin için uygulamalı örnek. Yüksek Lisans Tezi T.C. İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.*

- Etkin bankacılık denetiminin yeniden gözden geçirilmesi ve standart denetim uygulamalarının geliştirilmesi.

Söz konusu düzenlemelerin Basel II uygulama esaslarını ortadan kaldırmadığı, bununla birlikte Basel II'de önemli sapmalar göstermeyen ve yükümlülükleri daha da arttıran bir özellik gösterdiği, bankacılık sisteminin bu düzenlemelere tam anlamıyla adapte olabilmesinin ise 2019 yılına kadar devam edebileceği öngörülmektedir.

Türk bankacılık sisteminin Basel III ile getirilen düzenlemelere uyum düzeyinin çok yüksek olmasının temelinde 2001 yılında yaşanan bankacılık krizinden alınan dersler ve sonrasında sistemin etkin bir şekilde disipline ve yeniden organize edilmesi yatmaktadır. Dolayısıyla bu konuda BDDK'nın pozitif katkısı yadsınamaz. Bütün bu bilgiler ışığında değerlendirildiğinde Basel III'ün Türk bankacılık sistemine ve Türkiye ekonomisine olası etkileri aşağıdaki gibi sıralanabilir¹⁵⁷:

- Türk bankacılık sisteminin sermaye yeterlilik oranı ve çekirdek sermaye yeterlilik oranı arasındaki fark ABD ve Avrupa'daki bankalara göre daha düşüktür. 2008'de yaşanan global krizde Türkiye, OECD ülkeleri arasında da bankacılık sektöründe kamunun sermaye desteğine gereksinimi olamayan tek ülke konumundadır.

- Basel III uygulamalarının temel esasları incelendiğinde özellikle "likidite" ve "sermaye tamponu" ile ilgili düzenlemelerin, BDDK tarafından kriz öncesinde alınan "proaktif önlemler" ile önemli ölçüde benzeştiği görülmektedir. Bu da BDDK'nın yol haritası çerçevesinde Türk bankacılık sisteminin Basel III uygulamalarıyla ilgili önemli bir zorluk yaşamayacağını göstermektedir.

- "Hedef Sermaye Yeterliliği Rasyosu" uygulaması ve kriz döneminde Karşılıklar Yönetmeliği'nde "esnekliğe" gidilmesi gibi proaktif önlemler sayesinde son yaşanan krizde Türk bankacılık sektörünün son derece sağlam kalması da tüm dünyada yankı uyandırmıştır. BDDK'nın bundan sonraki süreçte sektörel ihtiyaçlar ile sektör riskini göz önünde bulundurarak düzenleme ve denetim sistemlerini

¹⁵⁷ Taşpınar, a.g.e., s.2.

geliştirmeye son derece önem vermesi ve bununla ilgili modellemeler yapması da Türk bankacılık sisteminin olası risklere karşı dayanıklılığını arttırmaktadır.

- Basel III uygulamaları arasında yer alan "döngüsel sermaye tamponu" ve "sermaye koruma tamponu" uygulamalarının Basel III'ün ilave sermaye ihtiyacı doğurmasına koşut olarak belli bir dönem zarfında bankaların öz kaynak karşılıklarını olumsuz etkilediği varsayılsa da orta ve uzun vadede bu belirtilen tedbirlerin ekonomik büyümeye pozitif katkı sağlamıştır.

- Basel III ile birlikte çok daha güçlü sermaye yapısına sahip bir bankacılık sistemi, makro ekonomik dengeler üzerinde olumlu etki yaratmıştır.

- Basel III kararları finans sektörüne daha şeffaf bir yapı kazandırmıştır.

- Basel III süreci makro ve mikro düzeyde sistematik riskin sınırlandırılmasına yardımcı olmuştur.

- Basel III sürecinin belki de en önemlisi etkisi kayıt dışı ekonominin daraltılmasında kendini göstermiş bu da bankacılık gözetim ve denetim sisteminin daha etkin çalışmasını beraberinde getirmiştir.

- Aktif-pasif yönetiminin etkin şekilde uygulanması suretiyle piyasa riski yönetimi ile arasındaki bağlantı ve bilgi akışı güçlü hale gelmiştir.

- Bankaların risk iştahı ve risk algılamalarında önemli değişiklikleri beraberinde getirmiştir.

- Bankaların ticari ve kurumsal nitelikteki müşterilerinin kurumsallaşma sürecinde olumlu bir gelişme yaşanmasına yardımcı ve bankaların aktif kalitesinin iyileştirilmesine destek olmaktadır.

3.5. Basel III'ün Türk Bankacılık Sektörüne Yansımaları ve Bankacıların Konu Hakkındaki Görüşleri

Türk Bankacılık Sektörünün sermaye yapısı mercek altına alındığında, sadece kaynakların arasında sermayelere benzetilen kredi oranlarının eksinde sunulduğu, çekirdek sermaye kalemlerinin ise çok fazla yüksek olduğu görülecektir. Gerçek sermayelerin kalemleri % 91,1'sini dile getirmekte ve % 10 oranında

gerçekleşmektedir. Çatı sermayelerin öne çıkan noktaları %30 ve %50 civarında olduğunu göstermektedir.¹⁵⁸.

Basel III ile üçüncü kuşak sermaye öz kaynak hesaplamalarından çıkarılmıştır. Türk Bankacılık Sektöründe mevzu kalem kullanımda olmadığından, sektörün bu farklılıktan etkilenmesi içten değildir. % 8 belirlenmiş olan SYR(Sermaye Yeterlilik Oranı)'ye ek olarak Türkiye'de % 12 olarak amaçlanmış konu oran sayesinde Türk bankaları bu hususta da sorun yaşamayacaktır¹⁵⁹.

Türk Bankacılık Sektörünün SYR'si 2010 Haziran itibariyle %19,2'dir ve bu oran yasal sınırın ve amaçların çok çok üzerindedir. Bununla beraber, sektörün aktif ve öz kaynak oranı 2010 yılında 2 ve 9 aralığındadır. İlgili oranların Basel III ile sağlanan standartların üstünde olması nedeniyle bu hususta da Türk Bankacılık Sistemi problem olmayacak gibi görünmektedir. Bununla beraber 2010 yılı itibariyle belli bir oranda yaklaşık 1 ay içinde hesaplanarak buna bağlı olan likit oran 18 Basel III ile gündeme gelen LCR ile büyük oranda uyum sağlamaktadır (BDDK, 2010: 12). 2010 yılı için likit oran, LCR için yasal seviye olan % 100 'ün üstünde ortalama % 125 civarlarında gerçekleşmiştir¹⁶⁰.

Basel III'ün faydaları konusunda bir de dışlama etkisi bu konuya dahil olabilecektir. SYR'nin çeşitli alanlarda farklılaşmasını dile getiren asıl olguların belli ölçekler dahilinde ve belli oranları dahilinde ortaya çıkabilecektir. SYR'nin konu etkiyi gösterebilmesi için, oranının asgari düzeylerde seyrediyor olması gerekecektir. Ancak Türk Bankacılık Sektöründe SYR Basel III standartlarının üzerinde olduğu gibi, daha yüksek olan kanuni standartların da üzerindedir¹⁶¹.

Türk Bankacılık Sektörü, Basel III'ün analiz şekli, olağan etkileri, bankacılar ve ilgisi olan Delikanlı'nın konuya ilişkin yorumu şu şekildedir¹⁶²:

¹⁵⁸ BDDK, 2010, a.g.e., s.11.

¹⁵⁹ BDDK (2014), *Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü*, a.g.e., s.12.

¹⁶⁰ TCMB *Finansal İstikrar Raporu*, 18, 2014, http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/7671f600-17d4-41df-8734-c92596399495/Fir_TamMetin18.pdf?MOD=AJPERES&CACHID=7671f600-17d4-41df-8734-c92596399495, (erişim tarihi: 05.01.2016).

¹⁶¹ BDDK, 2010, a.g.e., s.13.

¹⁶² Delikanlı, a.g.e., s.1

“...Basel III düzenlemelerini incelediğimizde temelde bu düzenlemelerin global finansal kriz sürecinde yaşanan sıkıntılara tepki bazlı oluşturulduğunu görüyoruz. Hepinizin bildiği Temmuz 2009’da piyasa riskindeki aksaklıkların giderilmesine ilişkin çalışma ile menkul kıymetleştirme yaklaşımlarından kaynaklanan problemleri gidermeye odaklı yaklaşımlar Basel Bankacılık Denetim Komitesince krize ilk tepki olarak ortaya çıkan dokümanlar durumundadır. G- 20 tarafından verilen görevler dikkate alınarak ise Aralık 2009’da kapsamlı bir reform paketi açıklanmıştır. Bu paketin ana unsurları bankacılık sektöründe kırılganlığın azaltılması ve uluslar arası bir likidite riski ölçüm ve izleme mekanizması oluşturulmasıdır. Bankacılık sektöründe kırılganlığın azaltılması çalışması, sermayenin nicelik ve niteliğinin artırılması, risk kapsamının genişletilmesi, bir kaldıraç oranı tesis edilmesi ve ters döngüsel bir sermaye çerçevesi oluşturulması hususlarına odaklanmaktadır...”

Basel III uzlaşmasının son halinde çekirdek sermaye yeterliliği oranı % 4,5, sermayenin korunması tamponu % 2,5 ve ters döngüsel sermaye tamponu da azami % 2,5 olarak belirlenmiştir...”

Basel III sonrası SYR’nin % 14’ler seviyesinde kalacağını, büyüme hızının daha da artması durumunda bile söz konusu rasyonun % 12,5 seviyesinde gerçekleşeceğini söyleyebiliriz... Yürürlükteki mevcut likidite düzenlemesi kapsamında haftalık ve aylık olmak üzere iki farklı vade dilimine ilişkin olarak yabancı para ve toplam likidite yeterlilik rasyolarının tutturulması gerekmektedir...

Yabancı para likidite rasyosunun asgari olarak % 80 toplam likidite yeterlilik rasyosunun ise % 100 olması gerekmektedir. Bunlara ilave olarak belirlenen stok likidite yeterlilik rasyosunun da % 7 seviyesinde tutturulması gerekmektedir...Söz konusu düzenleme BCBS tarafından Basel III kapsamında oluşturulan “ Liquidity Coverage Ratio” ile önemli ölçüde paralellik arz etmektedir”.

Basel III ile getirilmiş kaldıraç oranı değişikliklerinin, Garanti Bankasının üst kıdemli yetkilisi Dr. M. Cüneyt Sezgin zaten Türkiye’de büyük ölçüde kullanılmakta olduğunu söylemiştir. 2013 Temmuz ayında BDDK tarafından yürürlüğe girmiş olan ve neticesinde Basel III’ten önce konusu olan oran ile ilgili önlemler alınmıştır. Bu

nedenle, Basel III ile gelmiş olan kaldıraç oranı yeni bir durum değildir. Bu durum Dr. M. Cüneyt Sezgin'in telem hak ve görüşlerini içeren bulgularında şeffaf olarak bir araya getirilmiştir. Sezgin'in görüşleri şu şekildedir¹⁶³:

“Kaldıraç rasyosu hesaplama mantığı gereği, risk azaltım teknikleri, riske duyarlı ayarlamaları içermemekte olup, bu haliyle bankaların sermaye yeterliliği rasyolarına tamamlayıcı bir gösterge olacaktır. Basel uygulamasında da bu çerçevede bir bütün olarak değerlendirilmesi yerinde olacaktır.”

Denizbank strateji ve ekonomik araştırma grup müdürü Ercan Ergüzel'in “Türkiye’de bankacılık” isimli 2008 olumsuzluklarına karşın hazırladığı ve sunduğu içinde ülkemizin, Kanada’nın Avustralya’yla birlikte OECD’in ülkeleri olan ve bankacılığın alanlarında herhangi bir problem olmayan 3 ülke içinde yer aldı” söyleminin dışında, kaldıraç oranının % 8 düzeylerinde yolladığını dile getirmiştir. Ergüzel’in düşünceleri aşağıda yer almaktadır¹⁶⁴:

“Şimdi Basel II ile uyumlu bir şekilde bilanço dışı yükümlülükleri de dikkate alan yeni bir kaldıraç oranı düzenlemesiyle Türk Bankacılık Sektörünün başarısının arkasındaki en önemli faktörlerden biri olan sermaye gücünün önümüzdeki yıllarda da aynı şekilde devam etmesi hedefleniyor.”

Bankacılık geçmişi de bulunmakla beraber, Prometeia’da ülke müdürü Sn. Serhat Yücel’in Basel III gelişimi ve uygulamasıyla birlikte sermaye arayışında artış olabileceği lakin bu ihtiyacın olmasının mevcut toplu durum nezlinde mümkün olamayabileceği bu nedenle bankaların sermaye arayışı ve ihtiyacını azaltıcı tarafında önlemler almaya gidebileceğini belirtilmiştir. Türkiye’deki mevcut koşullar düşünüldüğünde kaldıraç oranının pek bir artışı olmayacağı görüşü dile getirilmiştir. Serhat Bey’in Basel III ile beraber gelen LCR ve NSFR hususundaki görüşleri aşağıdaki gibidir¹⁶⁵;

¹⁶³Sezgin, M. Cüneyt, Türk Bankacıları Basel III Korkutmuyor, *Sabah Gazetesi*, (erişim tarihi: 25.03.2013),

¹⁶⁴Ergüzel, Ercan, Türk Bankacıları Basel III Korkutmuyor, *Sabah Gazetesi*, (erişim tarihi: 25.03.2016).

¹⁶⁵Gökhan, Taşpınar, Basel III Kriterleri ve Türk Bankacılık Sistemine Etkileri, *Dünya Gazetesi*, (erişim tarihi: 02.02.2016).

“Bankalarımızı LCR oranında beklenen 100%’ü karşılamakta zorlanabilecekler. Özellikle kredi kartlarının durumu önem arz ediyor. Yerel otoritede bir yumuşama (kademeli geçiş) veya bankaların bilançolarında bir dönüşüm beklenebilir. Tabi burada anladığımız kadarı ile bankalar öncelikle Excel gibi nispeten ilkel yöntemler ile ve bol varsayımla hesaplamaya başlayacaklar. Ancak, varsayımların artması sonuçlarında daha kötü görünmesi demek. Öte yandan NSFR’yi kestirmek henüz uygulamaya geçmemiş olması nedeni ile güç. Tabi dikkat çekici başka bir konu daha var. Bildiğimiz kadarı ile 2015 yılı ikinci yarısında Türkiye’deki regülasyon Basel komitesi tarafından detaylı bir Basel uygunluğu testinden geçecek. Tabi Basel III’te bu kapsamda. Gene bilindiği üzere Basel komitesi tarafından yayınlanan LCR Türk Bankacılık Sistemindeki LCR arasında bir takım farklılıklar var. Bu farklılıkların, Basel uygunluğu konusunda nasıl bir etkisi olacağını kestiremiyorum ama neticede 2015 ikinci yarısında lokal regülasyonda, Basel regülasyonuna yakınlaşmak kapsamında meydana gelebilecek potansiyel farklılıklarında irdelenmesi gerekli diye düşünüyorum. “

Basel uzlaşıları sektördeki riskleri ve kırılmaları en aza indirmek için sürekli düzenlemeler yapılan bankacılık sektörünü ayakta tutmaya çalışan bir sistemdir. Bankacılık sektöründeki önemli isimlerin eleştirilerinden yola çıkılarak, Basel III’ün küresel finans krizlerini engellemek ve risklerin en aza indirgenmesini sağlamak için çıktığını ve olumlu etkiler yarattığını söylemek mümkündür. Basel III uygulamaları olumlu ilerlerse sermaye yeterlilik oranının % 14 seviyelerinde kalacağı ve büyüme hızının artması beklenmektedir. Bir diğer ortak kanı ise sermaye gücünün güçlenerek devam etmesi yönündedir. Tüm görüşlere bakıldığında Basel III’ün genel olarak bankacılık sektörü üzerinde olumlu bir hava yarattığı söylenebilir.

SONUÇ

Bu tezin konusu, Türk bankacılık sisteminde Basel III'ün etkilerini içermektedir. Bankacılık sektörü, ülkenin ekonomisini belirleyici sektörlerden biridir. Uluslararası piyasalarda bankacılık sektöründeki sorun ve risklere ortak bir çözüm bulunması amacıyla Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS) bünyesinde Basel Komitesi kurulmuştur. Basel Komitesi'nin çalışmaları sonucunda yıllar içinde Basel Uzlaşıları ortaya çıkmıştır.

Basel I Uzlaşısında bankaların uyması gereken kriterler belirlenmiş ve krizlerde bankaların dayanıklılıklarını arttırmak için bazı standartlar belirlenmiştir. Değişimlere cevap veremeyen Basel I Uzlaşısının yerini Basel II almıştır. Basel II ile beraber asgari sermaye ihtiyacı tekrar gözden geçirilmiş, bunun yanı sıra gözetim ve denetim standartları da tekrar şekillendirilmiştir. 2008'de tüm dünyayı etkisi altına alan küresel mali kriz ile beraber Basel II'de yetersiz kalmıştır.

Basel III'de, Basel II'nin eksikliklerin giderilmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda sermayenin güçlendirilmesi, kaldıraç oranları, karşı taraf kredi riski tanımlamaları ve likidite düzenlemeleri oluşturulmuş ve bunların hayata geçmesi bir takvime bağlanmış ve geçiş süreci hali hazırda devam etmektedir.

Sermayenin güçlendirilmesi, kaldıraç oranları, karşı taraf kredi riski tanımlamaları ve likidite düzenlemeleri oluşturulmuş ve bunların hayata geçmesi bir takvime bağlanmış ve geçiş süreci hali hazırda devam etmektedir. Bu bağlamda Basel III ile birlikte Türk bankacılık sektöründe bakındığında, bankaların sermaye yapıları ele alındığında; öz kaynaklar bünyesinde bulunan sermaye benzeri kredi miktarlarının yetersiz olduğu, ödenmiş sermaye, kar yedekleri ve dağıtılmış karlar benzeri temel sermaye konularının daha yüksek olduğu görülmektedir. Basel III standartlarını vurgulananlara göre uzlaş, bankacılık sistemindeki riskli yatırımların önüne geçerek dünya ekonomik sisteminin uzun vadeli istikrarlı ve dengeli büyümesine önemli çok katkılarda bulunmaktadır. Standartları tenkitlerine göre ise, tam tersine, bankaların artan maliyetleri radikal sektöre yansıtmasıyla birlikte, küresel büyüme serisinde ciddi bir yavaşlamaya neden olması olasıdır.

Basel III'ün toplam dokuz yıllık bir süreç içinde tüm geçiş aşamalarının tamamlanarak 2019 yılı itibariyle nihai şekliyle uygulanması öngörülmektedir. Bu süreç çerçevesinde gelinen noktada bankacılık sektörü verileri değerlendirildiğinde, Türk Bankacılık Sektörü'nün Basel kriterlerine uyum anlamında uluslararası bankacılık kurallarına adaptasyon konusunda bir sıkıntı yaşamadığı görülmektedir. Şüphesiz bu durumun oluşmasında, bankacılık sektöründe görülen geçmiş ekonomik krizlerinin gösterdiği tecrübelerin ve ödenen ciddi bedellerin çok büyük etkisi olmuştur. Yaşanan bu olumsuz tecrübelerin akabinde; sorunlu bankaların sistem dışı kalması, Türk bankacılık mevzuatının uluslararası bankacılık mevzuatına ayak uydurulması ve bankalar için bağımsız bir düzenleme ve denetleme otoritesinin oluşturulması gibi çok önemli yapısal dönüşümler gerçekleştirilmiştir. Bu dönemde kazanılan finansal kriz tecrübelerinin daha sonra da iyi bir şekilde kullanılması, 2003 sonrasında Türk Bankacılık Sektöründeki olumlu yapının artarak devam etmesini ve Basel Kriterlerine uyumun daha rahat sağlanmasına önemli katkısı olmuştur.

Basel III kriterleri bankaların sermaye yapılarını güçlendirecek olması açısından olumlu bir girişimdir. Küresel krizi en hafif şekilde atlatan diğer ülke bankalarının sermaye yapıları örnek alınarak hazırlanan kriterlere geçiş için başlangıç tarihinin 1 Ocak 2013 olması ve 2019 yılı itibariyle tamamlanmasının öngörülmesi, küresel kriz nedeniyle daralan ve halen arttığı gözlenen kredi arzının olumsuz etkilenmeyecek olması açısından Basel III'ün küresel ekonomiyi destekleyici rolünü yansıtmaktadır.

Bankacılık sektörünün güncel risklerine bakıldığında göze çarpanlar ise şu şekildedir; Sektördeki kâr ortalaması 2005-2010 % 18.1, 2011-2015'te %12.8 olarak gerçekleşmiştir. 2015'te ise bu oran %10.5 seviyelerinde gerçekleşmiştir. Sermaye yeterlilik rasyoları da sırasıyla % 20.4, % 16.3 ve % 15.6 olarak gerçekleşmiştir. Bankacılık sektöründe kaldıraç oranları, krediler ve tüketici borçluluğu gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerden daha geri durumda gözükmemektedir. Ekonomik büyümenin yavaş seyretmesinin etkisiyle sektörde büyüme sınırlıdır. Basel III'ün getirdiği risk ağırlıkları nedeniyle Türkiye'nin aldığı pozitif etkiyi nötrleştirmektedir.

Türkiye bankacılık sektöründe takipteki alacakların toplam kredilere oranı seçilen gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin altındadır. Türkiye'de yüzde 2,8

seviyesinde bulunan bu oran gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde çok geniş bir aralıkta dağılım göstermektedir. Türkiye’de bankaların yabancı para varlık ve yükümlülüklerinin toplam içindeki payları yüksek olmasına karşın; bankalar bilanço dışı işlemleriyle yabancı para net pozisyonunu düşük düzeyde tutmaktadırlar. Türkiye’de bankacılık sektörünün farklılaştığı en önemli husus, faiz dışı gelirlerin toplam gelirler içindeki payının çok düşük olmasıdır.

KAYNAKÇA

- Akalın, G., **Kit Ekonomisi, KİT'ler, Reformları, Alternatifleri ve Özelleştirilmeleri**, Esbank, Ankara1990.
- Akaragitmez, Ebru Afşin, **Basel III Kriterlerinin Kobi'ler Üzerindeki Etkileri Osmaniye Örneği**, Yüksek Lisans Tezi, T.C. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Osmaniye, 2014.
- Altıntaş, A.,**Bankacılıkta Risk Yönetimi ve Sermaye Yeterliliği**, Turhan Kitabevi, 2006.
- Atasoy. H. **Türk Bankacılık Sektöründe Gelir-Gider Analizi ve Karlılık Performansının Belirleyicileri**. Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Bankacılık ve Finansal Kuruluşlar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2007.
- Atiker, M., **Basel I ve Basel II, Konya Ticaret Odası Etüd-Araştırma Servisi**, Konya, 2005.
- Ayan, Ebubekir, **Türkiye'de Bankacılık Risklerinin Yönetiminde Basel-II Uzlaşısı ve Faiz ile Kur Risklerine İlişkin Bir Uygulama**, Doktora Tezi, Kocaeli Üniversitesi SBE, Kocaeli, 2007.
- Aydın, E.V., **Basel II Standartları ve KOBİ'lere Etkileri**, MÜSİAD Yayınları, İstanbul, 2007.
- Aydın, H., **Türk Ticaret Kanunu'nda Haksız Rekabet Suçları**, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ceza ve Ceza Usul Hukuku Anabilim Dalı, Ankara, 2008.
- Babuşçu, Ş., **Basel II Düzenlemeleri Çerçevesinde Bankalarda Risk Yönetimi**, Akademi Consulting& Training Yayınları, İstanbul, 2005.
- Bank for International Settlements, Implementation of the Basel III Framework,

2012, 13-14 Aralık BIS Toplantısı Basın Açıklaması, <http://www.bis.org/press/p121214a.htm>, (erişim tarihi: 03.05.2016).

Basel Committee On Banking Supervision, Principles for Sound Liquidity Risk Management and Supervision, Eylül 2008. <http://www.bis.org/publ/bcbs144.pdf>, (erişim tarihi: 03.05.2016).

Basel Committee on Banking Supervision, Consultative Document: Monitoring Indicators for Intraday Liquidity Management, 2012, <http://www.bis.org/publ/bcbs225.pdf>, (erişim tarihi: 03.05.2016).

Basel Committee On Banking Supervision. **Messages from the Academic Literature on Risk Measurement for the Trading Book**, BCBS Working Paper No: 19, 31 Ocak 2011, http://www.bis.org/publ/bcbs_wp_19.pdf, (erişim tarihi: 20.09.2016).

Basel Komitesi, **Bankacılıkta Etkin Gözetim ve Denetime İlişkin Temel Prensipler**, http://www.tbb.org.tr/turkce/basel/etkin_gozetim.doc, (erişim tarihi: 15.08.2016).

BCBS, **Core Principles for Effective Banking Supervision**, 2012, <http://www.bis.org/bcbs230.pdf> (erişim tarihi: 29.03.2016).

BCBS, **Operational Risk**, Consultative Document, January, 2001.

BDDK, **Finansal Piyasalar Raporu**, 28, 2012, https://www.bddk.org.tr/websitesi/turkce/Raporlar/Finansal_Piyasalar_Raporlari/11902fpr_aralik2012_29032013bb.pdf (erişim tarihi: 28.03.2016).

BDDK, **Risk Yönetimi Dairesi**, Ankara: BDDK, 2012.

BDDK, **Sorularla Basel III**, 2010, http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Basel/8742sorularla_basel_iii_29_11_2010_.pdf, (erişim tarihi: 03.03.2016).

BDDK, **Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü**, 2014/2, s.12
https://www.bddk.org.tr/websitesi/turkce/Raporlar/TBSGG/13131tbs_genel_gorunumu_2014.pdf (erişim tarihi: 28.03.2016).

Bech, M. and Keister, T., On the Liquidity Coverage Ratio and Monetary Policy Implementation, **BIS Quarterly Review**, Aralık 2012.

Bessis, J. **Risk Management in Banking**, 3. Baskı, New Jersey, John Wiley&Sons, Inc., 2010.

Beşinci, Murat, **Basel Sermaye Yeterliliği ve Türk Bankacılık Sektörünün Basel II'ye Uyum Süreci**, <http://www.makalem.com>, (20.09.2016).

BIS, Annex 2 "Phase-In Arrangements" Of Press Release "Group Of Governors And Heads Of Supervision Announces Higher Global Minimum Capital Standards", September 2010, <http://www.bis.org/press/p100912b.pdf>, (erişim tarihi: 28.08.2016).

Blaschke, W., Jones, M. T. Majnoni, G. and Peria, S. M. Stres Testing of Financial Systems: An Overview of Issues, Methodologies, and FSAP Experience, **IMF Working Paper**, WP/01/88, Haziran 2001.

Boyacıoğlu, M.A., Basel II Uzlaşısına İlişkin Eleştiriler ve İyileştirme Önerileri, **Bankacılar Dergisi**, 2002.

Brown, Ellen “Basel III: Tightening The Noose on Credit”, **Web of Debt**, 2010, <http://www.webofdebt.com/articles/basel3.php>, (erişim tarihi: 05.03.2016).

Cangüler O., Güngör S., Sevinç V.U., Kayci İ., & Atalay S., **Sorularla Basel III**, BDDK, Ankara, 2010.

Cangürel, O. Karakoç, S., D. Mimaroğlu, A., Teker, B.Y. ve Kayci, İ. **Sorularla Basel 2.5**, 2012.

Cangürel, O., Karakoç, S D., Mimaroğlu, A., Teker, B.Y., Kayci, İ., **Sorularla Basel 2.5**, BDDK Risk Yönetimi Dairesi, Nisan 2012, Ankara: BDDK, 2012.

- Cangürel, Ozan, Kriz, Basel III ve BDDK, **Dünya Gazetesi**,2010.
- Caruana, Jaime, Basel III: Towards a Safer Financial System, **BIS Speeches**, 1-6, 2010,
- Caruana, Jaime, Basel III: Towards a safer financialsystem, **3rd Santander International Banking Conference**, 2010, <http://www.bis.org/speeches/sp100921.pdf>, (erişim tarihi: 25.08.2016).
- Choudhry, M. **The Principles of Banking**,Singapore: John Wiley & Sons Singapore Pte. Ltd., 2012.
- Çelik, K.N.,**Basel II'nin Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelere Etkileri, Gaziantep'te Bir Uygulama**, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep, 2007.
- Çivi, H.,**Türkiye'de Bankacılık Teori Uygulama ve Sonuçlar**, Fon Yayınları, Ankara, 1985.
- Çolak. Ö. F., **Türk Bankacılık Sektörünün Şubat 2001 Krizi Sonrası Durumu ve Yeniden Yapılandırma Programı**. Türkiye Ekonomik Kurumu, 2012..
- Delikanlı, İ.U.,**Bankacılık İşlemleri ve Banka Türleri, Bankacılık ve Sigortacılığa Giriş İçinde**, (Ed: Metin Toprak ve Metin Coşkun), AÖF Yayınları, Eskişehir, 2012.
- Delikanlı, İhsan Uğur, Basel III: Uluslararası Bankacılık ve Finans Sisteminin Yeni Mimarisi ve Türk Bankalarına Etkileri, **BDDK Konuşma ve Sunumlar**, 2011, http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Basel/9812iir_konusmametnif.pdf, (erişim tarihi: 03.01.2016)
- Demirel, Esin, **Basel II Kriterleri Çerçevesinde Bankalarda Risk Yönetimi**, İstanbul, 2008.

Doğan, S., **Katılım Bankaları ve Ekonomiye Katkıları**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş, 2008.

Efsane, Cengiz, **Basel I-II-III Sermaye Uzlaşısı**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013.

Erginay, A., **Kamu Maliyesi**, Ankara: Savaş Yayınları, 1994.

Ergüzel, Ercan, Türk Bankacıları Basel III Korkutmuyor, **Sabah Gazetesi**, (erişim tarihi: 25.03.2016).

Gual, Jordi, Capital Requirements Under Basel III and Their Impact on The Banking Industry, **La Caixa Economic Papers**, 2011, 1-20.

Günay, C.İ., **Rekabet Hukukunun Amacı ve Konusu**, Sarper Süzek'e Armağan, 2007.

Gürleyendağ, Serkan, **Basel II Kriterlerinin Türk Bankacılık ve Reel Sektör Firmaları Üzerindeki Olası Etkileri**, Maltepe Üniversitesi SBE, İstanbul, 2006.

<http://ebulten.bddk.org.tr/ABMVC/#>, (erişim tarihi: 25.09.2016).

<http://ebulten.bddk.org.tr/ABMVC/tr/Gosterim/Gelismis>, (erişim tarihi: 28.08.2016).

<http://www.bankdirector.com/index.php/issues/legal/how-will-basel-iii-impact-banks>, (erişim tarihi: 28.08.2016).

<http://www.ekodialog.com>, (erişim tarihi: 28.08.2016).

http://www.hakanguclu.com/calismalar/Bankacilik_Sektoru_Yeniden_Yapilandirma_Programi.pdf, (erişim tarihi: 20.10.2016).

https://www.bddk.org.tr/websitesi/turkce/Raporlar/Finansal_Piyasalar_Raporlari/11902fpr_aralik2012_29032013bb.pdf, (erişim tarihi: 28.08.2016).

https://www.tmmob.org.tr/sites/www.tmmob.org.tr/files/c7bbba95c10259_ek.pdf,
(erişim tarihi: 20.10.2016).

İnce, M., **Devlet Borçları ve Türkiye**, Ankara: Gazi Kitabevi, 2001.

İşeri, M., **Son Finansal Krizler Ertesinde Türkiye’de Bankacılık**, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2004.

İTO (İzmir Ticaret Odası), **Kobi Finansman Kaynakları**, İzmir Ticaret Odası Yayınları, Yayın No: 59, İzmir, 2014.

Karakurt, H.B., **Basel II Değişim ve Hazırlıklar, KOBİ’lere Muhtemel Etkileri**, Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Ankara, 2007.

Kaya, M. **Bankalar Açısından Basel Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı ve Kobiler Üzerine Etkisi**, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Isparta, 2007.

Kaya. Y.T., **Türk Bankacılık Sisteminde Net Faiz Marjının Modellenmesi. BDDK, MSPD Çalışma Raporları**, 2001.

Kıraç, F., **Türkiye’de Bankacılık Sektöründe Basel II Uygulamaları ve Eğitimi**, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Ankara, 2008.

KPMG, Liquidity: A Bigger Challenge Than Capital, Mayıs 2012, <http://www.kpmg.com/Global/en/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/Documents/liquidity-challenges.pdf>, (erişim tarihi: 03.05.2016).

Küçükçolak, A., **KOBİ’lerin Finansman Sorununun Sermaye Piyasası Yolu ile Çözümü**, İMKB, İstanbul, 1997.

Okat, C., **Basel II’nin Türk Finans Sektörü Sermaye Yeterlilik Rasyosuna Etkileri**, Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi Ankara, 2008.

Özerkek, Ö., **Basel II Kriterlerinin Türk Bankacılığı’nda Risk Yönetimi ve Denetim Süreçleri Üzerinde Etkisi ve Örnek Bir Uygulama**, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi İzmir, 2006.

- Özkan, T., Ulusal ve Uluslararası Bankacılıkta Rekabet, **İktisat Dergisi**, Sayı: 387, 1999.
- Özün, A. ve Candan, H., **Bankalarda Risk Yönetimi ve Basel II**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2006.
- Parasız, M. İ. **Para Banka ve Finansal Piyasalar**, Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları, 2002.
- Rota, Kerim, Türk Bankacıları Basel III Korkutmuyor, **Sabah Gazetesi**, (erişim tarihi: 25.03.2016),
- Saltoğlu, B., Cangürel, O., Balıbek, E., Bolgün, E. ve Tuna, K. Bankacılık Sektöründe Basel III Sonrası Risk Yönetimi, **P.S.M. Yuvarlak Masa**, Temmuz-Ağustos 2011, Sayı: 3.
- Sarıgül, Haşmet, **Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerde Muhasebe ve Finansal Raporlama Uygulamalarının Basel I-II-III Kriterlerine Uygunluğunun Ölçülmesi**, Doktora Tezi, T.C. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2012.
- Sazak, Fatma, **Basel II ve III Kriterlerinin Kobi'lerin Finansman Ve Sermaye Yapılarına Etkileri**, Yüksek Lisans Tezi, T.C. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2015.
- Sezgin, M. Cüneyt, “Türk Bankacıları Basel III Korkutmuyor”, **Sabah Gazetesi**, (erişim tarihi: 25.03.2013),
- Şahinöz, A., **Türkiye Ekonomisi Sektörel Analizi**. Ankara: İmaj Yayınevi, 2001.
- Şendoğdu, A. A., **Bankacılığa Giriş**. Konya: Gençlik Kitabevi Yayınları, 2011.
- Takan, M. ve Boyacıoğlu Acar, M. **Bankacılık Teori, Uygulama ve Yöntem**, Ankara: Nobel Yayınları, 2011.
- Taşpınar, Gökhan, Basel III Kriterleri ve Türk Bankacılık Sistemine Etkileri, **Dünya Gazetesi**, (erişim tarihi: 02.02.2016).

Tatlısu, İ. Merve, **Basel III Uzlaşısı kapsamında bankalarda likidite riski yönetimi ve Türk bankacılık sistemi için uygulamalı örnek**. Yüksek Lisans Tezi. T.C. İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2016.

TBB, 50.Yılında Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye’de Bankacılık Kesimi 1957-2007, 2008.

TCMB **Finansal İstikrar Raporu**, 18, 2014,
http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/7671f600-17d4-41df-8734-c92596399495/Fir_TamMetin18.pdf?MOD=AJPERES&CACHID=7671f600-17d4-41df-8734-c92596399495, (erişim tarihi: 05.01.2016).

Tellioglu, T. **Finansal Piyasalarda Düzenleme: Uluslararası Bankacılık Faaliyetlerinin Düzenlenmesi ve Türk Bankacılık Sistemi**, Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, 2011.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, Finansal İstikrar Raporu, Sayı: 11, 2010.

Ulusoy, A., **Maliye Politikası**, Trabzon:Üç Yol Kitabevi Yayınları, 2006.

www.bulentsenver.com/Kultur/doc/Bankacilik_Sistemi_2000_2008_Turkiye.doc,
(erişim tarihi: 20.10.2016).

Yağcılar, G. G., **Türk Bankacılık Sektörünün Rekabet Yapısının Analizi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, 2011.

Yardımcıoğlu, Mahmut ve Bay Murat, Türkiye’de Basel II’nin Uygulama Sorunları ve 2009 Yılı Bankacılık Sektörü Analizi, **İSMMMO Mali Çözüm Dergisi**, Eylül-Ekim 2010.

Yayla M. ve Kaya, Y.T., **Basel II, Ekonomik Yansımaları ve Geçiş Süreci**, ARD Çalışma Raporları: 2005/3, 2007.

Yıldız, N.,**Basel II Kriterlerinin Türk Bankacılık Sektörü Üzerine Etkileri: T.C. Ziraat Bankası A.Ş. Örneği**, Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Tokat, 2010.

Yücel, Sevilay, **Denetimin Etkinliği ve Basel II**, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi SBE, İstanbul, 2007.

Yüksel, A.,**Yeni Basel Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı (Basel II)**, BDDK Araştırma Dairesi, Ankara, 2004.

ÖZGEÇMİŞ

12 Ağustos 1986, Koceli ili İzmit ilçesi doğumluyum. İlk, orta ve liseyi İzmit'te tamamladıktan sonra, Beykent Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, İngilizce İktisat Bölümüne kaydoldum. 2013 yılında mezun oldum. 2014 yılında Beykent Üniversitesi, İşletme Yönetimi dalında yüksek lisans eğitimine başladım

Mezun olduktan sonra özel bir bankada bireysel müşteri yönetmeni olarak çalışmaya başladım. Mesleki ilgi alanlarım; bankacılık, Türkiye'de bankacılık sektörü, bireysel krediler ve kredi süreçleridir.

Aday: Cansu ŞUTMAN